

Ratüpurî Hoafi Sowandümo Homo-rundeimbi-yomondi Ratüpurî

*Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai
Ahandî hoafi Serusarem ngoafîhü
bokamarîhoemo*

¹⁻² Tiofirus, Sisas ai piyu haya ratüpurîyu asu nindou yamundera humbo God ai ahambo sünambe serümündî mahafu ranahamboyo weangurühî bukambe sürü papîmarîhandî. Sünambe hafokoate-yuambe, Sisas ai ahandî hoafi semîndî horambo kafaore hîniîngîmareapurî ahamumbo-so tüküfi Yifiafi Aboedîndî ngîniîndînambo ratüpurî ai süngunambo refembo ra hoafîmayupurî. Refehayamboyawane, asu süngunambo God ai serümündü mahafu.

³ Ai yifîyu mbura ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-so tüküfi Ai yifîhündî botîmefiyu ra nafuimbohünda afîndî moatükunî ramareandî. Ranîyo 40 si ranambe Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai hoeimarüwuri. Ranîyo ai God ngîniîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmbo-marapurî.

⁴ Ranîyo ai ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-babîdîmbo sowasümondühî niîmarîmombo ahamumboya, “Se yowanî

Serusarem hîniŋgîfepoani. Nga Ape ai saimbo hoafi mayua asu ro hoafi mayahi ranahambo se hîmbondi mondühi niŋgomo.

⁵ Son ai nindumbo hoenambo hundürandüri marandi, nga asu yahunümbi si süngunambo Yifiafi Aboedinambo hundürindeimboyei,” mehu.

Sisas ai sünambe mahafu

⁶ Sisasindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai guguriyafu ni marimombo düdu-rüwurühi yahomoya, “Adükari hapondani ndani simboani se Israerimbo ŋgini ndi dabupura ahamundi hoari hifandi mandundiyoy, wanimandiyoy?” mehomondamboyu.

⁷ Asu Ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Ranana se fifirifembo moatükuniyopoani. Nga Ape yangirani nini simboaniyo rani moatükuni refembo ra fifireamboayu.

⁸ Nga süngunambo Yifiafi Aboedi ai sihamumbo sowana akoso ana, se ŋgini ndi ndowandümoemo. Asu rananimbo wandi hoafi Serusarem, Sudia, Samaria asu munğu hifi ra wataporimbo-ndümoemo,” mehu.

⁹ Sisas ai rani hoafi ra wataporimbora mbura ahandi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai niŋgomo hîmboapo-yomondane, ni moamo mahafu. Raniyo mburiŋgainambo gabuderühi asu ahambo hoeifikoate-memo.

¹⁰ Sisas ai hafuwane, ahandi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai sünambe hîmboapo-yomondühi niŋgomondane, ni mehünou nindou yimbu ranai kifohi hoeari güdine hena ahamundi fikimi manimbafani.

11 Nindou yimbu ranai safanîya, “Garirihündî nindou, nîmboe se niŋgomombo hîmboapoayomoa? Sisas se hoeirüwurî marundî ranana God ai sünambe serümündü mahafu. Se hoeirüwura mahafu yahurai anîmbo asükai hîhîrîndüfi kudümbui,” masafanî.

Sudasîndî ratüpurî fondi semîndîmbo kamafoarüwurî

12 Ranîyo asu Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranai Orif Wafu ra hîniŋgîru hou Serusaremînambo mahomo. Orif Wafu ranana Serusarem ŋgoafîhündî anŋunî hamîndîyopoanî, ŋga mamî kiromita-ane.

13 Ai adükarî ŋgoafî ranîhü tüküyafu mburu worî nîmoamo yibadî ahamundî niŋgomo-rundeimbî ranambo mahafomo. Ranana Pita, Son, Sems, Andru, Firip, Tomas, Bartoromyu, Matyu, Sems Arfiusîndî nîmorî, Saimon Serot-yomondî hohoanîmo süngure randeimbî asu Sudas Semsîndî nîmorî ranîyomo.*

14 Nindou ranai muŋgu mamühi gugureafu nîmarîmombo Godîmbo dîdîbafî-memo. Bidîfirî nîmorehî asu Maria Sisasîndî hondîyo ahandî akohoandî-yomo ai-amboanî muŋgu gugureahi nîmareimbo dîdîbafîmayei.

15 Ranî-sîmboanî Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî ranana 120-yei. Pita ai ahei mbusümo botîfi nüngumbo Godîndî hoafi wataporîmbo-randühi yahuya,

---

* **1:13:** Serot ranana Rom-yomondî hoarehî niŋgombo moei yahomo rundeimb-anemo. Asu ai Israer ahei hohoanîmo yangîrî süngufembo hohoanîmo-yomo rundeimb-anemo.

16-17 “Amoŋgo-mami asu rehi-mami Godîndî bukambe Yifafi Aboedi ai Defitîndî yasîmondî süngure hoafîmayo Sudas ai Sisasîmbo hürütümbî nindou-yomondî warîhüfimbo ra asu hapondani anîhondü tüküfemboane. Ai-amboani ro-ambeahîndî mamî ratüpurîyefî-rîhundeyimb-ani,” mehu.

18 Sudas ai Sisasîmbo hürütümbî nindou-yomondî warîhürirühî ranî-takîni kaki masemüdu ranînambo hîfî pemîmayu. Asu süngunambo hîfî ranîhü yîfî piyuhümbö bodo bureandühî furî ranai bokarîmefoendi.

19 Ranîyo süngunambo nindou Serusaremîhü amarei ranai fîfîrîhi hehi hîfî ra ahei hoafînambo Akerdama sei marîhündî. Ahei hoafînambo Akerdama ranana horî kefoendeimbî hîf-ane.

20 Pita ai yare hoafîyuhü yahuya, “Herü bukambe hoafî sürü papîmarundî ranana ndahurai-ane,

‘Hîfî ra nindou ŋgorü ai ndemündümbui,
 ŋga moani yare mbîniŋgo-wamboane.’ *Buk Song 69:25*

Asu ŋgorü bîdîfîrani buk ranambe yare hoafîyowohü yahoya,

‘Ahandî ratüpurî ra nindou ŋgorü ai
 mbîsemüdu-amboane,’ meho. *Buk Song 109:8*

21-22 Ranîmboane nindou mamî ahei mbusümonîndî hîniŋgî-ndîhurîmboane sîhîrî-babîdî Sisas ai yîfîhündî botîmefiyu hoafî semîndî horambo. Sapo nindou ranana sîhîrî-ambeahîndî Sisas ai sîhîrî-babîdîmbo huranda Son ai nindou hundürürandürî ra

humbo asu Sisas ai hîniŋgîreamuni haya
sünambe mahafu rananîmbo
wataporîmbo-mbîrundamboane,” mehu.

²³ Ai nindou yimbu ndürî pamarupîrî: Sosep
Barsabas, ahandî ŋgorü ndürî Sastus
yahomondo-rundeimbî, asu ŋgorü Matias.

²⁴⁻²⁵ Sisasîndî hoafî sowandümo
homo-rundeimbî ranai yaru didîbafîyafundühî
yahomoya, “Adükari, se muŋguambo nindou-yei
hohoanîmo fîfîrowamboanafî. Se yîhoefîmbo
nafuindafî nindou yimbu nda daboe se
kamafoarîworî ndani ratüpurîmbohünda.
Yîhoefîmbo nindou didai sîhafî hoafî semîndî
horambo tükümandîfi Sudasîndî fondambe.
Sudas ai yîhoefîmbo hîniŋgîreamuni haya ai
niŋgomboayu ranînambo mahu,” mehomo.

²⁶ Ai nîmarîmombo nindou didai Sudasîndî
fondühî ratüpurî ra mandemündü ranîmbo
nîmoei pütimemo. Ranîyo nîmoei ranai
Matiasîndî tüküme Feyoa asu Sisasîndî hoafî
sowandümo homo-rundeimbî 11
ranî-babîdîmbo hoafî sowandümo
homo-rundeimbî nindoumbo-mefundî.

2

Yîfi afî Aboedî makoso

¹ Nümbür-ambeahînd sesî
yimungu-remîndîmbo hîhîfî-hîhîfî si Pendikos
sei arîhündî ranai tüküfeyoambe Sisasîmbo
anîhondümborîhindeimbî nindou ranai mamî
worambe gugurîmehindî.

² Ranîyo nîmehünou ŋgîniîndî hamîndî werî
nahurai sünambeahîndî kosî worî ai gugurîyahi

nimareimbi ranahambo simongoramindi haya mengoro.

³ Asu ranihū hai imami teifi didinjariyohū ahoro nahurai tükufe haya munḡambo mamami aheiwami ninouyo wakimareandi.

⁴ Ranayo Yifiafi Aboedi ranai ahei fiambe farifehū ahandi ḡginindinambo ḡgorū-poanimbo ḡgorū-poanimbo hoafinambo wataporimayei.

⁵ Asu Serusarem ḡgoafihū munḡambo hifi adaburo ranihündi Suda bidifiri Godimbo hohoanimoyei-rihundeimbi ai tükuyahi mamarei.

⁶ Werī nahurai tükumefeyo ra himboriyei hehi nindou afindi ranai gugurimehindi. Ranayo asu himboriyeani Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi nindou ranai wataporimayei ra ahei hoafinambo wataporimayeia himboriyei hehi mahepūnehindi.

⁷ Asu Sudahündi-mayei ranai hoafi wataporimbo-marihündi ranahambo hepūnehi hehimbo hoafiyehi seiya, “Awi nindou ranana munḡambo Garirihündi-mbayeiyo?

⁸ Sihiri ana mamī ḡgoafihündi-yefipoani, ḡḡa nūḡgurihi hehimboyo asu munḡambo mamami sihefi hoafinambo wataporimayeia ahei hoafi ra himborayefa?

⁹⁻¹⁰ Sihiri ana Partia, Midia, Eram, Mesopotemia, Sudia, Kapadosia, Pondus, Esia, Frigia, Pamfiria, Isip asu Sairini ḡgoafikimī Ribia distrik ranambe ḡgoafi adaburo asu Rom, hifi ranihündambo nindou-anefi nda fandihu

animoefi.

¹¹ Suda sihir-aneſi asu nindou amuri sihefi Godimbo hohoanimo ſungurihi arihündi anei, Kritihündi asu Arebiahündi muſguambo himboriyefani God ai nginindi-moatükuni ramareandi ranahambo sihefi hoafinambo wataporimbo-arihündi,” masei.

¹² Asu nindou muſguambo ranai hepūnahi afindi hohoanimoyeihi aheihoari simbori hoafuriyehi seiya, “Nine-moatükuniyo hapondani nda yahurai tükefeyoa?” masei.

¹³ Nga asu bidifiri ai tirifoefe hoafi-yahündürühi seiya, “Awi aiana wain hoe afindi hamindi simindei hehi mamikari hohoanimo-yehimbayei,” masahündüri.

Pita ai hoafi bokamarihendi

¹⁴ Asu Pita ai Sisasindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi 11 rani babidimbo niſgomombo pukūna hoafiyuhü yahuya, “Wandi wandafi mamı, Suda anei asu nindou bidifiri haponda Serusaremihü amarei, se ro ndani-moatükuni tükefeyo ranahambo hoafayahı nda himboyangiri kündihi ni mandimbo himborindei.

¹⁵ Se hohoanimoyehiya, nindou nda wain hoe simindei hehi mamikari hohoanimoyehianeı asei, nga awi hapondani ana 9 kirok siambeahanefi.

¹⁶ Nga ndani-moatükuni tükefeyo ranana Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Soer hoafimayu ſungu-ane tükefeyo.

¹⁷ God ai hoafiyuhü yahuya, ‘Bidifiranambo si ranai akimı tüküfemboyoambe

ro wandî Yifiafî munḡuambo
 nindou-yeiwamî koandîhe-heamboyahî.
 Sîhei nindowenihî nîmorî asu nîmorehî nîmorî
 ai Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî
 nahurai wataporîmbo-ndühümboyei.
 Sîhei nindowenihî nîmorî hoarîfamborî ai
 ranî-poanîmbo moatükunî
 yafogoadînambo nahurai
 hoeindumboemo
 asu boagîrî nindou ai
 yafogoadî-ndîmboemo.

18 Asu ranî-sîmboanî ana ro wandî
 ratüpurîyei-rîhündeimbi,
 nîmorehî nindowenihî yîboboambo,
 aheiwamî Yifiafî koandî-heheanda
 Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî nahurai
 hoafîndeimboyei.

19 Bîdîfîranambo si ra nafuimbohünda
 ro hepünîfeimbî moatükunî sünambe asu hîfîhü
 nafuindamboyahî.

Horî, hai asu hasîheimî afîndî
 tükündîfemboe.

20 Adükarî ai ahandî adükarî
 hîmboa-mupuimbo-randeimbî si ra
 tüküfekoate-yoambe anîmbo
 hüfîhamîndî ai nîmbîndîrî-mîndowohü
 asu amoamo ai horî nahurai hamburî
 tükündîfimbui.

21 Ranî-sîmboanî anîmbo munḡuambo nindou ai
 aheimbo fehefendürîmbo hünda
 Adükarîmbo dîdîbafehîndî ranaheimbo
 aboedambo-ndeandürümbui, mehu.” *Joeî*
 2:28-32

22 Pita yahuya, “Israerîhündî nindou se wandî
 hoafî nda hîmborîndei. Sisas Nasaretîhündî

aiana ranîpoanîmbo nindouyu. God ai sîhei
mbusümo ahandî warîsüngu hepünîfeimbi
moatükunî ramareandî ra se fîfîrîhindî.

²³ God ai horombo hondü hoafî fîramündü
sîhai mburamboyu Sisasîmbo sîhei
warîhümarirî, nga hürütümbî nindou ai nîmî
keimbî karîhendeimbî fihî tîkoründümo
pamarüwura yîfîmayu.

²⁴ Nga God ai ahambo yîfîndî asübusî
ngînîndîkoate-yoweimbî ranambeahîndî
botîmarirî. Nîmboe sapo yîfî ai ngîrî ahambo
bobohîndîrîmîndo.

²⁵ Horombo Defit amboanî ahambo yare
hoafîyuhü yahuya,

'Ro hoeirîhinanî Adükarî ai munğuambo si
wandî-fikîmî anüngu.

Ai wandî fikîmî nüngumbo wambo ngîrî
nîni-moatükunî amboanî asübusî
ndendîrî.

²⁶ Ranîmboane ro ngüsüfoambe aboedî
hîhîfî-hîhîfîyahühî

God ai wambo aboedî moatükunî
refemboayu ranahambo hîmboayahî.

²⁷ Asu se ngîrî wambo yîfî ambe-ambe rando
hînîngîndowandîrî.

Sapo se ngîrî sürühoeimbi nindou kafaro
hînîngîmarîworî ra hînîngîndowora yîfî
ambe-ambe sümburîndu.

²⁸ Rananîmbo se yangîrî aboedî nîngombo nafî
ra yamundo-wandîrîmboyafî.

Asu se yîni mbîsafanî ro se-dîbo

nîmboambo afîndî
hîhîfî-hîhîfî-ndamboyahî,'

Buk Song

16:8-11

mehu.

²⁹ “Amoŋgo mam-anemo asu rehi mam-anei, ro sîheimbo anîhondümböanahi hoafehandürî, sîhefi amoa Defit ai yîfi mayuwambo masamboarîhuri. Asu ahandî yîfi ambe ranai haponda sîhefimbo sowahi anîŋgo ho.

³⁰ Defit ai-ana Godîndî hoafi hoafiyu-randeimbi wambo fifireandi God ai ahambo hoafiyundowohüya, ‘Süŋgunambo sîhafi sîrambeahîndî mamî sîhafi fondi semîndîmbohünda ahambo bogorîmbondîhini hîniŋgî-ndîhinîmboyahi,’ mehu.

³¹ Defit ai nîni-moatükunî tükündîfembo ra fifireandühi wataporîmbo-randühiya, ‘God ai ŋgîri ahambo yîfiyeimbiyei ŋgoafîhü hîniŋgîndîri, asu ŋgîri yîfi ambe-ambe sümburîndü,’ mehu. God ai ahandî nendambo aboedambo-fendürîmbo Krai yîfi hündî botîmarîri ranahamboyu wataporîmbo-marandî.

³² Sîsasîmboyo God ai yîfi hündî botîmarîri. Muŋguambo ro hoerîhu hohu ranahamboane wataporîmbo-arîhundî.

³³ Sîsasîmbo God ai sünambe serümündü hafu hîniŋgîriranî ahandî warîhondü waranî mbamarü. God ai horombo hoafîmayu süŋgu Sîsasîmbo Yîfi Aboedî masagado, ranîyo asu Sîsas ai sîhefiwamî koamafoareandi, ran-ane haponda se hoafi hîmborîyei asu hoerîhi arîhundî.

³⁴⁻³⁵ Defit ai moai sünambe hafu Sîsas ramefiyu nou, ŋga ai hoafîyuhü yahuya, ‘Adükari ai wandî Adükari mbo hoafîyundowohü yahuya, “Se wandî warî hondünî nîmandîfi ŋgafîmbo

asu sîhafî hürütümbî ra sîhafî hoarehî
 hîningî-ndîheapuranî se
 hîbadapuri-mboyafî,” ’ mehu. *Buk Song*
110:1

³⁶ Ranîmboane Israer nindou munğuambo se
 nda ndondîhi fîfîrîndîhindî. God ai Sîsas se
 nîmî keimbî karîhe-ndeimbîfîhî tîkorîhomondei
 pamarîhorî ranahambo Adûkarîmborirî asu
 ahândî nendambo aboedambofembo
 nindoumborirî kafoarirî hîningîmarirî,” mehu.

³⁷ Pita ai ranî hoafî ra wataporîmbo-maranda
 nindou afîndî ranaheimbo ngusüfoambe
 horîmareandüra bîdîfîrî amurî Kraisîndî hoafî
 sowandümo homo-rundeimbî-babîdîmbo
 ahamumbo düdurîhipurühi seiya, “Asu nînî
 nününgu-mandîhunda?” maseiamboyu.

³⁸ Asu Pita ai sîmborî hoafîyundürühi yahuya,
 “Munğuambo mamamî se sîhei moaruwai
 hohoanîmo ra hîningîndîhi hehi sîmborî
 hohoanîmo süngundîhindühi Sîsasîndî
 ndürînambo hundüründeianî anîmbo God ai
 sîhei moaruwai hohoanîmo ra amboawi
 mbüsümbui. Ranî-süngundîhindanî anîmbo God
 ai sîheimbo Yîfiáfî Aboedî dagadürümbui.

³⁹ God ai Yîfiáfî Aboedî saimbo hoafî
 fîramündü masîhendî ranana se, sîhei nîmori
 asu süngudîdî nîmori hondü sîheimbo
 munğuamboyo. Ranî-moatükunî ranana nindou
 munğuambo God ai wand-anei yahundüreimbî
 aheimbo hoafîyu masîhend-ane,” mehu.

⁴⁰ Pita ai amurî bîdîfîrî hoafî ranîfîhî pare
 haya wataporîmbo-marandî. Ai
 hütîhoafî-yupurühi yahuya, “Se hîbadîhümbö,
 ngâ nindou moaruwai

hohoanîmoyei-rîhündeimbi rani-babîdîmbo moaruwaimbo-ndahimboyei.”

41 Pita hoafi wataporîmbo-marandî ranai nindou afîndî ranaheimbo ngusüfoambe botîmareandüra hundürümoyei. Rani-sîmboani 3,000 nindou-yei Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi horîmbodîdî ranîfihî pamareandî.

42 Nîmorehî nindowenihî ranai ranîhü Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomondî yamundîfe hoafi hîmborîyeihî bîdîfîrî wandafî ranaheimbo fehefendürîmbohünda sesi mamî sahüsihî Godîmbo dîdîbafîyahi marîhündî.

Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi ai mamî hohoanîmo süngumarîhindî

43 Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomondî warîsüngu God ai hepünîfeimbi moatükunî ramareanda nindou afîndî ranai yîhîmboyeihî ahînîmarîhorî.

44 Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi nindou ranai mamühîyahi nîmareimbo mamamî ahei napo ra ahei mamühî nahuraimayo.

45 Ai ahei hîfî asu napo ra nindou ngorümbo sehîndühî ranîfihîndî kakî sahümündî hehi kakî ra nindou napokoate-yeimbîmbo sehi marîhündî.

46 Munquambo si Godîndî worambe gugureahi marîhündî. Asu ai ahei worambe gugureahi nîmareimbo sahüsi rîhündühî aheimayo napo ra nindou ngorümbo ngusüfoambe hîhîfî-hîhîfî kapeihü sehi marîhündî.

47 Nindou ranai muŋguambo si Godimbo aboed-ani sei hohoanimoyeia asu muŋguambo nindou ranai aheimbo hihifi-hihifi-yahündürî marihündî. Muŋguambo si Adükari ai nindou bidifiri semündündüra asu Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbî nindou ranai afindi safi tüküfe marandi.

3

Pita ai nindou mamî tîŋari moaruwaimbü aboedimariri

¹ Mami nimbambeahi Pita ai Son-dibombo didibafifembohünda Godindi worina mahüfanî.

² Ranîyo giniri yipurî Aboedi Yipurî sei arihünd ranikimî nindou tîŋari moaruwaimbü mamaruwa hoeimarinerî. Ahandî tîŋari ra hondî ai yahurai wakirimîndî hayamboyo muŋguambo si giniri nafitambe ranikimî sahorimîndei hei hinîŋgirihoranî nîmarumbo nîmorehî nindowenihi Godindi worina heianî kaki moako-moakoyu-marandi.

³ Nindou ranai hoeireandane, Pita ai Son-dibombo Godinîdî worina mahüfandamboyo kaki moakomayu.

⁴ Pita weimbo Son ai ahambo himboari parinerî nîmbafanîmbo safaniya, “Yihoehimbo sowana himboyafi,” masafandamboyo.

⁵ Nindou ranai ahafanîmboya wambo kaki saimbo-mbayafanî yahu haya himbomayu.

⁶ Nga Pita ai hoafiyundowohü yahuya, “Ro moai kaki sîhambo saimbo sahamîndîhi, nga ro sîhambo mamî-moatükunî ndahanînimboyahi. Sisas Kraisi Nasaretihündî ahandî ŋgînîndînambo botiyafo hawa hafî,” mehundo.

⁷ Ran+yu Pita ai ahandî war+hondü wat+ñari kîkîhîramündü mbura botîmarira nîmehünou ahandî tîñari asu yim+ndîho ranai ñginîram+ndîwohü botîmefiyu.

⁸ Ai horîpîrîhoei piyu nünġu mbura mahu. Ai Pita weimbo-babîdîmbo Godîndî worambe hu nünġu wakîreandühi hohorîpî-hohorîpiyu randühi Godîmbo adûkar-ani mehu.

⁹⁻¹⁰ Munġuambo nindou ranai fifîrîhindî sapo nindou ranaiyu Godîndî worî ginîrî yipurî Aboedi Yipurî sei arîhündî ranîkîmî nîmarümbô kakî moako-moakoyu-marandî. Asu hapondanî hoeirîhoranî nindou-mayu ranai hoahoanguhü Godîmbo aboed-ani yahu hoafîmayua nindou ranai nünġure-hayamboyo ranî-moatükunî ra tüküme Feyo sei hehi mahepünahindî.

Pita ai Godîndî worambe hoafî bokamarîhendî

¹¹ Nindou-mayu ranai Pita weimbo Sonîmbo kîkîhîrapümündî nünġuambe nîmorehî nindowenihî afîndî ranai hepünahi hehi Soromonîndî yibadî sei arîhündî Godîndî worambe ranînambo pîpîmayei hei.

¹² Pita ai nindou afîndî mahüsi ra hoeireandüri haya hoafîyundürühi yahuya, “Israerîhündî nindou se nîmboe hepünehinda? Se nîmboe yîhoefîmbo hîmboapoayei ahafandî ñginîndî asu ai-ana mbumundî nindouwambo mbayafandî nindou ra aboedîmarînerî sei hehimboa?

¹³ Abraham, Aisak, Sekop asu sîhefî amoao-yei God ai ahandî ratüpurîyu-randeimbi Sisas ahambo ñginîndî masagado, ñġa se hîfokoe-fimbohünda hürütümbî nindou-yei

warîhümarîhori. Pairat ai aboedambo
koarîhefimbo hohoanîmoyuwane, asu se
Pairatîmbo seiya, 'Ro moai Sisasîmbo
aboedambo koarîhefimbo hohoanîmoyefî,'
masei.

¹⁴ Se moai aboedi sûrühoeimbi ranahambo
hohoanîmoyei, nga ahambo semündümbo
hündi-mayo ranîyo asu yifiarîyu nindou
hîfokoare randeimbi-mayu ra masahorîmîndei.

¹⁵ Se nindumbo koadürümbo-koadürümbo
yangîrî nîngombo nafî semîndîndürî
hombomayu ra hîfokoamarîhori
ranahamboane wataporîmbo-rîhu arîhundi.

¹⁶ Sapo se nindou hoeiarîhori nda se
fîfirîhori, ro Sisasîmbo anîhondümbo-arîhoandî
ranîmboyo nindou tîngarî moaruwai nda
aboedîmefiyu. Se muŋguambo aboedi hamîndî
tükümeŋguwa hoeiarîhindî ra Sisasîmbo
anîhondümbofe ranînamboyo.

¹⁷ Amongo-mamî asu rehî-mamî, ro
fîfirîheandî se Sisasîmbo ramarîhori ra moai
sîhei bobogorî nindou ranî-babîdîmbo
nîni-moatükunîyo ramarîhindî ra fîfirîhindî.

¹⁸ God ai ahandî hoafi
hoafiyomo-rundeimbi-yomondî yasîmondî
süŋgure hoafiyuhüya, 'Krais ai asübusi
ndemündü haya yîfîndümbui,' mehu. Ranîyo
asu God ai haponda anîhondü ndanîsüŋgure
hînîngîmareanda tükümeŋgu.

¹⁹ Ranîmbo-anîmbo se sîhei ŋgusüfoambe
hohoanîmo ŋgorü süŋgundîhindühi God sowana
hîhirîndahi dîdeiyani anîmbo asu sîhei
moaruwai hohoanîmo ra amboawi

mbeyahuamboane. Rananîmbo Adükari ai fi hefe nîmarîmbo si ra koandîhembui.

²⁰ Rawehindî anîmbo God ai nindou sîheimbo fehefendürîmbo kafaarirî hîningîmarirî Kraissas ra, koandîherümbui.

²¹ Sapo horombo ahandî hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondî yasîmondî süngu hoafîmayu süngu. Sisas ai sünambe nüngu ngumbo God ai muᅅgu-moatükunî sîmborî tüküfembo hoafîmayu ranambe tükündüfimbui.

²² Horombo Moses yahuya, 'Nindou mamî ro nahurai Godîndî hoafi hoafiyorambo Adükari God ai seambeahîndî kaboadirî hîningîndirümbui. Asu muᅅgu-moatükunî ai hoafiyuweimbi ra süngundîhindî,' mehu.

²³ Nindou Godîndî hoafi hoafiyu-randeimbi ahandî hoafi hîmborîyo süngufekoate-ayei ana, God ai hîfokoandeira yîfîndeimboyei asu ngîrî Israeriyei sîrambeahîndîndei.

²⁴ Nindou Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi Samuer nünguambe peyo haya sînimbo ahandî wagabe ra muᅅguambo mamî ranî hoafîyo wataporîmboru homombo asu hapondanambe tükefeyo.

²⁵ Se-ana Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamundî ahurî mam-anei. Asu God ai sîhei amoao mamî-babîdîmbo hoafi fîramündü masîhendî ra sîheimbo-hündamboane. Ai sîhei ape Abrahamîmbo hoafiyundowohü yahuya, 'Sîhafî ahurî ranahambo süngunambo anîmbo muᅅguambo nindou ndanî hîfîhü anîboadei ranaheimbo aboedi-aboedi-ndîheandürî-mboyahî,' mehu.

²⁶ Sîheimbo aboedi-aboedîfendüra sîhei

moaruwai hohoanîmo hîniŋgîfembohünda God ai weaŋgurühi ahandî ratüpurîyu-randeimbi Sisas siheimbo sowahi koamarîherü,” mehu.

4

Pita weimbo Sonimbo kansîrîndî himboahü papî-hoafîmarupîrî

¹ Pita ai Son-dîbo nîmorehi nindowenihîmbo wataporîmbo-rînandürühi nîmbafandambe, Godîmbo sesi sihou-rundeimbi-yomo, ami Godîndî worî hîfandîrundeimbi-yomondî bogorî-yomo asu Sadyusi-yomo ai aheimbo sowahi hafomo tüküme fundî.

² Ahamumbo ŋgusüfoambe moaruwai marapurî ra sapo Kraisîndî hoafî sowandîfanî hafanî-rînandeimbi ranai nindoumboya, Sisasîndî ŋgîniîndînambo yîfîhündî botîndahimboyei hoafî ra yamundî-marîneanda ranîmboyo ahafanîmbo ŋgusüfoambe ŋgîniîndî-marupîrî.

³ Suda-yafe bogorî nindou ranai Pita weimbo Sonimbo kîkîhîrupîndümo houmbo papî-hoafîyopîrîmbo mehomo. Nga asu nîmbîfembo yaŋgîrî-mayoamboyo sümbo papî-hoafîyopîrîmboane yahomo houmbo karabusambe hîniŋgîmarupîrî.

⁴ Pita, Son ai wataporîmbo-marînanda nindou afîndî ranai hoafî wataporîmbo-marînandî ra hîmborîyei hehi Sisasîmbo anîhondümbom-marîhindî. Nindou ahafandî hoafî hîmborîyei hehi anîhondümbom-marîhindî ranana 5,000-yei.

⁵ Süngunambo ŋgorü sinambo Suda-yei hifandirundüreimbi, bogori nindou asu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi ai Serusarem ŋgoafihü mafandundi.

⁶ Godimbo sesi sihou-rundeimbi, Anas, Kaiafas, Son, Areksander asu muŋguambo Godimbo sihou-rundeimbi-yomondi fikiminindi ai-amboani ranihü mafandihindi.

⁷ Ai Pita weimbombo sowapündümo ahamundi hımboahü hinıŋgırupiri houmbo düdurıpirühi yahomoya, “Se nini-ŋginindınamboyo rani-moatükuni ra ramarıneanda?” mehomondamboyo.

⁸⁻⁹ Pitandi flambe Yifafi Aboedi ranai tüküfehüyo simbori hoafıyupurühi yahuya, “Hifandi-rundeimbi asu bogori nindou, se nindou tıŋari moaruwaimbü ranahambo aboedi moatükuni ramarıhoandi ranıamboyo yıhoehıambo düduwefundi? Asu düdi aboedi-mariri yahomomboemo yıhoehıambo düduwefundi?”

¹⁰ Refe ana ro hohoanımoyehani muŋguambo se-anemo asu Sudahünd-aneı nda fıfırındıhındı, nindou ranai ana Sisas Nasaretıhündı ahandı ndürınamboyo aboedi tüküme fıyu. Se nımı keimbi karıhendeimbi fıhi tıkorıhorımındeı pamarıhorı, ŋga asu God ai yıfıhündı botımariri. Nindou ndanai tıŋari moaruwaiyusi, ŋga Sisasındı ŋginındınambo aboedi fı haya haponda sıhei wagabe ndanıngu.

¹¹ Sisas ai ana,
‘Kambohoani worımboru-rundeimbi nindou ai ambe mehomoyosi,

ŋga asu worî ŋgînemîndîmbohünda bogîmondi
kambohoanî noumbofi tükümeŋiyu.’ *Buk
Song 118:22*

¹² Sisasiṁbo yangîriyo hîfi ndanîhü God ai
nindou aboedambofembo ŋgînîndî masagado.
Ahandî süŋgu anîmbo sîhîrî
aboedambo-ndahumboyefî asu ai yangîri
anîmbo nindou aboedambo-ndeamunîmbui,”
mehu.

¹³ Suda-yafe bogorî nindou ranai fîfîrundî Pita
weimbo Son ai moai skurî-yafanî, ŋga moanîndî
nindou-yafanî
yîhîmbokoate-wataporî-mayafandamboyo
nindou ranai mahepünafundî. Ranîyo horombo
Sisas babîdîmbo hoahoangomo marundî ra ai
fîfîrîmarundî.

¹⁴ Nîmboe sapo nindou aboedîmarînerî ranai
ahafandî fikîmî manüŋguwamboyo asu
ahafanîmbo nînî akîdou-amboanî
hoafîkoate-memo.

¹⁵ Suda-yei bogorî nindou ranai
hoafîmemonda Pita ai Son-dîbo tüküyafîne hena
mahafanî. Ai hafandanîyo bogorî nindou ranai
nîmarîmombo ahamundîhoarî bogo sîmborî
ndüwurîmefundî.

¹⁶ Ai hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou
ndanahafanîmbo nînî nünüŋgu-mandîhupîra?
Muŋguambo nindou Serusarem ŋgoafîhündî ai
fîfîrîhindî sapo ai hepünîfeimbi moatükunî
ramarîneandî ra. Ŋga ranî wambo asu sîhîrî
ŋgîrî dîdîmondefühî wanî mbîsefi.

¹⁷ Ŋga ranî hoafî ra muŋguambo nindoumbo
goago wakînde-amboembohünda yowanî

mbisefomboane. Yowanī mbisefanī anīmbo
nindoumbo Sisasīndī ndūrī ranahambo
wataporīmbo-yondūrīkoate-
mbeyafandamboane,” mehomō.

18 Ai asūkaiyomō mīngiyomō hūrīhaupīrī
houmbo yahomopīrīya, “Se yowanī Sisasīndī
ndūrī ranahambo nindoumbo
wataporīmbo-yondūrī asu
yamundīfendūrī-rapoanī,” mehomō.

19 Nga asu Pita ai Son-dībo sīmborī
hoafīyafandūhī safanīya, “Nīne-hohoanīmō God
ai yīfirayu ra se tūrūboadundī. Ro sīhamundī
hoafī sūngu-mandīhoyo asu Godīndī hoafī
sūngu-mandīhoyo?

20 Sapo ro nīne-moatūkunī hoeirīho asu hoafī
hīmborīye marīhoandī ranahambo
wataporīmbo-hūndambo ngīrī ro yafambe
kīkīhī-ndīhoamīndehī,” mehu.

21 Ai moai ahafanīmbo karabusī-fepīrīmbo
nafī fīfirundī, sapo nindou muṅguambo ai
hepūnīfeimbī moatūkunī ramarīneandī
ranīmbo Godīmbo adūkar-ani seihū wambo.
Ranīyo Suda-yei bogorī nindou ranai Sisasīndī
ndūrī ranahambo wataporīmboyo asu nindou
yamundīferambo ngīnīndī hamīndī yowanī
yahomō mburumbo asūkai aboedambo
koamarīhaupīrī.

22 Nindou hepūnīfeimbī moatūkunī
rarīneandūhī aboedīmarīnerī ranana 40
hīmbanī ngāsūnde-andeimbīyu.

Anīhondūmbo-rīhindeimbīyei dīdībafīfe hoafī

23 Suda-yafe boboagorī ranai Pita
weimbo-babīdīmbo hoafī dīdībado-marundī.

Raniyafani ranîhündambo ai mamî
 anîhondümborîhindeimbi aheimbo-so
 hihireifine hafani Godimbo sihou-rundeimbi
 bogori asu Suda-yafe bobogori
 wataporimbo-marundi ra
 wataporimbo-marinandi.

²⁴ Sisasimbo anîhondümborîhindeimbi
 nindou ranai ranî hoafi ra himborîyei hehi
 muᅇguambo Godimbo didibafiyehî seiya,
 “Adükari serandi hifi, sünü, sirîwara asu
 muᅇgu-moatükunî ranambe engoro ra
 nafimarandi.

²⁵ Horombo yihoefi amoao Defit sihafî
 ratüpurîyu randeimbimbo Yifiafi Aboedindi
 süngu se hoafiyafühi safiya,

‘Nimboe muᅇguambo hifihündî nindou ra
 ᅇᅇnîndayeî?

Asu nimboe nindou ranai ᅇᅇsüfo
 hohoanimo-koate hoafi firarîhümündi?

²⁶ Hifinîndî adükari bobogori nindou ranai
 yifiarimbo yahomo houmbo guguriyafu
 hoafi firarîndümo.

Ran-ane hifandi-rundeimbi bobogori ranai
 Adükari asu Krai nindou aboedambofembo
 kafoarirî hiniᅇᅇmarirî
 ahafanimbo hifinambo-fepirîmbo hoafi
 firarîndümo,’ masafi. *Buk Song 2:1-2*

²⁷ Herot, Pondius Pairat, Suda-yafe ndifo asu
 Suda ai Serusarem ᅇᅇoafihü mamühiyahi Sisas
 Krai sihafî ratüpurî, ratüpurîyu-randeimbi se
 nindumbo aboedambofembo kafoarîworî
 hiniᅇᅇmarîworî ranahambo hoafi
 fimarîhümündi.

28 Nindou ndanai ndani-moatükunî ramarîhindi ra sîhafî yifirî sünguyo, sapo se horombo sîhafî ŋgîniñdînambo hoafi firandîfûhî ndani-moatükunî nda tükümbîfeyo-wamboane safî masîhawandî sünguyo.

29 Asu haponda Adükari se yihoefîmbo yîhîmbombîyeia sei hehi hoafi wataporîmbo-marîhündî ra hîmborîndafi. Sîhafî ratüpurîyefî-rîhundeimbi yihoefîmbo fandîhawamunanî anîmbo yîhîmbokoate-sîhafî hoafi ra wataporîmbo-ndîhumboane.

30 Asu se sîhafî warî aŋgünûmbî nendîyei-wamî nandowandüranî aboedîndahindühî Sisas sîhafî ratüpurîyu-randeimbi ahandî ndürî süngu hepünîfeimbi moatükunî ratüpurîndafi.”

31 Ai rarîhi Godîmbo didîbafîyei kîkîrîhümündianîyo, worî gugurîyahi nîmareimbîmayo ranai yabadîmarandî. Ranîyo Yifiafî Aboedî ranai ahei fiambe tüküfehüyo yîhîmbokoate Godîndî hoafi ra wataporîmbo-marîhündî.

Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbîyafe fehefe hohöanîmo

32 Muŋguambo anîhondümbö-rîhindeimbî ranai hohöanîmo mamamberîhi hehi mamî hohöanîmo süngumarîhündî. Ranîyo asu ahei napo ra moai yihoefî yangîr-ane sei, ŋga nindou mamamî ahei napo ra muŋguambo aheimayo.

33 Hoafi sowandümo homo-rundeimbî ai God Sisasîmbo yîfîhündî botîmarirî hoafi wataporîmbo-marundî ra ŋgîniñdîyo. Ranîyo asu God ai nindou ranaheimbo fehefendürîmbo

hohoanîmo-yundürühi afîndî
aboedi-aboedi-mareandürî.

³⁴⁻³⁵ Nindou afîndî ranambeahîndî moai
mamî ai-amboanî nîni-moatükunî
mbonîmboramündu. Nindou hîfî asu
woreimbî-mayei ranai kakîfihî koarîhehi
mburîhü kakî ra sahümündi hei hoafî
sowandümo homo-rundeimbîmbo sehinda ai
nindou napokoate-yeimbî
mbonîmbo-rîhümündianî yimburundürî
marundî.

³⁶ Nindou mamî ahandî ndürî Sosep ranîhü
manüngu asu ranîyo hoafî sowandümo
homo-rundeimbî ai ahambo ŋgorü ndürî
Barnabas kamafoarüwurî. Ndürî Barnabas
ranana ahandî nîmîndî ra ŋgusüfoambe
ŋgîni-ramîndî randeimb-ane. Asu aiana Rifai
sîrambeahîndî Saiprusîhündîyu.

³⁷ Ai hîfembüyu hayamboyu hîfî ra kakîfihî
sai mbura kakî ra semündü hu hoafî
sowandümo homo-rundeimbîmbo masagapurî.

5

Ananias asu Safaira yîfîmayafe

¹ Nindou mamî, ahandî ndürî Ananias, ai
ahandî nîmorehî Safaira-dîbo hîfî bîdîfîrî
nindou ŋgorümbo kakîfihîmbo masabînando.

² Ai kakî ra ahambohünda bîdîfîrî masîhenda
nîmorehî ai-amboanî fîfîreandî. Ŋga asu
bîdîfîrî yangîrî semündü hu hoafî sowandümo
homo-rundeimbîmbo masagapurî.

³ Asu Pita ai hoafîyundowohü yahuya,
“Ananias, nîmboe Satan ai sîhafî
hohoanîmoambe nîmarümbo Yîfîafî Aboedi

ranahambo wosîhoaforî-randühi kaki
hîfi-hündî masowandîfi ra bidîfirî
dîbonapî-marowanda?

⁴ Se hîfi masawandî ra sîhafî hohoanîmo
yanğorîyo, asu kaki masowandîfi ra se
nîni-moatükunî refemboayafî ra sîhafî
hohoanîmo yanğirîyo. Nga asu nîmboe se
rasüngu-marowanda? Yîhoefîmbo-yopoanî
wosîhoafî hoafîmayafî, nga Godîmboyo
wosîhoafî hoafîmayafî.”

⁵⁻⁶ Pita ai hoafîmayuwa Ananias ai
hîhîmborî-yuhündamboyu yîfi pîmayuwa
akohoandî nîmorî ai ahandî fi-nîmoko ra
hoearînambo hîmondîwurî sowarîndümo homo
dîbonapî-marüwurî. Ranîyo nindou afîndî ranai
ranî hoafî ra hîmborîyei hehi yîhîmbomaye.

⁷ Ahandî nîmorehî ai ranî-moatükunî
ramefeyo ra moai fîfîreandî, ranîyo ngîmî awa
hohayamboyowane, ai asükai maho.

⁸ Pita ai ranahambo düdureandühi yahuya, “Se
hoafîyafîndîrî, hîfi-hündî kaki masowandîfe ra
ndearamboyowai?” mehuamboyo. Asu sîmborî
Safaira ai hoafîyowohü yahoya, “Yîni, ra
ndearîyo,” mehoamboyu.

⁹ Asu Pita ai ahambo sîmborî
hoafîyundowohü yahuya, “Se nîmboe sîhafî
nindowenihî-dîbo Adükarîndî Yîfiyafî
ranahambo refe hoeifembo hoafî
fîmarînandîfea? Hoeiro, nindou sîhafî
nindowenihambo hîfîkamarüwurî ranai
yipurîkîmî anîngomo. Asu sîhambo amboanî
ndowandümonîni ngomo hîfi
kandunînimboemo,” mehuamboyo.

¹⁰ Hoafî nîngoambe Safaira ai Pîtandî yîrîkîmî

peyo yifimayo. Raniyo nindou akohoandi ranai sifomo hoeirunda yifimayowamboyo sowandümo homo ahandi nindowenihandi fikimi hifi kamarundi.

¹¹ Raniyo Kraisindi nendi-yei asu amuri bidingiri raniyei rani hoafi ra himboriyei hehi yihimbomayei.

Hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai hepuni-feimbi moatükuni ramarundi

¹² Hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai nindou-yei mbusümo hepuni-feimbi moatükuni ramarundi. Raniyo anihondumbo-rihindeimbi nindou ranai Godindi worambe Soromonindi Yibadi sei arihündi ranihü gugurimehindi.

¹³ Nindou bidingiri ranai moai ai-babidimbo fandi hindi, nga ai aheimbo ahinimayei.

¹⁴ Raniyo nimorehi nindowenihafi afindi hamindi ranai Adükarimbo anihondumbo-rihindühi, asu weangurühi anihondumbo-rihindeimbi maniboadei aheifihafi pamarihindi.

¹⁵ Ranimbo-hündamboyo nindou ranai angünümbi nendi fufurihümü-ndindüri hei nafihohü fondi wami asu hoapari foasihahi hehi kurimarihindüri. Ai hohoanimo-yeihaya, Pita ai ngu ngasündeandan hufihamindinambo ahandi hufihamindhündi yifiafi ranai boakimbi foareanda sei hehi.

¹⁶ Serusarem ngoafikimi ngoafi adaburo ranihündambo nindou afindi ranai angünümbi asu moaruwai nendi nimoreimbi fufurihümü-ndindüri tükümehindi. Raniyo nindou munguambo ranai aboedimehindi.

*Suda-yafe bogorî ai hoafî sowandümo
homo-rundeimbîmbo yowanî mehomopurî*

17 Hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai ranî-moatükunî ra ramarunda Godîmbo sîhou-rundeimbî ai Sadyusi-babîdîmbo ŋgînîndî-memo.

18 Ranîyo ahamumbo kîkîhîrîpundümo mburumbo karabusambe hînîŋgîmarupurî.

19 Nga asu nîmbokoanî Adükârîndî sünambeahîndî nendî ai karabus worî yipurî ra sübüdîmarîhenda tükümefundî. Ranîyo sünambeahîndî nendî ranai hoafîyuhü yahuya,

20 “Ŋgomo Godîndî worambe nîŋgomombo nîmorehî nindowenihîmbo sîmborî hohoanîmo ranahambo wataporîmbo-ndundürî,” mehupurî.

21 Ranîyo hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranai ranî hoafî ra hîmborî-yomo houmbo Godîndî worîna siambe hondü homo nîmorehî nindowenihîmbo yamundî-marundürî.

Godîmbo sîhai-randeimbî ai ahandî wandafî-babîdîmbo tüküyafundühî-yomo Suda-yei kansîr asu bogorî hondü ahamumbo gugurîfe wataporîmbo hoafîmemo. Ranîyo nindou bîdîfîrî hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo karabus worambeahîndî sepurîmîndîmbo koamarî-houpurî.

22 Nga asu nindou ranai homo hîmboyomondane, hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranai karabusî worambe moai nîmarîmo. Ranîyo hîhîrîyafu homo Suda-yei bogorî ranahamumbo hoafîmemopurî.

23 Ai homo hoafîyomondühî yahomoya, “Karabus worî yipurî ra paru mburumbo

karabus hifandîru-rundeimbi ai yipurî hifandu manîngomo. Nga asu yipurî sübüdîhoehü himboyefane, worî yangîrî mafondaro,” mehomo.

²⁴ Karabus worî hifandîru-rundeimbi-yomondî bogoriyu asu Godimbo sesi sîhou-rundeimbi-yomo ai rani-moatükunî ranahambo nününgufemboyo yahomo houmbo afîndî hohoanîmo-memo.

²⁵ Nindou mamî ranai sünî hoafiyupurühî yahuya, “Hîmboriyomo, nindou se karabusîmarüpurî ranana Godîndî worambe nîmorehî nindowenihîmbo yamundundürühî mbanîngomo,” mehu.

²⁶ Ranîyo bogori-mayu ranai ratüpurîyomo-rundeimbi sepurîmündü haya homo hoafî sowandümo homo-rundeimbi ra masîwapundümo. Nga asu nindou yamundîmarundürî ranaheimboya, “Yîhoefîmbo nîmoeinambo ndîhümünîmboyei,” yahomo houmbo moai nîni nününgurüpurî.

Hoafî sowandümo homo-rundeimbi ranai yîhombokoate-kansîrîmbo Godîndî hoafî wataporîmbo-marundî

²⁷ Karabus hifandîrundeimbi nindou ranai sowapurîndümo homo gugurîyafu wataporîmbo-marundî ranambe Suda-yei bogori-yomondî himboahü wagabe hîniîngîmarupurî. Godimbo sîhai-randeimbi ai düdureapurühî yahuya,

²⁸ “Ro sîhamumbo nîmorehî nindowenihîmbo nindou ranahandî ndürî ranahambo wataporîmbo yowanî masefî. Nga se

wataporimbo marunda munḡuambo nindou Serusarem ḡoafihū ranai sihamundi hoafi ra himborimayi. Ran-ane se yihoefimboya, se-rurī nindou ranahambo hifokoamarūwuri yahomo houbō papihofarimuni,” mehomondamboyu.

²⁹ Asu Pita ai hoafi sowandūmo homo-rundeimbī bidifiri-babidimbo niḡgomombo simbori hoafiyupurūhi yahuya, “Ro Godīndi hoafi yangiri animbo sūḡundihumboyefi, ḡa ḡgiri hifi ndanihūdambo nindou-yei hoafi ana sūḡundihundi.

³⁰ Se Sisasimbo nimi keimbi karihendeimbifihī tikorūdūmo parūwuri mburūmbo hifokoa-marūwuriyosi. ḡa sihefi amoao-yei God ranai yifihūndi botimariri.

³¹ God ai sūnambe serūmūndi hafu ahandi warihondū warani nindou sihefimbo aboedambofembo bogorimbōrirī hinḡgirira anūḡu. Ahandi sūḡu animbo munḡuambo Suda ai moaruwai hohoanimo hinḡgi-ndihindūhi aboedi hohoanimo sūḡundihinda ahei moaruwai hohoanimo ra amboawi mbūsūmbui.

³² Rani-moatūkuni God ai ramareandi ra hoeiri hu hoahu anihond-ane sefi wataporimborihu arihundi. Asu Yifiafi Aboedi ai-amboani anihond-ane yaho arandi. Asu munḡuambo nindou didiyei Godīndi hoafi sūḡurihinda ranaheimbo Yifiafi Aboedi sagadūri arandi,” mehu.

Gamarier ai kansrimboya hoafi sowandūmo homo-rundeimbimbo hinḡgrou-safindūpurī

mehu

³³ Pita ai ranî hoafi ra hoafi mayuwa Suda-yei bogorî nindou ranai ngî nîndî yomondühî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranahamumbo hî fokoeffepurîmbo hohoanîmo-memo.

³⁴ Nga gugurî yafu wataporîmbo-marundi ranambe ahî nûmbî hohoanîmo yamunde-randeimbi nindou Farisihündî mamî ahandî ndürî Gamarier ahambo ahî nî yei rî hündeimbi manûngu. Ranî yu hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranahamumbo gugurî yafu wataporîmbo-marundi ranambe ahî ndî akî dou tükümbeafundî mehu.

³⁵ Hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai botî yafu houmbo homondane Gamarier ai kansîr ranahamumbo haofi yupurühî yahuya, "Israer nindou se ranî-moatükunî ra hohoanîmondîmo hoeindundühî anîmbo randundî mehupurî.

³⁶ Se Tadius tüküfi manûngu ra fifîrundai. Ai hoafi yuhü yahuya, 'Ro adükarî bogorî nindou-anahî,' mehua 400 nindou ahambo süngumarurî. Nga ahambo gafman ai hî fokoamarîwura ahambo süngururü-rundeimbi ai fefondühî ahamundî ratüpurî ra hî nî ngî marundî.

³⁷ Asükai süngunambo gafman ai ndürî semîndambe Garirihündî nindou mamî ahandî ndürî Sudas amboanî gafmanî-babîdî yifiarîmbo nindou bîdîfîrî masepurîmündu. Ai ahambo süngururü-rundeimbi masepurîmündu, nga ahambo hî fokoamarîwuramboyo ahambo süngururü-rundeimbi ranai mafefoundî.

³⁸ Ranîmboane ro haponda sîhamumbo

hoafehapurî, Se nindou ndanahamumbo nîni nününġu-fepurîpoanî. Ranî-moatükunî ai rawarundî ra hîfî ndanîhündambo nindou-yomondî ratüpurayo ana, ŋġîrî aboedîndo.

³⁹ Asu ranî-moatükunî ra Godîndî-mayoayo ana, se ŋġîrî yowanî mbîsîmo kîkîhî-ndüpurîndümo. Rawarundî ana, se God-babîdîmbo-anemo yîfiar-ayomo,” mehuamboemo.

⁴⁰ Suda-yafe bogorî ranai Gamarierîndî hoafî süngurundühi hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo mîŋġîyomo hürîhouapura mahomondamboyo buburupurî mburumbo moanî koarîhoupurühi yahomoya, “Se yowanî nîmorehî nindowenihîmbo Sisasîndî ndürî ranahambo wataporîmbo-yondürîpoanî,” mehomopurî.

⁴¹ Ranîyo hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranai hîhîf-hîhîfî kapeihî mahomo. Sapo God ai ahamumbo Sisasîndî sünguna tîŋîrîfo masagapurî ranîmbo.

⁴² Ranîyo muŋguambo si Godîndî worambe asu nindou-yei worambe homo aboedî hoafî yamundî-rundürühi nindou ranaheimboya, Sisas Kraiss ranana God ai ahandî nendambo aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hînîŋġî-marir-ani, mehomo.

6

Hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo fehefembo nindou 7 kafoaru hînîŋġîmarupurî

¹ Ranî-simboanî süngurîhindeimbi ranai afîndî hamîndî tükümehindî. Ranîyo asu süngurundeimbi Grik hoafi hoafümbî ai Aram hoafi hoafümbî ranahamumbo ngîninîndîmarundürî. Ai yaru hoafiyomondühî yahomoya, “Muŋguambo si sehündî nindou sesikoate-yeimbi ranaheimbo farîhehindürî arîhündî, nga nîmorehî kai rohündî ranaheimbo ana moai farîhehindürî rîhündî,” mehomomo.

² Ranîyo hoafi sowandümo homo-rundeimbi 12 ranai muŋguambo süngurîhindeimbi mborai yahomo hürîhoundürî houmbo hoafiyomondühî yahomoya, “Asu ro Godîndî hoafi bokarîhefe ra hîninîngîfe hefe sesî yimbufe ana, aboedî hamîndîyopoanî.

³ Ranîmboane wandafî mamî se sîheiambeahîndî nindou 7 ndofe fifîrîfe hohoanîmo asu Yifiafî Aboedî ahamundî fiambe nîmarîpureimbi kaboadu hîninîngîndüpürî. Rananîmbo sîhîrî ranî ratüpurî ra hîfandîmbo ahamumbo hîninîngîndîhu-purîmboane.

⁴ Rananîmbo asu ro nindoumbo Godîndî hoafi yamundîfe asu dîdîbafîfe ra randîhumboane,” mehomomo.

⁵ Muŋguambo nindou ranai ranî hohoanîmo ranahambo yifîrîmayei. Ranîyo Stifen ngîninîndî anîhondümbore haya Yifiafî Aboedî ahandî fiambe adûkarî nîmaroweimbiyu, Firip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas asu Nikoras Suda-yafe ndîfohündî ahei rotu süngureandeimbiyu.

⁶ Nindou ranahamumbo hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomondî hîmboahü hîninîngîmarupürî. Ranîyo ranî ratüpurî ra

refembohünda kafeefe hîninggîfembo
 ahamundîwamî warî nandu houmbo
 didîbafîmefundî.

⁷ Ranîyo Godîndî hoafî ranai munnguambo hîfî
 hoahoangohü Serusaremîhü nindou
 süngurîhindeimbî ranai adûkarî tükümehindî.
 Ranîyo asu Godîmbo sîhou-rundeimbî afîndî
 ranai hoafî ra hîmborîyomondühi
 anîhondümbom-marundî.

Suda ai Stifenîmbo papî-hoafîmarurî

⁸ Stifenîmbo God ai aboedî-aboedîrirühî
 ngînîndî masagadowa nîmorehî
 nindowenihîyei mbusümo hepünîfeimbî
 moatükunî yare marandî.

⁹ Asu Suda-yafe rotu, moanî
 ratüpurambeahîndî aboedambomehindî sei
 arîhündî ranambeahîndî nindou bîdîfirî ranai
 tüküyafu Stifen babîdîmbo hoafînambo sîmborî
 hoafî-memo. Aiana Sairini, Areksandria ngoaftî
 asu Sisiria, Esia profens hündî-yomo.

¹⁰ Nga asu Yifiaftî Aboedî ranai Stifenîmbo
 farîherühî ahandî hoafî ranai ngînîndîyo haya
 ndorîhoeimbî-mayoa moai ai-babîdîmbo
 hoafînambo sîmborî-sîmborî-yomo.

¹¹ Ranîyomo nindou bîdîfirambo dîbo
 hütî-hütî-marüpurî ho hoafîyowohüya, “Ro
 hîmborîyefanî Stifen ai Moses asu Godîmbo
 tirîfoefe hoafîmayu,” yahombo.

¹² Ramehomo-ndamboyo Suda-yafe boboagorî,
 ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî asu
 nindou munnguambo aheimbo ngusüfoambe
 moaruwai-marandürî. Ranîyo homo Stifenîmbo
 kîkîhîrundümo houmbo Suda-yafe

boboagori-yomondi fandife hoafi fifirife
ranambe sowaründümo mahifomo.

¹³ Ranıyo nindou bîdîfirî sowapurîndümo
hîniŋgîmarupurî tîkefehefe Stifenîmbo
wosîhoaforîyuhüya, “Nindou ndanai ana
Godîndî worî asu Mosesîndî ahînümbî
hohoanîmo ranahambo tîrîfoefe hoafîmayu.

¹⁴ Ro hîmborîyefanî ai hoafîyuhü yahuya,
‘Sisas Nasaretîhündî ai worî nda bîrîboade
mbunda asu Mosesîndî hohoanîmo horombo
sîhefîmbo masendî ra ŋgorü-süŋgundeambui,
mehu,” mehomo.

¹⁵ Muŋguambo nindou hoafi fifirifembo
gugurîmefundî ranai Stifenîndî
ŋgusüamboarambe hoeirundane, ahandî
ŋgusüambarî ranai sünambeahîndî
nendî-yomondi ŋgusüambarî nahuraimayo.

7

Stifen ai kansîrîmbo hoafi bokarîmarîhendî

¹ Godîmbo sîhai-randeimbî adükarî bogorî
ranai Stifenîmbo düdurirühi yahuya,
“Ndani-moatükunî wataporîmbo-arundî ra
anihondüyo?” mehuamboyo.

² Asu sîmborî Stifen ai hoafîyuhü yahuya,
“Amongo mam-anemo asu ape mam-anemo, awi
se wandî hoafi hîmborî-yomo. Sîhefî amoa
Abraham ai Haran ŋgoafînambo hokoate
Mesopotemia hîfîhü nünquambe Adükarî God
Ŋgîniindeimbî ranai ahambo-o tükümeŋfiyu.

³ Ranıyo God ai hoafîyundowohü yahuya,
“Sîhafî hîfî asu fikîmîniîndî hîniŋgîndo hawa

ngorü hîfî ro nafuindahani ranînambo ngafî,”
mehundo.

⁴ Ranîyo Abraham ai Kardia hîfî hîniŋgîre
haya hu Haran ngoafîhü manüŋgu. Asu ahandî
afîndî ai yîfîmayuamboyo God ai koamarîheira
haponda se anîŋgomo ndanihü hîhîrîfî süni
manüŋgu.

⁵ God ai moai Abrahamîmbo hîfî ra
akîdou-amboani kîkîreando. Nga Abraham ai
nîmorîkoate-yuambe God ai hoafîyuhüya, “Hîfî
nda ndahanînani sîhafî nîmorî asu
ahuirîhoandi ahei hîfîndîmboe,” mehundo.

⁶ God ai Abrahamîmbo ndare
hoafîyundowohü yahuya, “Sîhafî ahuirîhoandi
ranai hîfîkoate-ndei hehimbo ngorü nindou-yei
hîfîhü ngei nîmboeimboyei. Rananîmbo nindou
rani hîfîhündî ranai 400 hîmbani aheimbo
moanî ratüpurîyei rîhündeimbo
ndîhindürühi moaruwaimbo-ndîhindürîmboyei.

⁷ Nga asu süŋgunambo ana nindou dîdîyei
aheimbo moanî ratüpurîyei
rîhündeimbo-arîhindürî ranaheimbo
tîŋîrîfo ndahandürîmboyahî. Asu süŋgunambo
ahei nîmorî ai ranî hîfî ra hîniŋgîndîhi hehi
ndühî dîdei wambo ngusüfo
pandîhindîrîmboyei.

⁸ Fihoeari kefe tîrîhefe hohoanîmo ra God ai
Abraham-dîbo hoafî fîramündî masîhendî.
Ranîyo süŋgunambo Abraham ai ahandî nîmorî
Aisakîmbo 8 siyuambe fihoeari kari
tîrîmarîherü. Aisak amboani ahandî nîmorî
Sekopîmbo hoeari kari tîrîmarîherü, asu Sekop
amboani ahandî nîmorî 12 sîhefî amoa mamî
ahamumbo ramareapuri.

9-10 Sekopîndî nîmorî apodoho mamî-memo ranai ahamundî akîdî Sosepîmbo yîboaruko-rüwurühi-yomo Isipînambo moanî ratüpurîyo randeimbî nindoumbo-fembo nindou-yomondî warîhümarüwuri. Nga God ai, ai-dîbofihî ahandî tîñîrîfo ranambeahîndî aboedambomarirî. God ai Sosepîmbo ndorîhoeimbî fîfîrîfe masagado ranîmbo ahandî adükarî bogorî ranai ahînrürühi hohoanîmoyundo marandî. Ranîmboyo Isip-yafe adükarî bogorî ranai gafmani-yomondî adükarî bogorîmbomarira ahandî worambe muŋgu-moatükunî eŋgoro ra hîfandîmarandî.

11 Ranîyo süŋgunambo Isip asu Kenan hîfîhü yahîmo afîndî tüküfehü nümbürîhündî sesî yapataparîyohü sesîkoate-yehî wembo afîndî tükümeŋyo. Ranîyo Sekopîndî nîmorî sîhefî amoao mamî ranai sesîkoate-memo.

12 Nga asu Sekop ai Isipîhü wit eŋgoro hoafî hîmborîyu haya ahandî nîmorî sîhefî amoao mamî ra weaŋgurühi hondü koamarîhepurî.

13 Asükai hîhîrîyafu mahomondamboyo Sosep ai ahandî amonŋo mamîmbo ro Sosep-anahî mehua asu Isip-yafe adükarî bogorî ranai Sosepîndî amonŋo mamî ra fîfîrîmareapurî.

14 Ranîyo Sosep ai ahandî afîndî Sekop asu fikîmînîndî 75 nîmorehî nindowenihî ra semîndîndürî Isipînambo homböhünda nindou koamarîhepurî.

15 Ranîyo Sekop ai ahandî nîmorî-babîdîmbo homo Isipîhü nîŋgomombo sîhefî amoao mamî ra ranîhü muŋgu yîfîsafîmemo.

16 Ranîyo asu ahamundî fi-nîmoko ra Sekem

ngoafînambo sowapurîndümo mahîfomo
hîfi-kefepurîmbohünda. Sapo Sekem ngoafîhü
horombo Abraham ai Hamorîndî
nîmorî-yomondî-mayo yîfî samboefembo hîfi
kakinambo pemîmayu ranambe
samboefe-purîmbohünda.

¹⁷ Horombo God ai Abraham-dîbo hoafî
fîramündî masîhendî ra asu anîhondü tüküfehü
Israerîhündî nindou Isipîhü anîmboei ranai
afîndî safî tükümehindî.

¹⁸ Asükai süngunambo nindou mamî
Sosepîmbo fîfîrîfîkoate ai adükarî bogorîmbofi
tüküfi haya Isip hîfandîmarandî.

¹⁹ Ranîyo süngudîdî adükarî bogorî-mayu
ranai sîhefî amoao mamîmbo
wosîhoaforî-randürühi aheimbo
moaruwaimbo-mareandürî. Ranîyo ahei nîmorî
ra yîfîsafîmbeyeia yahuhaya moanambühi
hîningîfendürîmbo hütîhoafîmarandürî.

²⁰ Ranî-sîmboanîyo Mosesîmbo hondî ai
wakîmarîmîndoa aboedî hîmbomayua asu God
ai ahambo hohoanîmo-mayundo. Ranîyo
Mosesîmbo ahandî afîndandî worambe ngîmî
amoamo hîfandîmarîhorî.

²¹ Asu Mosesîmbo moanambühi
masîhehoramboyo Isip-yei adükarî bogorîndî
nîmorehî nîmorî ai serîmîndî haya ahandî
nîmorîmbore moanquimarîrî.

²² Ranîyo Isipîhündî ranai Mosesîmbo ahei
munquambo hohoanîmo aboedî ra
yamundîmarîhorî. Asu ai ngînîndî nindouyu
haya munqu-moatükunî ai hoafîyuhü yare
marandî.

²³ Moses ai 40 hîmbanîyu haya ahandî nendî

Israer aheimbo ho hoeifendür+imbo
hohoan+mo-mayu.

24 Moses ai huane Isip+hündi nindou mamî ai
Israer+hündambo moaruwaimbomariri. Ran+yo
Israer+hündi-mayu ranahambo hoareh+rümündi
haya Isip+hündi-mayu ranahambo buburüri
hifokoamariri.

25 Moses ai ahandi nendambo
hohoan+moyuhüya, God ai wandi wari süngu
afar+hendüri ra fifiri+mbiri+hi-ndamboane mehu,
nga ai moai fifiri+hindi.

26 Ngorü sinambo asukai huane Israer+hündi
yimbu ranai yifiari-mayafandamboyu
kiki+fepiri+imbo mehu. Ran+yu hoafi+yupirühi
yahuya, 'Se nimboe simbori buburüri-ayafandi,
nga se-ana apodoho-anafani,' mehupiri.

27 Ran+yu nindou ngorü, ngorü-di+bo yifiari
bot+mareandi ranai Moses+imbo ninindir
pirirühi yahundoya, 'Düdi si+hambo yihoefti
bogorimbore asu nindou yiboboferambore
hin+ngimareanina?

28 Se hamani Isip+hündi hifokoamar+worî nou
asu wambo hifokoa-mandowandiri+yo?'
mehuamboyu.

29 Moses ai rani hoafi himboriyu haya Isip
hifi hin+ngire haya hu Midian hifi+hü manüngu.
Ai ran+hü nüngumbo sünguna nindouwenih
nimori yimbu kamareapiri.

30 Asu 40 himbani howane süngunambo
sünambeahindi nendi ranai Moses+imbo-so
nimi-wohi furikoate-reandühi Sainai wafukimi
nimi+wami hai imami ambere tüküme fiyu.

31-32 Moses ai rani-moatükunî ra hoeire haya

hepün+fi afñndi hohoan+moyuhü akim+
türüfoefe hoefembo mahu. Raniyo Adükari ai
hoafiyundowohü yahuya, 'Ro sñhaf+ amoao
mam+, Abraham, Aisak, Sekop ahamundi
God-anah+, 'mehuamboyu Moses ai
hñhamñndar+yuhü hoefembo yñhñmbomayu.

³³ Adükari ai hoafiyundowohü yahuya, 'Sñhaf+
yir+ hoear+ ra safur+hoef+ ñga, se hñfi haponda
anñmbafi ndanana wand+ yangñr-ane.

³⁴ Wand+ Israer nindou ranaheimbo Isip+hü
nñne moaruwai moatükun+ ramar+hindi ra
hoeir+heandi. Asu ro ahei aran+ ra hñmbor+ya
heheamboyah+ Isip+yei warambeahñndi
aboedambo-fendür+imbo makosah+.
Ran+imboane haponda Moses sñhambo asükai
Isip+nambo koand+hehean+na ñgamboyañfi,
mehu.

³⁵ Moses mam+ ranahamboyo weañgurüh+
Israer+hündi yimbu ai hoafiyaññandowohüya,
'Düdi sñhambo bogor+imbo-marean+ni asu hoafi
hñmbor+yohü yñboboferambo marean+na?'
masaññando. Asu mam+ aiyu God ai
sñnambeahñndi nend nñmñwam+ hai imamiambe
tükümefiyu ahand+ ñgññnd+nambo ahambo
bogor+imbofe asu Israer+imbo aboedambofembo
koamar+herü.

³⁶ Moses ai Israer+hündi nindou ranaheimbo
Isip+hündi semündündür+ mahu. Ai
hepün+feimb+ moatükun+ Isip+hü asu Hambur
sir+wara ran+hü rareandüh+ 40 hñmban+
nñmñwoh+ fur+koate-reandüh+ man+boadei.

³⁷ Moses mam+ ranaiyu Israer nindoumbo
hoafiyundürüh+ yahuya, 'God ai ahand+ hoafi
hoafiyu-randeimb+ ro nahurai seambeahñndi

ndagadürimbui' mehündürî.

³⁸ Moses mamî ranaiyu Israer-babidimbo nîmîwohî furîkoate-reandühî guguriyahi mamarei. Asu ahamboyu Sainai wafuambe sünambeahîndî nendî ai hoafi mayundo. Ai Godîndî hoafi yangîrî nînggo hohoanîmo sairandeimbi ra semündü haya sîhefîmbo masendî.

³⁹ Nga sîhefî amoa moami ranai moai Mosesîndî hoafi hîmborîyei. Ai ahandî hoafi sahümündi pirîhi hehi asükai Isipînambo hombo hohoanîmomaye.

⁴⁰ Ai Aronîmbo hoafiyahündowohü sahündoya, 'Moses ai yîhoefîmbo Isipîhündî semündümünî masüfu, nga ahambo nîni-moatükünîyo tükümefeyo ra ro moai fîfirîhundî. Ranîmbo anîmbo se god mamî nafîndandani ai yîhoefîmbo aboedî nafi semündîmunî mbîhuwamboane,' masei.

⁴¹ Ranîyo nindou-maye ranai tîkai god burmakau nîmorî nahurai nafîrühü mburîhü sesî sîhehindühî warînambo hütî nafiyoweimbi tîkai god ranahambo hîhîfi-hîhîfîmayei.

⁴² Ranîmboyo God ai aheimbo daboadî hîhîri-mareandüra ai hüfîhamîndî, amoamo, mupui ranahambo hohoanîmomaye. Sapo Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondî bukambe mapenînggo süngu. God yahuya, "Israer, se nîmî wohî furîkoate-reandühî ⁴⁰ hîmbani manîmboei ra moai wambohünda sesî sîhehindî.

⁴³ Se ser worîmbombo sahümündi mahei ra wambo-hündambo-yopoanî,

ŋga tîkai god Morek asu
 Refan ranî god sîsamî mupuiyo nafîrühü
 mburîhü hohoanîmoyei marîhündî.

Ranîmbo-hündambo anîmbo ndühîndambo
 koandîhe-heandüranî
 Babiron hîfînambo ŋgeimboyei," *Amos*
5:25-27
 mehu.

⁴⁴ Nîmî wohî furîkoate-reandühî
 nîmboeiambe worîmbombo ser ra ai-babîdimbo
 meŋgoro ranambeyo God ai sîhefî amoao
 mamîmbo hoafîyu marandî. Ser ranînambo
 worîmbombo hohoanîmo ra God ai Mosesîmbo
 hoafîmayu-ndowamboyo ahandî
 hohoanîmo-mayu sünguru worîmbomarundî.

⁴⁵ Asükai süngunambo amoao mamî ranahei
 nîmorî ranai ser ra sahümündi hehi
 Sosua-babîdimbo ŋgorü nindou-yei hîfî
 kosemîndîmbo mahei. Sîhefî amoao mamî
 ranai tükümehindamboyo God ai ahei
 hîmboarühî ŋgorü nindou ranaheimbo
 hemafoareandürî. Ranîyo ser ranînambo
 worîmborühü hîniŋgîrîhinda niŋgo hombo
 adükarî bogorî Defit nünquambe tüküme Feyo.

⁴⁶ Sapo Defit, God ai ahambo
 hîhîf-hîhîfîyundo-randeimbî-mayu ranai
 didîbafîfîhî yahuya, 'Se yîni mbîsafanî, ro
 Sekopîndî God sîhambo aboedî worî
 worîmbondîha,' mehundo.

⁴⁷ Ŋga Soromonîyu Godîndî worî ra
 worîmbomarandî.

⁴⁸ Ŋga God Nîmoamo Hondü ranai ana moai
 worî nindou worîmbo-rundeimbî ranambe

nîmaru, sapo Godîndî hoafi hoafiyu-randeimbi ai hoafimayu süngu.

⁴⁹ God ai hoafiyuhü yahuya,
 ‘Sünü ana wandi nîmarimbo munġu-moatükni
 hifandimbo fond-ane,
 asu hifi ana wandi yitiŋari pühayo
 nîmarimboane.
 Asu se wambohünda nîni-moatükuni wori
 worimbo-mandundiyo?
 Asu ro fi hefe nîmarî fondimbo ra
 hohoanîmoyahai?’

⁵⁰ Sapo se fifiri-ndîhindî ro wandi
 warînamboyo munġu-moatükuni ra
 nafîmarîhandî,’ *Aisaia 66:1-2*
 Adükari ra mehu,” mehu.

⁵¹ Stifen ai kansîrimbo hoafiyupurühi yahuya,
 “Sîhamundi hohoanîmo ana
 anîhondümbofekoate nindou-yei nahurai
 tapîhamiyomboane. Se-ana
 himboambekoate-yomondühi moai Godîndî
 hoafi himboriyomo rundî. Ranîmboane se
 Yifiafi Aboedîndî hoafi himborikoate-ayomo
 sîhamundi amoamamî ramefundî nou.

⁵² Sîhamundi amoao ai Godîndî hoafi
 hoafiyomo-rundeimbi horombo hondü
 manîngomonda hifokoefepurimbo mehomo.
 Ranai horombo hondü hoafiyomondühi
 yahomoya, ‘Süngunambo nindou mamî
 Mbumundi Hohoanîmo-yurandeimbi
 tükündüfimbui,’ mehomo, ŋga sîhamundi amoao
 ai hifokoamarüpurî. Asu se haponda ranahambo
 daboadî hîhîrundühi hifokoamarüwurî.

⁵³ Se Mosesîndî ahînûmbî hohoanîmo God ai
 sünambeahîndî nendandî süngu masagado ra

masahümündiyosi, nga se moai süngur+hindi,”
mehu.

Stifenimbo n+moeinambo hifokoamarüwuri

⁵⁴ Kans+ri-memo ranai ran+ hoafi ra
h+imbor+yomo houmbo Stifen+imbo
ng+n+ind+rurühi yahafi h+marundi.

⁵⁵ Nga Yifiafi Aboedi ranai Stifen+ndi flambe
far+fehüyo sünambe h+imbomayu hafu. Ran+yo ai
God+ndi h+imboa-mupuimbo-randeimbi si ra
hoeireandane, asu Sisas ai ahand+ war+hondü
warani manüngu.

⁵⁶ Asu Stifen ai hoafi+yuhü yahuya,
“H+imbor+yomo! Ro hoeir+heanda sünü ai
bureandühiyo Nindou Hondü ranai God+ndi
war+ hondü warani manüngu,” mehu.

⁵⁷ Ai ran+ hoafi ra h+imbor+yomo houmbo,
h+imbo tüh+fo war+nambo k+k+ru papi+ründümo
mburu puküna hoafi kar+hoemo houmbo
pipiyomo homo Stifen+imbo k+k+h+maründümo.

⁵⁸ Ran+yo ngoaf-ambeah+ndi moanambühi
sowaründümo homo h+fokoefimbo yahomo
houmbo n+moeinambo h+fütimaruri. Nindou
horombo ahambo papi+hoafi+marur+ ranai
ahamundi war+ hoandar+ ng+si+har+ hoear+ ra
yimünd+ndümo nindou mam+ hoar+f+ ahand+
ndür+ Sor ahand+ yir+k+mi kur+marundi.

⁵⁹ Stifen+imbo n+moeinambo h+fütirüwurambe
d+d+ba+f+fi+h+ yahuya, “Adükar+ Sisas, se wand+
yifiafi ndowand+f+,” mehu.

⁶⁰ Ai piyu yim+ndoho yimbunambo
n+marumbo puküna hoafi kar+hoehü yahuya,
“Adükar+ se yowani ahamumbo moaruwai
hohoan+mo ndan+imbohünda

8

tîŋîrîfo segupurîpoanî,” yahu mbura yîfîmayu. ¹ Stifenîmbo hîfokoamarüwuri ra Sor ai aboed-ane, mehu.

Sor ai Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbîmbo moaruwaimbo mareandürî

Ranî-simboanî muŋguambo anîhondümborîhindeimbî Serusaremîhü manîboadei ranaheimbo piyei hehi moaruwaimbo marîhindüra Sudia asu Samaria-yafe hîfîna bukürümaye. Nga hoafi sowandümo homo-rundeimbî ai yangîrî Serusaremîhü manîngomo.

² Anîhondümborîhindeimbî nîndou bîdîfirî Godîndî hohoanîmo yangîrî süngurundeimbî ai Stifenîmbo pukünambo aranîhoafirurî mburu hîfî-kamarüwuri.

³ Ranîyo asu Sor ai anîhondümborîhindeimbî-yafe hohoanîmo moaruwaimbo-reandürühi hu worîni-worîniyuhü worambeahîndî nîmorehî nîndouwenihî kifi hüramündîndürî hu karabusambe hîniŋgîreandürî marandî.

Firip ai Sameria ŋoafîhü aboedî hoafî bokamarîhendî

⁴ Anîhondümborîhindeimbî ai muŋguambo ŋoafî bukürümaye ranîhü aboedî hoafî bokarîhoemo marundî.

⁵ Ranîyo asu Firip ai Sameria-yafe adükarî ŋoafîna hanü Sisasîmbo ai Kraisi-ani yahu wataporîmbo-marandî.

⁶ Ranîyo asu nîndou afîndî ranai ahandî hoafî hîmborîyeihî hepünîfeimbî moatükunî

ramareanda hoeir+hindühi ahandi hoafi
wudipoapor+hi h+mbor+mayeri.

⁷ Nindou ranahei fiambe moaruwai nendi
mamarondür+yosi, nga Firip ai
hemafoareandüra wurün+yombo gorefoendühi
nindou ranaheimbo h+n+ng+mar+hindüri. Asu
nindou af+ndi yiri war+ n+mokoyeimb+ t+jar+
moaruwaimbü ranai-amboani aboed+mayeri.

⁸ Ran+yo asu nindou af+ndi ranai ran+
ngoaf+hü af+ndi h+h+fi-h+h+fi-mayeri.

⁹⁻¹⁰ Nga nindou mam+ ahandi ndüri Saimon
ran+ ngoaf+hü manüngu. Ai h+moarokora
randeimb+yu, ran+yo asu Samariahünd+ ai
hepün+mehindi. Saimon ai hoaf+yu randühiya,
“Ro adükar-anahi,” yahu marandamboyei,
amongoahoandi asu akohoandi munguambo
ahandi hoafi wudipoapor+hi h+mbor+mayeri.
Nindou ranai hoaf+yeih+ seiya, “Nindou ra
ng+n+ndeimb-ani asu ng+n+ndi ra God+ndi
nahurai adükar-ane,” sei mar+hündi.

¹¹ Asu Saimon ai af+ndimbo ngoangoani hoafi
yare maranda hepünahindühi ahandi sünguyahi
mar+hündi.

¹² Nga Firip ai God ng+n+ndi h+fandarandi asu
Sisas Krais+ndi aboed+ hoafi ra watapor+mbo
maranda n+moreh+ nindouwenih+ ranai
Firip+ndi hoafi h+mbor+yeih+ hundürümayeri.

¹³ Saimon amboa God+ndi hoafi
an+hondümbo-mareanda ahambo
hundürümarüra asu Firip-d+bo manüngu. Ai
hoeireandane, Firip ai hepün+feimbi moatükuni
ramareanda, asu ai af+ndi hohoan+mo-mayu.

¹⁴ Nga asu ran+yomo hoafi sowandümo

homo-rundeimbi Serusaremihü maningomo ai
hoafi himboryomondane, Sameriahündi ai
Godindi hoafi anihondumbo-marihindi. Ranioyo
Pita asu Son aheimbo sowana koamari-haupira
mahanifani.

¹⁵ Ai tüküyafine
anihondumbo-rhindembi-mayei,
ranaheimbo-hündambo Godimbo
didibafi-yafineandühi safaniya, “Sihafi Yifiafi
Aboedi aheimbo dabadüri,” masafani.

¹⁶ Nindou ranai Sisasindi ndürinambo
yangriyei hundürümayei. Nga awi moai rani
simboni Yifiafi Aboedi ai aheiwami koso.

¹⁷ Nga asu süngunambo hoafi sowandifani
hafani-rinandeimbi ai ahafandi wari aheiwami
nandine mburinambo, didibafi-mefineanda,
Yifiafi Aboedi ranai aheiwami makoso.

¹⁸ Saimon ai hoeireapirane hoafi sowandifani
hafani-rinandeimbi ai ahafandi wari aheiwami
manandineanda, Yifiafi Aboedi aheiwami
makoso. Ranioyo asu Saimon ai kaki
semündü-haya, ahafanimbo sowana hu
hoafiyuprihü yahuya,

¹⁹ “Nginindi ra wambo amboa seneandiri,
rananimbo asu ro-amboa wandi wari nindou
ranaheiwami nandihendan, Yifiafi Aboedi
aheiwami mbikoso-amboane,” mehu.

²⁰ Nga Pita ai simbori hoafiyuhü yahuya,
“Rani-moatükuni God ai moani asendi ra, asu se
nimboe kakinambo pemimbo hohoanimoayafa?
Ranana se sihafaki rani bitapindo
yifindamboyafi.

²¹ Se ngiri Godindi-mayo ratüpurî ndanambe
keboawandi. Nimboe sapo sihafaki hohoanimo ra

Godîndî himboahü aboediyopoanî, nga moaruwai-ane.

²² Nga ranimboane se didiboadingo hohoanîmondafühî animbo, sîhafî moaruwai hohoanîmo randühîndo hîningîndowandî. Asu se Adükarîmbo didîbafîndafoando rananimbo ai sîhafî ngusüfoambe moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbüsümbui.

²³ Ro fifirîheandî, se-ana hohoanî afîndeimbanafî asu sîhafî ngusüfoambe moaruwai ranî hohoanîmo ran-ane nîmarîrînimbo hîfandaranîni,” mehu.

²⁴ Saimon ai sîmborî hoafiyuhü yahuya, “Se wambo farîhefemböhündambo Adükarîmbo didîbafîndafoandanî anîmbo, asu rananî moatükunî se hoafîmayafî ra ngîrî tükündîfeyo,” mehu.

²⁵ Asu Pita weimbo Son ai nîni-moatükunî Adükarî ai ramareandî ra ai hoafiyafînandürî mburînambo, asükai Serusaremînambo hîhîrîyafîne mahahüfanî. Nafînambo hahüfandühî, Samaria-yafeihî munğua ngoafî adaburo ranaheimbo Adükarîndî hoafî ra bokamarîheneandürî.

Firip ai Itiopia-hündambo aboedî hoafî bokamarîhendî

²⁶ Sünambeahîndî nendî mamî ai Firipîmbo Serusaremîhü hoafiyuhü yahuya “Botîyafö, gebü Gasa ngoafînambo nîndou ngoafî nanğokoateyo nafî gadîfî,” mehu.

²⁷ Ranîyu asu Firip ai botîfi yaha hanühî ranî nafîhü Itiopiahündî mamî hoeimarirî. Nîndou ra Itiopia-yafe adükarî bogorî nîmorehî Kandas ahandî kaki hîfandîrandeimbî bogorîyu.

Nindou ranai t̄imoeŋi kar̄iwurimb-ani. Ai rotumbo-hündambo Serusareminambo mahafu.

²⁸ Asūkai ahandi karisambe ŋgoafina h̄h̄ir̄ifi mahu. Karisambe huhū Aisaia God̄indi hoafi hoafiyu randeimbi ai bukambe sūrū pap̄imarandi ra nafina h̄ubudūmara hu.

²⁹ Ran̄iyo Yifiafi Aboedi ai Firip̄imbo hoafiyohū yahoya, “Ak̄imi ŋgafi karisi-k̄imi n̄imbafi,” meho.

³⁰ Ran̄iyu Firip̄ ai p̄ip̄iyu hu, karisi fik̄imi-fiyuane, nindou ranai buk Aisaia sūrū pap̄imarandi ra ritim̄imaranda h̄imbor̄iyu haya dūdufih̄i yahuya, “Hoafi se ritim̄imarandi ra awi f̄if̄irohawambo wamboyafi?” mehuamboyu.

³¹ Asu ai s̄imbor̄i hoafiyuhū yahuya, “Nindou wambo hoafi ranahandi n̄im̄indi f̄if̄ir̄ife hoafikoate-ayu ana, ro ŋgiri aboedi f̄if̄ir̄indiheandi. Nga se mborai s̄ih̄ufi, fareafo, ro-d̄ibo karisambe n̄imandembo,” mehundo.

³² Nindou buk hoeimareandi ranai ndare hoafiyohū yahoya,
 “Ahambo sipsip h̄ifokoefembo sowandūmo
 ahomo nahuraiyo sowarūdūmo mahomo.
 Sipsip wei n̄inendi t̄upuri-hehindani,
 heikoate-ayo nou
 nindou nda moai s̄imbor̄i yafambe fare
 hoafiyu.

³³ Ai ahambo amoani-ŋgeimbi moatükun̄i
 rar̄ihindüh̄i moai d̄id̄iboa-dor̄ihori
 pap̄i-hoafir̄ihori.
 H̄ifi ndanihū h̄ifokoa-marūwura ai
 n̄imor̄ikoate ȳif̄imayu,
 ran̄imboane ahandi n̄imor̄i
 n̄iŋgo-koateaye,” meho.

Aisaia 53:7-8

34 Kaki hifandira randeimbi ranai Firipimbo düdufindowohü yahuya, “Hoafindafindirî, Godîndî hoafi hoafimbî ra dabui hoafimayu? Ahandî fimboyu, asu nindou ñgorümboyu?” mehuamboyo.

35 Raniyo asu Firip ai ahambo Aisaiandî buk ranihü piyu hayambo, Sisasîndî aboedî hoafi ra yamundîmarirî.

36-37 Ai nafisüngu hanifanî, himonî tükümeñeandî. Nindou kaki hifanda randeimbi ranai hoafiyuhü yahuya, “Hoeiro, hoe apuiaro ra, ñga wambo hundürüyondirîmbo ra moai ninî-moatükunî gureandîrî,” mehu.

38 Nindou ranai karis ñgîñgîñî-mareanda manîngo. Raniyafanî hanifanî himonî kosifoene Firip ai ahambo hundürümariî.

39 Hoe hinîngîrîne hena hahüfandane, Adükarîndî Yifafi ai Firipimbo nîmai serîmîndî maho. Nindou kaki hifanda randeimbi ranai Firipimbo moai asükai hoeirirî, ñga nindou ranai ahandî nafisüngu hîhîf-hîhîfi-kameihî mahu.

40 Firip ai Asdot ñgoafihü tüküfi haya Sisasîndî aboedî hoafi wataporîmbora hüfumbo Sisaria ñgoafihü tükümeñiyu.

9

Sor ai Sisasimbo anihondümbo-marirî

1-2 Rani-simboanî Sor ai Adükarîmbo süngurîhoreimbîmbo hîfokoako-foefendürîmbo hoafi, hoafiyumarandî. Raniyu asu Godîmbo sesi sîhai-randeimbi bogorî adükarî sowahî hu, hoafiyundühî yahuya, “Damaskus ñgoafihü

Suda-yei rotu worambe fandîhi arîhündî ranaheimbo pas papînda koandîhawandî. Pas ranambe hoafîndafühî anîmboya, ‘Sor ai nindowenihîyu nîmorehîyo Sisasîndî nafî süngurîhindeimbî ranaheimbo hoeiareandürî ana, watîḡari hüputüpu-ndîhendürî ndemündündürî Serusaremîna ḡumbui,’ mbîsafî,” mehu.

³ Ranîyo asu Sor ai pas ra semündü hu Damaskus ḡoafîkîmî tüküfiyuane, nîmehünou sünambeahîndî wabürüsî nahurai ahandî fihî sümafoareandî.

⁴ Sor ai hîfînî pîyu yangurîmbo hîmborîyuwane, hoafî mamî hoafîyondowohü yahoya, “Sor, Sor, nîmboeafî se wambo moaruwaimbo arowandîrî?” mehondo.

⁵ Ranîyu asu ai sîmborî hoafîyuhü yahuya, “Adükari, Se didîyafa?” mehuamboyu hoafî ranai sîmborî hoafîyondowohü yahoya, “Ro Sisas-anahî, se wambo moaruwaimbo arowandîrî.

⁶ Se botîyafo, hawa adükari ḡoafînambo ḡafî. Ranîhü nindow mamî ai se nînî-moatükunîyo refembo ra hoafîndünînîmbui,” mehu.

⁷ Sor-babîdî nindow mahomo, ranai hoafîkoate homo manîḡomo. Hoafî ra hîmborîyomo, ḡa asu nindow fi ra moai hoeirüwuri.

⁸ Ranîyo Sor ai botîfi hîmboarî birîhoei hîmbomayu, ḡa asu moai nînî-moatükunî hoeireandî. Ranîyo asu nindow ai-babîdîmbo mahomo ranai Damaskusînambo wamburündumo mahomo.

⁹ Asu ḡîmî sihî ahandî hîmboarî ranai

rahurai yangîrî manîŋgo howa moai sesi sesü,
hoe sümündî randî.

¹⁰ Sisasîmbo süngureandeimbî nindou mamî
Damaskusîhü manüŋgu ra, ahandî ndürî
Ananaias. Ai ranîpoanî moatükunî
yafogoadînambo nahurai hoeireandane,
Adükari ai hoafîyuhü yahuya, “Ananaias,”
mehuamboyu. Ananaias ai yahuya, “Adükari,
ro-ana ndanîmboahî nda,” mehu.

¹¹ Adükari yahuya “Botîyafö hawa, Nafî
Mbumundî aho rasüŋgu ŋgafî Sudasîndî
worambe se Tarsusîhündî nindou mamî
hoeindîworîmboyaî, ahandî ndürî Sor. Ai
dîdîbafîyuhü mbamarü.

¹² Sor ai yafogoadînambo nahurai
ranîpoanîmbo moatükunî ranambe
hoeireandane, nindou mamî ahandî ndürî
Ananaias ai ahandî himboarî
birîmbîhoayuwambo yahu haya worambe
kefuai nindou ranahandîwamî warî
manandeandî,” mehu.

¹³ Nga Ananaias ai sîmborî hoafîyuhü yahuya,
“Adükari, nindou afîndî ai Sorîmbohünda
wambo hoafîmehündîrî. Sîhafî nindou
Serusaremîhündî ranaheimbo moaruwaimbo
mareandürî, ranahambo.

¹⁴ Godîmbo sesi sîhou-rundeimbî bogorî ai
ahambo kamafoarüwuri, ai nindou afîndî
ndanîhü sîhafî ndürîmbo hohoanîmoyeiî
dîdîbafî-yahünînî arîhündî ranaheimbo
karabusî-fendürîmbohünda,” mehu.

¹⁵ Nga Adükari ai Ananaiasîmbo
hoafîyunduhü yahuya, “Se ŋgafî. Nindou ra
wandî ratüpurîyu-randeimb-ani. Suda-yafe

ndîfo, nindou adükari bogori, asu Suda,
ranaheimbo sowana hombo, ai wandî ndürî
fîfîrîfembohünda kamafoarîhin-ani.

¹⁶ Muᅅguambo tîᅅîrîfo wambohünda ahambo
tükündîfemboe ra ro ahambo
nafuindaha-ndomboyahî,” mehu.

¹⁷ Ranîyu asu Ananias ai hu, worambe
kefuai, Sorîndî wamî ahandî warî nande haya
hoafîyundühi yahuya, “Wandafî Sor, Adükari
Sisas nafîni sîhambo sowahî tükümeᅇiyu ranai
wambo koamarîhendîra makosahane se asükai
wudîpoapofe hîmboarîyo asu Yîfiáfî Aboedî
sîhafî flambe tüküfembohünda,” mehu.

¹⁸ Ranîyo asu hîmboarîhü kinî yapurî nahurai
foare mapaiaro ranai nîmai foarîhoai
pîrîmayo-wamboyu asu wudîpoapore
hîmboarî-mayu. Ai botîfi mamaru-wamboyo
ahambo hîmonî hundürümarürî.

¹⁹ Asu süᅅgunambo Sor ai sesî sesühîyu,
ahandî fi ra ᅅᅅîniᅅmarîmîndo. Ai Damaskusîhü
yahunümbî sî Sisasîmbo
süᅅgururü-rundeimbi-babîdî manüᅅgu.

Sor ai aboedî hoafî Damaskusîhü hoafîmayu

²⁰ Ai nîmehünou Suda-yafe rotu worambe
hoahoᅅᅅgu waîkîre randühi yahuya, “Sisas ra
Godîndî nîmor-ani,” yahu marandî.

²¹ Ahandî hoafî hîmborîyeihî, hepünahi hehi,
hoafîyeihî seiya, “Nindou ndanîmbaiyu
Serusaremîhü nindou afîndî Sisasîndî ndürîna
dîdîbafîyei arîhündî, ranaheimbo
moaruwaimbo-rendürî marandî? Ranîyo
horombo ndanîhü Sisasîmbo
süᅅgurîhorî-rîhündeimbiᅅmbo watîᅅari

hüputüpuhefe semîndî Godîmbo sesi
sîhou-rundeimbi bogorî sowana hombo
hohoanîmo-mayu ranîmbeyu?” masei.

²² Sorîndî hoafi ngînîndî ho-hombo adükarî
tüküme feyo. Asu ai Sudahündî Damaskus
ngoafîhü anîboadei ranî-babîdî
wataporî-mayua ahei hohoanîmoambe seiya
nînîhoafîyo anîhondayo masei. Ranîyo asu ai
anîhondümbö hamîndî aheimbo
nafuiyundürühi yahuya, Sisas ra Nindou God ai
nindou aboedambo-fendürîmbo kamafoarir-ani
mehu.*

*Sudahündî Sorîmbo yîboaruko-marîhora
mafîfoendî*

²³ Afîndî siyo-hayamboyo, Suda ai hoafi
fîründümo sîhou hou hoafîyomondühi
yahomoya, “Sîhîrî Sorîmbo
hîfokoa-ndîhurîmboane,” mehomo.

²⁴ Nga asu ranî hoafi ra Sor ai hîmborîmayu.
Ranîyo asu nîmbî-nîmbî si Suda ai ngoafi
adükarî nîmoei ginîrî yipurîkîmî Sorîmbo
hîfokoeffimbo-hündambo sîrîfoaru nîmarîmo
marundî.

²⁵ Nga nîmboambo ahambo
süngururü-rundeimbi ai arambe sandüwurü hou
ginîrî nafîtambe nafî masaföarüwurî hanîmo.

*Sor ai Serusaremîhü manüngu
(Ratüpurî 4:26)*

²⁶ Sor ai Serusaremînambo hu Adükarîmbo
süngururü-rundeimbi babîdîfembo mehu. Nga

---

* **9:22:** Suda-yafe hoafînambo nindou ra ahandî ndürî
Mesaia-ani.

asu ai ahambo yîhîmborurühi, ai-ana Sisasiṁbo sünguriri randeimbiyupoani mehomo.

²⁷ Nga asu Barnabas ai fifireapurî ai Sorîmbo yîhîmbomemonda asu ai Sorîmbo serümündü haya Godîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi sowana hu ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, Sor ai Damasakusîna nafî huhî Adükariṁbo hoeimarira ai ahambo hoafîmayundo. Asu Damasîkusîhü Sor ai yîhîmbokoate Sisasiṁdi hoafi bokariṁmarîhendî, mehu.

²⁸ Ranîyo asu Sor ai süngururü-rundeimbi-babîdî nüngumbo Serusaremîhü muṅguambo hoahoṅgu wakîreandühi yîhîmbokoate Sisasiṁdi hoafi bokariṁhendürî marandî.

²⁹ Suda Grik hoafi fifîrundeimbi ai Sor-babîdî sîmborî hoafi, sîmborî hoafiyomo marandî. Ranîyo ahambo hîfokoeffimbo-hündambo nîni-süngundîhuri, nîni-sîṅundîhuri-memo.

³⁰ Ranîyo asu süngunambo Sisasiṁbo anîhondümborundeimbi ai ra fifîru mburümborundeimbi asu ahambo sowaründümo hanîmo Sisaria ṅgoafîhü koamarîhawura Tarsusînambo mahu.

³¹ Ranîyo asu muṅguambo anîhondümborîhindeimbi Sudia, Gariri, Sameria-yafeambe manîmboei, ranai aboedî manîboadei. Adükariṁbo ahîniyei-ane, Yifiafi Aboedî aheimbo ṅṅîniṁmara-mîndîndüra asu nindou afîndî Sisasiṁbo anîhondümborîhindühi aboedî mamambeyahi manîboadei.

Pita ai Ainiasiṁbo aboedîmarîrî

³² Pita ai munḡua ḡgoafî hoahoanguhü ḡgorü-simboanî Godîndî nendî Ridahü amarei ranaheimbo sowana ndüfosimbo mahu.

³³ Ranîhü ai nindou mamî ahandî ndürî Ainas hoeimarirî. Ai yirî warî nîmokoyu haya 8 himbanîyu worambe yangîrî mamaru.

³⁴ Pita ai ahambo hoafîyundühi yahuya, “Ainas, hapoana Sisas Kraiss ai sihambo aboedareanîni. Botîyafu, sihafî fondi diboardiro,” mehundoa nîmehünou botîmefiyu.

³⁵ Ridahündî nindou-yei asu Seronîhündî-yei ai hoeirîhora mayoa ai Adükarîmbo anîhondümbo-marîhorî.

Pita ai Tabitambo botîmareandî

³⁶ Sopa ḡgoafîhü süḡgureandeimbî mamî ra ahandî ndürî Tabita-ane. Griki-yafe hoafînambo ana, Dokas. Nîmorehî ra ahandî hohoanîmo aboedîyo haya ai nindou napokoate-yeimbîmbo farîhendürî marandî.

³⁷ Ranî-simboanî ai anḡünümboyo mbura moaruwaimayo. Ranîyo ahandî yîfînimoko ra hundürühi mburîhümbo, nîmoamo yibadîwamî manandîhindî.

³⁸ Rida ra Sopa ḡgoafîkim-ane. Asu Pita ai Rida ḡgoafîhü nîmaruane, Sopahündî süḡgurîhindeimbî ai himborîyei hehi nindou yimbu ahambo sowana koamarîhehipîra mahafanî. Asu ai ahambo hoafîyafînandowohü safanîya, “Mborai, nîmai ro-babîdî ḡgefombo,” masafînando-amboyu.

³⁹ Pita ai botîfi haya, ai-babîdîmbo homo tüküyafu hou ahambo nîmoamo yibadînambo sowaründümo mahafomo. Asu ranîhü nîmorehî

kaisahoabedi ai hei, Pitandikimi niboadeimbo
 Dokasimbo hohoanimo yeihi araniveihi seiya,
 “Hoandarî hoearî asu bidifiri hoearî ro
 gudarîhundî nda Dokas yangiri niŋgombo
 nafimarand-ane,” sei hehi ahambo nafuimaye.

⁴⁰ Asu Pita ai munquambo nindou
 hihaimafoa-reandura weindani maheiya, yiri
 yimbu pusire nimarumbo, Godimbo didibafifi
 mbura asu hirifihî yahuya, “Tabita, se
 botiyafo,” mehundo. Ranîyo asu nimorehi ranai
 himboari birihoi, Pitambo hoeirera mayowa,
 asu botife mamaro.

⁴¹ Ranîyu asu Pita ai wambuamundi
 nungumbo anihondumbo-rihindeimbi asu
 nimorehi kaisahoabedimbo hoafimayua
 kamefoehinda ai Dokas nafuimenduri.

⁴² Pita ai Dokasimbo yifihundi botimareandi
 hoafi ra Sopa ngoafi mungu ho mengorowa,
 nindou afindi ranai himborivei hehi,
 Adukarimbo anihondumbo-marihori.

⁴³ Ranîyo Pita ai Sopahu afindi si manungu.
 Nindou mamî burmakau hoearî nafira
 randeimbî Saimon ra-dibo manungu.

10

Pita ai Korniriusimbo Godindi hoafi hoafimeindo

¹ Suda-yafe ndifo nindou mamî adukari ngoaf
 Sisariahü manungu, ahandî nduri Kornirius. Ai
 Romi-yafe ami ranambe 100 ami Itari sei
 arihundi ra hifandapurî randeimb-ani.

² Ai Godimbo hohoanimo pariri randeimbiyu
 haya asu ahandî fikiminindi babidi Godimbo
 ahinivei rihundeimb-anei. Asu Suda ai napo

mbonimbo-marihümündia ahandimayo kaki adükari sagadürî randühî asu Godimbo munguambo si didibafifi marandi.

³ Nimbambe safi yafogoadinambo nahurai hoeireandane, Godindi nendi mamî ahambo sowahi kusü hoafiyundühî yahuya “Kornirius,” mehu.

⁴ Asu Kornirius ai ahambo yihimboyuhü himboa parirühü hoafiyundühü yahuya, “Adükari, se ninimboeafa?” mehuamboyu. Asu Godindi nendi ai simborî yahuya, “God ai sîhafî didibafîyafo marandi ra himboriyumboani. Asu ai hoeireandi se nindou afindi napo mbonimbo rihümündeimbimbo farîhawandürî marandi ranahambohünda God ai sîhambo hohoanimo-yumboani.

⁵ Haponda se nindou bidifiri Sopa-nambo koandîhawapurî nindou ahandî ndürî Saimonimboyu Pitamboyu randeimbîmayu ranahambo fihimündî sinimbohünda.

⁶ Ai ndürî mboafu Saimon burmakau hoearî nafira randeimbîdibo manüngu. Ahandî worî ra sirîwara hoekimî mafondaro,” mehu.

⁷ Godindi nendi Korniriusimbo hoafimeindo ra huane asu Kornirius ai ahandî ratüpurîyafanî rînandeimbî asu ami mamîyu ranahamumbo mborai mehupurî. Ami ra Godimbo hohoanimo parirî randeimbîyu haya asu Korniriusimbo farîherü randeimbîyu.

⁸ Asu Kornirius ai mungu-moatükunî tüküme feyo ranahambo ndore wataporimbo-rapurî mbura Sopanambo koamarîhepura mahomo.

Pita ai ranipoanimbo moatükunĭ hoeimareandĭ

⁹ Ngorü sina ai homo Sopa ŋgoafi tebünani tüküyafundane, hüfünimbo Pita ai Godimbo didibafi-fembohünda worĭ bogimondiwamĭ mahafu.

¹⁰ Ranıyo asu Pita ai wembomboyuhü sesĭ sesimbo hohoanımomayu. Nĝa awi sesĭ didiboadombarĭhi nou ranipoanimbo moatükunĭ yafogoadınambo nahurai Pitambo tükümeŋeyoa hoeimareandĭ.

¹¹ Ai hoeireandane, sünü sübüdĭhoehıyo, asu nĭnĭ-moatükunĭmbai hoearĭ adükarĭ yimbuyimbu ĩmborümbĭ nahurai ĩfĭnambomare koso.

¹² Muŋgua mamĭkarambo yimbuyimbu tĭŋarümbĭ nĭnĭhondĭ asu wako, amoasĭrĭ ai ĩfĭsüŋgu hahabodei, asu ndu ai nĭmoamo botĭrĭhehi arĭhündĭ ranambe nĭnoumayo.

¹³ Asu yafambe mamĭ Pitambo hoafıyohü yahoya, “Pita, se botıyafo, nĭnĭhondĭ ĩfokoaro, mando, sowasıfĭ,” meho.

¹⁴ Pita ai simborĭ hoafıyundowohü yahuya, “Adükarĭ, ro sesĭ Sudambo ai moaruwai-ane sei arĭhündĭ ra ŋĝrĭ dagadıhĭ,” meho.

¹⁵ Asu yafambe ranai asükaiyo yimbumbo hoafıyohü yahoya, “Nĭnĭ-moatükunĭyo God ‘aboed-ane’ meho ra, se ŋĝrĭ ‘moaruwai-ane’ mbısafĭ,” meho.

¹⁶ Yafambe ra ŋĝmimbo yare hoafımendowa, asu ranĭ-moatükunĭ ra nĭmehünou sünambe asükai ĩĭrĭfe mahafo.

¹⁷ Asu Pita ai ranipoanimbo moatükunĭ ahandĭ nĭmĭndĭ ranahambo hohoanımoyuane,

nindou Kornirius koamarihēpurī ranai sīnimo tüküyafu hou asu Saimonīndī worī ranahambo dūduyafu hou homo, ahandī ginīrī yipurīkīmī manīngomo.

¹⁸ Asu ai mīngīyomo dūduyafundūhī yahomoya, “Saimonīmboyou Pitamboyou randeimbī ranai nūnguwai wanīyo?” mehomo.

¹⁹ Pita ai yafogadīnambo nahurai hoeimareandī ranahambo hohoanīmoyuhū nūnguwane, Yifiafī Aboedī ai hoafīyohū yahoya, “Se hīmborīyafī. Nindou ngīmī ai sīhambo kokoarunīnī.

²⁰ Se botīyafu hawa, hanīfī hīfīnī yibadīnambo asu se ngīrī ai-babīdī ngafīhū afīndī hohoanīmondafī. Nga ranana ro koamarīheheapura masīnīmō-ane,” meho.

²¹ Pita ai ranahamumbo sowana hanū hoafīyupurūhī yahuya, “Se wamboemo kokomarūndīrī, nga ro-ana nda. Nīmboemo se masīnīmō-a?” mehuamboemo.

²² Asu ai hoafīyomondūhī yahomoya, “Godīndī sūnambeahīndī nendī ami bogorī Korniriusīmbo hoafīmeindoa ai koamarīhemuna masīnefī sīhambo hoafīyowanī se ahandī worīna hīfombohūnda. Ai mbumund-ani asu Godīmbo ahīnīyuhū ndore hohoanīmoyumb-ani. Muṅgua Suda ai ‘Aboedī hohoanīmoeimb-ani’ sei marīhūndī. Godīndī sūnambeahīndī nendī ai ahambo hoafīyundowohū yahuya ‘Se Pitandī hoafī hīmborīmbohūnda ahambo hoafīndafī koaboadī-wandūhī anīmboya, “Wandī worīna dīdīfī,” mbīsafī,’ mehu.”

²³ Pita ai ahamumbo hoafīyupurūhī yahuya

“Se sinimo mamî nîmbî ro-dîbo apoefo,”
 mehuamboyo. Apomo mburu asu siambe ai
 botîfi napoamündî haya mahomonda asu
 Sopahündî Sisasimbo süngururü-rundeimbi
 bidîfirî ai Pita-babîdî mahomo.

Pita ai Korniriusîndî worîna mahu

²⁴ Ngorü sihi ai homo Sisariahü tüküme fundî.
 Asu Kornirius ai ranîhü ahamumbo hîfandapurî
 mamaru. Ai ahandî mamîsirî, asu ŋgunindî
 ranaheimbo hoafîmayundüra ahandî worambe
 Pitandî hoafî hîmborîmbohünda gugurîyahi
 mamarei.

²⁵ Pita ai hu worambe kefuai Korniriusîndî
 hîmboahü tüküfiyuane Kornirius ai ahambo
 adükar-ani yahu haya ahandî yirikîmî piyu
 mamaru.

²⁶ Nga asu Pita ai ahambo hoafîyundowohü
 yahuya, “Se botîyafö. Ro-amboa nindou se
 nahurai-anahî,” mehu.

²⁷ Pita ai Kornirius-dîbo wataporîyu hu kefuai,
 asu nindou afîndî fanda menjoro ra
 hoeimareandî.

²⁸ Asu Pita ai yare hoafîyundürühî yahuya, “Se
 siheihoarî fifirîhindî ro yîhoefî ndîfo-babîdî
 nîmarîpoanî asu ahei worambe kefoefepoanî
 sei arîhündî. Nga God ai wambo nafuimayu, ro
 ŋgirî nindou mamî moaruwai-ani mbîsahî.

²⁹ Ranîmboanahî asu ro moai simborî hoafî
 kikîhirîheandî wambo ndanîhü sinimbo
 hoafîmemo ra. Asu haponda siheimbo
 düduweheandî, nîmboyei se wambo sinimbo
 hoafîmayeia?” mahuamboyo.

30 Asu Kornirius ai hoafi-yuhü yahuya, “Ranihündi ro wandi worambe nimbambe safi Godimbo didibafi-yaheandane, asu nimehünou sünambeahindi nendi mamî ai wandi himboarühi himboarambe forihoeimbi hoeari güde haya manüngu.

31 Asu ai hoafi-yuhü yahuya, ‘Kornirius, God ai se didibafiyafo marandi ra himbori-yumboani. Asu se napo mbonimbo-rihümündi-mbimbo kaki napo sabadürî arandi ra fifireamboani.

32 Ranimboane asu se sihafî nindou bîdîfirî koandihawapura Sopa-nambo ngomo Saimon Pitambo hoafîndimondowa mbüsüfuwamboane. Saimon ai ahandî ndürimboafö Saimon-dîbo-ani anüngu. Ngorü Saimon ai burmakau hoeari nafira randeimb-ani. Ahandî worî ra sirîwara hoekîm-ane afondaro,’ mehu.

33 Ranimboyu asu sihambo sowana nindou bîdîfirî nimehünou koamarîheheapurî. Asu se aboedî hamîndîyo ndanîhü masîfomo. Asu haponda muᅅguambo ro sühifî ndanîhü Godîndî himboarühi anîboadefî. Muᅅguambo hoafi Adükari ai sihambo hoafîmayu ra se hoafi-yowanî ro himborimbo asefi,” mehu.

Pita ai Korniriusîndî worambe hoafi bokamarîhendî

34 Asu Pita ai hoafi-yuhü yahuya, “Haponda ro wudîpoaporîhe fifirîhea-mboanahî nindou muᅅgua Godîndî himboahü sisîmogodî yangîr-aneî.

35 God ai muᅅguambo nindou ahambo ahîniyeihî ahandî hohoanîmo süngurîhinda ranaheimbo hohoanîmoyundürî arandî.

36 God ai Israer yihoefimbo aboedi hoafi koamarihendi ra se fifirihindi. Hoafi ra rahurai-ane, ‘Sisas Krai ai muᅇguambo nindou ahei Adūkar-ani asu ai sihefimbo God-babidiᅇbo mamūhi-mareamuni.’

37 Horombo Sudia-yafeambe muᅇguambo nini-moatūkuniyo tūkūmefeyo ra se fifirihimboanei. Horombo Son ai Garirihū boatei nindou hundūrimbo hoafimayu.

38 Se Sisas Nasaretihūndi ra fifirihori God ai Yifiafi Aboedi ᅇginindi kameihī masagado. Ai hoahoᅇgu wakireandūhi nindou farihendūrihi muᅇgua Satanindi ᅇginindi hoarehi manimboei ranaheimbo aboedambo-mareandūri sapo God ai-dibo nūᅇgumbo wambo.

39 Suda-yafe hifambe asu Serusaremihū muᅇgu-moatūkuni ramareandi ra hoeirihu hohu anihond-ane sefi arihundi. Nga Suda ai ahambo Serusaremihū nimi keimbi karhendeimbifihī parūwuri hou hifokoamarūwuri.

40 Nga ᅇgimi siyo haya God ai ahambo botimarira nindou himboahū weindahi tūkūmefiyu.

41 Nindou muᅇgua moai ahambo hoeirihori, nga wani. Nga yihoefimbo horombo God ranahambo hoeife hefe hoafimbohūndambo kafeare hinᅇᅇgi-mareamuni ro yangiri hoeimarihuri. God ahambo yifihūndi botimariri asu ro ai-babidi sesi sahusifi, hoe simindefi marihundi.

42 Asu ai yihoefimbo hoafiyuhū yahuya, ‘Nindou muᅇguambo se aboedi hoafi bokarindihoemo-ndūhi anihondūmbo hoafindomondūhi animboya, “God ai ahambo

nindou yangîrî nîboadeimbi asu yifîyeimbi
aheimbo refe yîbobofembohünda
kamafoarir-ani,” mbişimo,’ mehu.

⁴³ Horombo muŋgua Godîndî hoafi
hoafiyomo-rundeimbi ahamböhündambo yaru
hoafiyomondühi yahomoya, ‘Muŋgua ahambo
anîhondümbö-ndîhoranî ahandî ŋgînîndîna
ranaheimbo God ai ahej moaruwai hoĥoanîmo
ra gogorîndîhe-ndürîmbui,’ mehomo,” Pita
ramehu.

*God ai ahandî Yifiafi Aboedî Suda-yafe ndîfoambo
koamarîhenda masahümündi*

⁴⁴ Pita ai hoafi-yuambe Yifiafi Aboedî ai
nindou muŋguambo hoafi hîmborîmayei
ranaheiwamî makoso.

⁴⁵ Sudahündî anîhondümbö-rundeimbi
Pita-babîdî masîfomo ai hepünafu hou
yahomoya, “God ai ahandî Yifiafi Aboedî Suda
şîhefi ndîfoambo amboanî masagadürî,”
mehomo.

⁴⁶ Suda-yafe ndîfo ai ranîpoanîmbo
ranîpoanîmbo hoafîna wataporîyehü ‘God ai
aboed-ani’ masei ra hîmborîmemo.

⁴⁷ Asu Pita ai hoafi-yuhü yahuya, “Aheimbo
hîmonî hundürümbo nindou dîdai yowanî
mambüsîndüra. Ai Yifiafi Aboedî masahümündi
şîhîrî masahumîndefî nahurai-ane,” mehu.

⁴⁸ Asu ai aheimbo hoafi-yundürühî yahuya,
“Sisaşîndî ndürînambo şîheimbo
hundürü-ndürîmboemo,” mehu. Asu ai Pitambo
hoafîyahündowohü seiya, “Se ro-babîdî
yahunümbîmbo nîmbafî,” masei.

11

*Pita ai Serusaremihü anihondümbö-rundeimbî
ahamumbo ranî-moatükunî tüküme Feyo ranîmbo
wataporîmbo-marandî*

¹ Kraisîndî hoafi sowandümo
homo-rundeimbî asu anihondümbö-rundeimbî
Suda-yafe hîfambe anîngomo ai
hîmborîyomondane Suda-yafe ndîfo ai-amboa
Godîndî hoafi ra masahümündî.

²⁻³ Ranîyo asu Pita ai Serusaremîna hafuane
anihondümbö-rundeimbî nindou fihoeari karu
tirîhoundeimbî ai ahambo ngîndî
hoafîyomondowohü yahomoya, “Se-ana nindou
fihoeari kefe tirîhefekoate-yomondî worambe
apafi asu ai-babîdî sesî masowasîfî,” mehomö.

⁴ Ranîyo asu Pita ai piyu haya
mungu-moatükunî tüküme Feyo ra ndore
wataporîmbo-marandî.

⁵ “Sapo ro adükari ngoafi Sopahü nîmboambo
Godîmbo didîbafi-yaheandühî nîmboahani
ranîpoanîmbo moatükunî yafogoadînambo
nahurai wambo sowahî tüküme Feyoa
hoeimarîheandî. Ranîyo hoeari adükari nahurai
nînimbai yimbuyimbu hîmboranî kîkîhamîndî
haya asu wambo sowana sünambeahîndî
afurîmare koso.

⁶ Ro wagabe ragu hîmboyahanîyo
nîmambeahîndî nînihondî, yimbuyimbu
tîngarümbî, amoasîrî asu ndu ra hoeimarîheandî.

⁷ Asu ro hîmborîyaha yafambe mamî wambo
hoafîyondîrühî yahoya, ‘Pita, se botîyafö,
nînihondî hîfokoaro mando sowasîfî,’ meho.

⁸ Nga ro hoafi+yahühi sahiya, 'Adükari, wani. Suda ro sesi moaruwai-ane sefi arihundi ra moai sahasi rihandi,' masahando.

⁹ Nga yafambe ranai sünambeahindi asükai wambo hoafi+yondirihü yahoya, 'Nini-moatükun God nafimarandi ranana aboed-ane, nga se ng+r moaruwai-ane mbisafi,' meho.

¹⁰ Ran-moatükun ra refe hayambo-yowanayo asu muᅅgua ninoumayo ra sünambe asükaiyo hümaramindo hafo.

¹¹ Asu ran simboani hamindi nindou ngimi ai sinimo wori ro nimboaheimbi rasowahi tüküme fundi. Nindou mam Sisariahündi ai wambo fihemindiri hifombo-hündamboemo koamarihapura masinimo.

¹² Yifafi Aboedi ai wambo hoafi+yohü yahoya, 'Se yihimbokoate ai-babidi ngafi,' meho. Ranayo anihondumbo-rundeimbi 6 aningomo ndanamboa ro-babidi mahomo. Asu ro hefi Korniriusindi worambe mafariyahundi.

¹³ Asu ai hoafi+yumunühi yahuya sünambeahindi nendi mam wandi worambe farifi manüᅅguwa hoeimarhini. Ai yahuya, 'Nindou bidifiri Sopa-nambo koandihawapurü ndür Saimon+mboyu Pitamboyu-randeimbi ranahambo hoafi+yowan si fombohünda.

¹⁴ Ai sihambo hoafindüninimbui asu hoafi raninambo God ai se sihafi fikiminindi-babidi aboedambo ndeandürimbui,' mehu.

¹⁵ Ro peya hehea wataporimbo-rihandambe Yifafi Aboedi aheiwami makoso, weanᅅgürühi sihefiwami makoso nou.

¹⁶ Ro Adükarindi hoafi asükai hohoanimo-mayah. Horombo ai yahuya, 'Son

hoenambo hundüra-marandürî, nga Yifiafi Aboedi ai kosowohü ranambo se hundürî-ndeimboyei,' mehu.

17 Horombo sîhîri Adükarî Sisas Kraisi anihondümbo-marîhura God ai Yifiafi Aboedi moani masemuni, nga haponda Yifiafi ra Suda-yafe ndifoambo amboani moani masagadürî. Nga ro nüngunahurai nindou-yahi animbo Godîndî nafi kîkîndîhe gündîheandani hundürîkoate-mandeia?" mehu.

18 Asu Sudahündî ai hoafi ra hîmboriyomo hou moai sîmbori ahambo asukai hoafiyo, nga Godîmbo adükar-ani yahomo hoafiyo mondühi yahomoya, "God ai sîhefi ndifoambo amboa mafarîhendüra ahei hohoanimo moaruwai hîningîndîhi hehi asu yangîri koadürümbo nîmboeimboyei," mehomo.

Aboedi hoafi Andiokîhü tüküme feyo

19 Horombo Stifenimbo hîfokoarîhori hehimboyowanî Sisasîmbo anihondümbo-rîhindeimbi ranaheimbo moaruwaimbo marîhindüra bukürümehindî. Ai hei Finisia hîfîhü, Saiprus hîfîhü, Andiokîngoaîhü tüküyahi hehi aboedi hoafi Sudambo yangîri hoafi mehündürî.

20 Nga anihondümbo-rundeimbi bidîfîri Saiprusîhündî, Sairinihündî ai Andiokînambo homo Grikîmbo amboani Sisas Adükar-ani yahomo hou aboedi hoafi ra hoafi memo.

21 Asu Adükarîndî ngîndî ai-babîdi manîngowa nindou afîndî ai Ahambo anihondümbo-rîhindühi süngumarîhori.

22 Sisasiṁbo anihondümbö-rîhindeimbi Serusaremihü hoafi ranahambo himboriyei hehi Barnabas koamarîhehora Andiokîna mahu.

23 Barnabas ai hu tüküfi God ai nindou aboedi-aboedi-mareandürî ra hoeire haya hîhîf-hîhîfiyuhü ahei ṅgusüfoambe ṅgînamündî-ndürühî yahuya, “Nîmbî-nîmbî si se Adükariṁbo aboedi süngundîhori,” mehu.

24 Barnabas ai nindou aboed-ani, ṅga Yifiafi Aboedeimbîyu haya asu afîndî hamîndî anihondümbö-reandeimb-ani. Asu nindou afîndî ai Sisasiṁbo anihondümbö-rîhindeimbi babîdîmbo mamambe-mehîndî.

25 Ranîyu asu Barnabas ai Sorîmbo kokombo Tarsus ṅgoafîna mahu.

26 Ahambo hoeirîrî mbura serîmündü Andiokîna mahafanî. Mamî himbanîyo haya nindou yimbu ranai Sisasiṁbo anihondümbö-rîhindeimbi babîdîmbo fandîhimbo afîndî yamundî-marîneandürî. Asu Andiokîhü weṅgurühîdîdî Sisasiṁbo anihondümbö-rîhindeimbi ranaheimbo Kristen anei masahündürî.

27 Rani-sîmboanî Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi bîdîfirî ai Serusarem hîniṅgîru hou Andiokîna makosîmo.

28 Nindou mamî aihündî Agabus-ani. Yifiafi Aboedi ai ahambo hoafîmendoa ai botîfi hoafiyundürühî yahuya, “Süṅgunambo muṅgu hîfi ndanîhü wembo adükari tükündîfemboe,” mehu. Ai yare hoafîmayu, ṅga süṅgunambo Krodius ai Romî-yafe adükari bogorî nūṅguambe wembo ra tükümeṁfeyo.

29 Ranîyu asu süṅgurîhindeimbi ai Sudahündî

wandafi mamî farîhefembo-hündambo kaki
koarîhefembo hoafi fimarîhümündi. Mamamî ai
aheimbo kaki saimbo sei hehi hohoanîmoyeihü
kaki bîdîfirî yîbobarîhi masîhehindürî.

³⁰ Ai Barnabas asu Sor koamarî-hehipîra kaki
ra sowandîfanî hena Serusaremîna hahüfanî
hîfandî-rundembîmbo masabînapurî.

12

Herot ai Sems hîfokoarirü mbura Pitambo karabusîmarirî

¹ Ranî-sîmboanî bogorî adükarî Herot ai
Kraisîndî nendî bîdîfirambo
moaruwaimbo-mareandürî.

² Ai hoafîmeyuwa Sems Sonîndî amongo pisao
yihîmindînambo hîfokoamarüwurü.

³ Herot ai hoeireanda Suda ai ranahambo
aboed-ane maseiamboyu Pitambo kameihî
karabusîmarirî. Suda ai bret
yisîkoate-sesesî-mayei rasîmboa Herot ai
ramareandî.

⁴ Ai Pitambo serümündü karabus worambe
hîningîmarira, yimbuyimbu bîdîfirambe
yimbuyimbu ami ai hîfandîmarurî. Herot ai
yare hohoanîmoyuhüya, “Awi Suda ai bret
yisîkoate-sesesîndei mbundühümbo anîmbo ro
Pitambo weindahî
papî-hoafîndühünî-mboeahî,” mehu.

⁵ Asu Pita ai karabusî worambe mamaru, nga
anîhondümbo-rîhindeimbî ai ahambohünda
Godîmbo dîdîbafîyei marîhündî.

Pita karabus worî hîningîmareandî

⁶ Ndanî nîmbînambo sümbu noufe Herot ai
Pitambo papî-hoafîmbo yahumboyu sen

yimbunambo hūputūpurundūmo ami
yimbu-yafandī mbusūmo sīhawura mapu. Asu
hīfandīru-rundeimbī ai karabus worī
yipurīkīmī hīfandīmarundī.

⁷⁻⁸ Nīmehūnou Adūkarīndī sūnambeahūndī
nendī ai manūnguamboyo asu worambe si
pīmayoa Pitambo ŋgīrīsafīnī sindira botīmefiwa
hoafīyuhū yahuya, “Nīmai botīyafō!”
mehuamboyo nīmehūnou asu sen ai Pitandī
warīhūndī fufurīmarīhoayo. Sūnambeahīndī
nendī ai Pitambo hoafīyuhū yahuya, “Hoearī
yīhuruyafī mbura su gūdo,” mehuambo Pita ai
rasūŋgu-mareandī. Asu sūnambeahīndī nendī ai
yahuya, “Sīhafī hoandarī hoearī gūdo mbura
wandī sūŋgu sīnīfī,” mehu.

⁹ Ranīyu asu Pita ai ahandī sūŋgu karabus
worī safambeahīndī tūkūmefīyu. Ŋga Pita ai
sūnambeahīndī nendī ramarirī ra moai
weindahane yahu, ŋga yafogoadī-nambombai
yahuhayamboyo.

¹⁰ Yībobo ai hafanī yimbu
hīfandī-rīnandeimbī ŋgasūndīne hena karabus
ain yipurī ra-sowahī tūkūmefīneandī. Yipurī ra
ahafanīmbo moanī timarīhoayo-wamboyanī
weindanī tūkūyafīne hena adūkarī nafī sūŋgu
hafanī asu nīmehūnou sūnambeahīndī nendī ai
ahambo hīnīŋgīmarirī.

¹¹ Pita ai wudīpoapore fīfīre hohoanīmoyuhū
yahuya, “Haponda ro anīhondūmo
fīfīrīhe-amboanahī Adūkarī ai ahandī nendī
koamarīheira kusū mafarīhendīra Herot ai
ŋgīrī wambo moaruwaimbo-ndeandīrī. Suda ai
wambo moaruwaimbo-fendīrīmbo mehomo,

nga ngiri randundi, ” mehu.

12 Ran+yu asu ai Maria, Son+imboyu Makimboyu-randeimbi hondandi worina mahu. Nindou afindi ai ranihu Godimbo didibafi-fembo-hündambo gugurimehindi.

13-14 Ran+yu asu Pita ai hu yipurühi pirako-pirako-marandamboyo nimorehi ratüpuriyo-randeimbi ahandi ndüri Roda ai yipuri sübüduhefembo ho Pitandi yasimondi himboriyo haya hihifi-hihifi-mayo. Ran+yo asu yipuri moai sübüdhendi, nga hihirife wori safana pipiyo ho hoafiyondürühi yahoya, “Pita yipuri nafitambehü anüngu,” mehoamboyo.

15 Asu ai ahambo hoafiyehi seiya, “Se ra hihindi-hihindi-yafühiyafi!” masei. Nga asu ai yahoya, “Tikaipoani, nga anihondumbo asahi,” yahoeningo asukaiyo hoafimayo. Asu ai hoafiyehi seiya, “Awi sünambeahindi nendi Pitambo hifandirüri-randeimbi-mbai ranana?” masei.

16 Asu Pita ai asukaiyu pirako-pirako-marandamboyo ai yipuri sübüdi-hehindhünda hoeirihori hehi hepünimehindi.

17 Pita ai aheimbo warinambo afoai yahu haya Adükar+ ai ahambo karabus worambeahindi serümündü moanambühi tükümefiyu hoafi ra wataporimayu. Ai yahuya, “Sems asu wandafi mam+ ranahamumbo hoafindahüpuri,” mehu. Asu ai Pita ranihu hin+ngiriri haya ngorü goanini mahu.

18 Asu raniyo ngorü siambeahi Pita ai nimarikoate-mayuwa, ami ai hepünafundühi

afîndî hohoanîmo-yomondühi yahomoya, “Pita nüngufiyuwa?” mehomo.

¹⁹ Herot ai Pitambo karabus worî munḡu kokofefimbo hoafi+mepuramboemo ramarundi, ḡga asu moai hoeirüwurü. Raniyo asu karabus hîfandi-rundeimbimbo Pita ai aboedambomefiyu ranimbo düdumareapuri, ḡga ai moai dîdîboadoru hoafiyomo. Raniyo asu ahamumbo hîfokoe-fe-purimbo hoafimayu. Süḡguna ai Sudia hîfi hîniḡḡre haya hanü Sisaria ḡgañhü mamaru.

Herot ai yîfimayu

²⁰ Herot ai Tairîhündî asu Saidonîhündî ranaheimbo ḡḡinîndî-marandürî. Raniyei asu ai fandîhi hehi nindou bîdîfirî ahambo sowana koamarîhehipura mahomo. Weaḡgurühî ai Brastus, bogorî adükariñdî ratüpurîyu randeimbi-mayu, ranahambo yahomoya, “Farîhawamuni,” mehomo-ndamboyu. “Fandîhehe-purîmboyahî,” mehu. Ai Herot soana homo hoafiyomondühi yahomoya, “Sîhîrî aboedi-aboedi-ndahumboane,” mehomo. Nîmboe hîfi ra Herot ai hîfandi-marandî ranîhü Tair asu Saidon ai ahei sesi sahumündî rîhündühi wambo.

²¹ Raniyo Herot ai mamî sihî ware haya, ahandî adükari bogorî hoeari yihuru-ramündü haya, ahandî adükari bogorî nîmarî fondîwamî nîmarümbo nindou afîndî ranaheimbo wataporimbo-marandürî.

²² Asu nindou ranai puküna hoafi karîhehindühi seiya, “Ndanana god mamîndî

yafambe-ane! Nga nindou-yomondi yafambeyopoan!” masei.

²³ Asu Herot ai ahei hoafi ranimbo moai ambe yahu asu ai moai Godimbo adükar-ani yahu.

Ranimboyo sünambeahindi nendi hari-memondowa nungari ahandi safi ra sahüsi wakirihî marihünda yifimayu.

²⁴ Nga asu Adükarindi hoafi ai nginindi tüküfe haya munguambo ngoafi maho.

²⁵ Asu Barnabas, Sor ai ratüpurî Serusaremihü moendirine hena hihireafine Andiok ngoafina mahafani. Ai Son Mak sowarindifani hena ai-babidimbo mahomo.

13

Barnabas Sorimbo Godindi ratüpurimbo koamarihauptira mahafani

¹ Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi Andiokihü aniboadei ranahei mbusümo Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi asu

yamundu-rundeimbi maningomo. Ahamundi ndürî ra Barnabas, Simion, ahambo fi nimbandi sei marihündi, Rsius Sairinihündi, Manayen, ai Herot bogorindi ngunindiyu asu Sor.

² Ai Godimbo hohoanimoyeihî sesi wehîyeiane, asu Yifafi Aboedi ai hoafiyohü yahoya, “Ro Barnabas weimbo Sor wandi ratüpurî ratüpurimbo dibonimehapir-ane, nga se ahafanimbo rani ratüpurimbo kaboadihi hiningindihipiri,” meho.

³ Ranimboemo ai sesi wehîyomondühi ahamundi warî ahafandiwamî nandu houmbo koamarihauptira mahafani.

*Barnabas asu Sor Saipîrasîhü Godîndî hoafî
hoafîmefanî*

⁴ Yifiafî Aboedî ai Barnabas, Sor ahafanîmbo koamarîhepîra Serusia ŋgoafîna mahanîfanî. Ranîhü ai sipambe farefîneanda sip ai Saiprus airanînambo sepîrimîndî maho.

⁵ Ai Saramis ŋgoafîhü tüküyafîne hena Suda-yei rotu worambe Godîndî hoafî wataporîmbo-marînandî. Son Mak ai-babîdîmbo manüŋgu ahafanîmbo farîhefepîrimbohünda.

⁶ Ai Saiprus airan ŋgasündîne Pafosîhü tükümeFINEANDÎ. Ranîhü tîbagîre randeimbî mamî hoeimarînerî, ahandî ndürî Barsisas. Ai Sudahündîyu asu tîkarehaya hoafîyuhüya, “Ro Godîndî hoafî hoafîya rîhandeimb-anahî,” mehu.

⁷ Ai gafman bogorî Sergus Paurus-dîbo mamaru. Sergus Paurus ana aboedî hohoanîmoyu kükühîfoare fifîreandeimb-ani. Ai Godîndî hoafî hîmborîmbo yîfiriyuhü asu Barnabas Sorîmbo mborai mehupîrî.

⁸ Ŋga asu tîbagîre randeimbî Erimas ai gafman bogorî ranahambo Sisasîndî hoafî anîhondümbofembo ra yowanî yahundombo Sor weimbo Banabasîmbo hîfînambo-mareapîrî. (Tîbagîre randeimbî Barsisas ndürî ra Grik hoafînambo Erimas-ane masei.)

⁹⁻¹⁰ Ŋga Sor, Grik hoafîna ahandî ndürî Por. Yifiafî Aboedîndî ratüpurî worîborî kîdaboarî-mayu ranai Erimasîmbo hîmboa parirühî yahuya, “Se-ana Satanîndî nîmor-anafî asu se-ana aboedî hohoanîmo ranahandî

hūrūtimb-anafi. Muṅguambo tīkai hoafi,
 moaruwai hohoanimo sīhafī ṅgusūfoambe
 amaro ranana afīndī hamīnd-ane. Se-ana
 muṅguambo Adūkarīndī aboedī nafī
 moaruwaimboro randūh-anafi. Awi se ranī
 hohoamimo ra hīnīṅgīfembo moei
 safīmboyafa?

¹¹ Asu se hīmborīndafi! Hapondanī Adūkarī ai
 sīhambo hīmboarī sūndianīnanī se
 tūtūmondamboayafi. Haponda se ṅgīrī
 hūfīhamīndī hoeindowandī, ṅga akīdou gedūhī
 safī nīmandīmboyafi,” mehundo. Ranīyo asu
 nīmehūnou mburīṅgai peyowohūyo
 Erimasīmbo nīmbi mamaro. Ranīyu asu
 ahambo watīṅarīhū kīkīhimūndī hefembo nafī
 nafuimbohūnda nafī kokomarandī.

¹² Gafman bogorī ai ra hoeire haya
 anīhondūmbo-mareandī. Asu ai Adūkarīmbo
 yamundīfe hoafi hoafīmefanī ra hīmborīyu
 haya hepūnīmefīyu.

*Barnabas Sor ai Andiok ṅgoafīhū
 Pisidia-yafeambe Adūkarīndī hoafi hoafīmefanī*

¹³ Por asu nīdou bīdīfīrī ai-babīdī Pafos
 ṅgoafi ṅgasūndundaniyo sip ai sepurīmīndī
 haya Perga ṅgoafīnambo Pamfīria-yafeambe
 maho. ṅga Son Mak ai hīnīṅgīreapurī haya
 hīhīrīfī Serusaremīnambo mahu.

¹⁴ Ai Perga ṅgasūndīne hena, hafanī
 Andiokīhū Pisidia-yafeambe tūkūmefīneandī.
 Ranīyo asu moanī ṅgoafīmbo nīmarīmbo si
 rasīmboanī ai Suda-yafe rotu worambe kefoene
 mamarīfanī.

15 Mosesîndî ahnûmbî hoafî asu Godîndî hoafî hoafiyomo-rundeimbî-yomondî hoafî ra bokarîhoemo mburumbo asu hîfandî-rundeimbî ai hoafiyomondühi yahomoya, “Wandafî weimbo, se nindou-yei ngusüfoambe ngînemîndîmbo hoafî hohoanîmo-ndafandühi ana, hoafîndafanî,” mehomomo.

16 Por ai botîfi nüngumbo warî pakarîfoareandühi hoafiyuhü yahuya, “Wandaf, Israerîhündî asu nindou amurî Godîmbo ahînrîrîhorî rîhündeiimbî se hîmborîndei.

17 Israer-yafe God ai sîhefî amoa kamafoareandür-ane. Ai Isipîhü fehefehündî-yahi nîboadeiane, God ai ngorü süngumareanda nindou afîndî momorîmayei. Süngunambo ahandî adükari ngînrîndînambo ai semündündürî Isip hînrîngîrîhi hehi mahei.

18 Nîmî wohî furîkoate-reandühi nîboadeimbo 40 hîmbanî Godîndî hoafîmbo moei masei, nga asu God ai aheimbo fehefendürîmbohünda tînrîfomayu.

19 Kenan-yafe hîfîhü 7 sîrî God ai aheimbo yîhîrîrearühi hîfî ra Israer aheimbo masagadürî horombo hoafîmayu süngu. Horombo Israer ai Isip sowana hei nîmareimbo asu süngunambo Kenanînambo mahei ra 450 hîmbanîyo.

20 Süngunambo God ai Israerîmbo hîfandîyo-ndürîmbohünda yîboboru rundeiimbî nindou kamafoareapura ai hîfandîrundürî homomboyo süngunambo Samuer Godîndî hoafî hoafiyu-randeimbî ai tüküfi ahamundî fondî kasîmaramüdu.

21 Ranî-sîmboanî Israer ai adükari bogorî

semîndîmbo hoafîmehündowamboyu asu God ai Sor, Kisîndî nîmorî, ahei adükarî bogorî kamafoarirî. Ai-ana Bensaminîndî sîrambeahînd-ani. Ranîyu ai adükarî bogorîmbo 40 hîmbanî mamaru.

²² Nga God ai ahambo raguanamborirî mburambo Defit ahei adükarî bogorîmbo hîningîmarirî. God ai ahambo hoafîyuhü yahuya, 'Ro Sesîndî nîmorî Defit fîfîrîhîni, nga wandî ngusüfo ai nindou rahurai ranahambo anahî hohoanîmo-ayahî. Nîmboe ai anîmbo wandî hohoanîmo süngundeambui,' mehu.

²³ God ai Defitîndî sîrambeayahîndî Sîsas sîhefîmbo aboedambo-fembohünda Israer sowana koamarîherü horombo hoafîmayu süngu.

²⁴ Sîsas ai weindahî tüküfekoate-yuambe Son ai Israerîhündî munğu ranaheimbo aboedî hoafî bokarîhendürühî yahuya, 'Sîhei hohoanîmo moaruwai daboadanambo-ndîhînda asu sîheimbo hundürü-ndîhandürî-mboyahî,' mehu.

²⁵ Ndeara Son ai ahandî ratüpurî munğumbo yangîrî-yoanîyo ai hoafîyuhü yahuya, 'Se hohoanîmoyeiya ro dîdeyaha? Ro-ana nindou sapo se hîfandarîhündî ranîyahîpoanî. Se hîmborîyei! Nindou ra sünguna tükündîfimbui, nga ro-ana ahandî sufîhîndî wofî fufurîhefembo ra aboedîyahîpoanî,' mehu.

²⁶ Wandafî mamî, se-ana Abrahamîndî ahuirî anei, asu Suda-yafe ndîfo se Godîmbo hohoanîmoyei arîhündî God ai aboedambo-ndeamunîmbui hoafî ranana ai sîhefîmbo soana koafoareamboani.

27 Serusaremihündî nindou anei asu ahei bogor-anemo ai moai Sisasimbo aboedambore randeimb-ani sei ndorihorî fifirihorî. Asu ai moai Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbî-yomondî hoafi munquambo ngoafimbo nîmarimbo si ranambe hoeiru marundî ra fifirihindî, nga wanî. Ai ahambo papi-hoafimarîhorî horombo Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbî ranî-moatükunî tükündîfemboe mehomo süngu.

28 Nga yîbobofeambe Sisasimbo hîfikoeffimbo moai hoafi yangoro, nga asu moanî hoanğîrîhi hehimboyei papi-hoafîrîhorühî Pairatimbo hoafiyehî seiya, 'Hîfokoarîworî,' masei.

29 Ai munquambo moatükunî ramarîhindî ra horombo Baiborambe hoafîmayo süngu. Ranîyo süngunambo nîmî keimbî karîhendeimbîfîhîndî foarîndümo hanîmo honquambe masîhawurî.

30-31 Nga God ai ahambo yîfîhündî botîmariramboyo nindou ai-babîdî Gariri hîningîru hou Serusaremînambo afîndî si mahafomo ranai ahambo hoeimarüwurü. Nindou ranai haponda Sudambo ranîmbo wataporîmboru marundî.

32-33 Haponda ro sîheimbo yarîho hoafayehî: God ai sîhefî amoa mamîmbo horombo hoafîmayo süngu haponda ahei ahuirîmamî sîhefîmbo anîhondümbö tüküme Feyo ra Sisas yîfîhündî botîmarîrî. Ndani-moatükunî hoafîmayo ra Herü Buk yimbu ranambe amboa mbapenîngo.

'Se wandî nîmor-anafi,
haponda ro sîhafî ape-anahî.' *Buk Song 2:7*

34 God ai yifihündi ahambo botimariri, nga ai ngiri hihindüfi ngu yifi ambe-ambe sümböndu. Ranimoatükunî ra God ai hoafimayu süngu, 'Ro siheimbo aboed-aboed-ndiheandürühi asu anihondü aboedi moatükunî ndahandürimboyahi horombo ro Defitimbo saimbo hoafimayah süngu.' *Aisaiä 55:3*

35 Ranimboyo ngörü Herü Bukambe hoafiyohü yahoya, 'Sürhoeimbî nindou ranahambo se ngiri hiningi-ndoworanî sümböndu,' meho. *Buk Song 16:10*

36 Defit ai nünquambe Godîndi hohoanimo süngu ratüpurimayu. Süngunambo ai yifimayuwamboyo ahandî amoao-babidimbo masamboarihora asu ahandî fi ra sümbomayo.

37 Nga sapo nindou God ai honquambeahîndi yifihündi botimariri ranana moai ahandî fi ra sümboyo.

38-39 Ranimbo-animbo, wandafi mamî, se fifiri-mbirihinda-mboane, ro siheimbo hoafi aboedi hoafiyefühi sefiya, Nindou ndanana wangei sihei moaruwai hohoanimo gogorîndihembui. Mungu moaruwai hohoanimo ra Mosesîndi ahinümbî hohoanimo ana ngiri gogorîndihe mbunda nindou mbumundî mbiso. Nga nindou Sisasimbo anihondümbo-arîhori ana, ahei moaruwai hohoanimo gogorîhendühi nindou mbumundî mbüsümbui.

40 Ranimbo animbo se hibadühündi! Nga rananî moatükunî Godîndi hoafi

hoafiyomo-rundembî hoafimemo ra sîheimbo
sowahî tükündifemboe.

⁴¹ Ai yaru hoafiyomondühî yahomoya,
'Anîhondümbö-fekoate-yeimbî, se hîmborîndei,
Se-ana hepünündahi mbundühî ngei
yîfîndei.

Nîmboe se nîboadeiambe ro mamî-moatükunî
ratüpurî-ndamboyahî.

Nîndou mamî ai ratüpurî ranahambo
hoafayu ana,

se ngeirî anîhond-ane mbîsei,' *Habakuk 1:5*
mehomo," mehu.

⁴² Asu Por, Barnabas ai Suda-yafe rotu worî
hîningirîne hena hafandanîyo, nîmorehî
nîndowenihî ai hoafiyehî seiya, "Ngeofimbo
nîmarî si ranambe hoafî nda süngunambo asükai
yîhoefimbo hoafîndafanî," masei.

⁴³ Rotu worî hîningirîhi moanambühî
tüküyahindanî, Suda nîndou asu ndîfo Suda-yafe
rotumbo hei-rîhündembî ai Por Barnabas
yafandî süngu mahei. Aheimbo dîbafîrînearühî
safanîya, "Se Godîndî moanî hîpoambofe
ranambe nîmboei ngei," masafanî.

⁴⁴ Asükai ngorü ngeofimbo nîmarîmbo si
ranambe nîndou adükarî ngeofîhündî
munguambo ai Adükarîndî hoafî hîmborîmbo
mafandîhindî.

⁴⁵ Asu Suda ai nîndou afîndî hoeirîhi hehi
ngusüfoambe moaruwaimayei. Ranîyo ai
Porîndî hoafî hîfînambo-rîhindühî moaruwai
moaruwaimbo-marîhindî.

⁴⁶ Ranîmboyo Por weimbo Barnabas ai
yîhîmbokoate hoafiyafandühî safanîya,
"Godîndî hoafî sîheimbo boatei

mbihowamboane. Nga asu se hoafi
 ndanahambo daboadanambo-arihindi. Ro
 rarihe hohoanimoayahi, se siheihoarî
 hohoanimoyehi seiya, 'Ro-ana
 koadürümbo-koadürümbo niŋgombo ra
 ŋgirîndefi,' asei. Ranimbo animbo se
 himborîndei! Haponda siheimbo hiniŋgirîhorü
 hohoa sihei ndifo sowana ahehi.

⁴⁷ Adükari ai yihoefimbo hoafiyuhü yahuya,
 'God ai nindou aboedambo-fembo ranahambo
 muŋguambo hifi semîndî hombohünda
 ro sihambo Suda-yafe ndifombo si nahurai
 hiniŋgi-marîheanîni,' " masafanî.

⁴⁸ Suda-yafe ndifo ai hoafi ra himborîyei hehi
 hihi-f-hihîfiyeihî Adükariîndî hoafi aboed-ane
 masei. Muŋguambo nindou God ai yangîrî
 gedühî niŋgombo kamafoareandürî ranai
 anihondümbo-marîhindî.

⁴⁹ Adükariîndî hoafi ra muŋgu hifi ranîhü
 maho.

⁵⁰ Ranîyo asu Suda ai ŋgoafi
 hifandi-rundeimbi asu Suda-yafe ndifo
 niîmorehî bogorî Godimbo hohoanimoyei
 riîhüdeimbi ranaheimbo hohoanimo
 botîmarîhindüra Por Barnabasimbo
 moaruwaimbo-rîhipîrühî ahei ŋgoafîhündî
 hemafoarîhipîrî.

⁵¹ Ranîmboyafanî ai ahei hohoanimo
 moaruwai ra fifîrîmbîrîhinda safanî hena
 nafuimbohünda hifi hasüfi ahafandî yirîfihîndî
 kükifoarîne mburîna asu Aikoniamînambo
 mahafanî.

⁵² Yifiafi Aboedi ai Andiokîhündî Sisasimbo
 süngurîhoreimbi ranahei fiambe

tüküme Feyondüra afindi hihif-hihifimayi.

14

Por Barnabas ai Aikoniamihü aboedi hoafi hoafimefani

¹ Aikoniamihü Por weimbo Barnabas ai asükai mamî rasüngu-marineandi. Ai Suda-yafe rotu worambe hafani kefoene hoafi diboadorine wataporimbo-marinandî ranî süngu asu Suda-yafe ndifo afindi ai anihondumbo-marîhindî.

² Nga Suda bîdîfirî anihondumbo-fekoate-yeimbi ai nîmorehî nindowenihi Suda-yafe ndifo bîdîfirî-yafe ngusüfoambe botîmarîhi-ndüramboyei anihondumbo-rîhindeimbîmbo yi boaruko-marîhindürî.

³ Ai gedühî Aikoniamihü nîmbafanîmbo Adükarîmbo-hündambo yîhîmbokoate hoafiyafanî marînandî. Ranîyo Adükarî ai ahafanîmbo ngînîndî masagapîra hepünifeimbi asu ngînîndî moatükunî ramarîneanda ai ahafandî hoafi ranai Adükarîndî hîpoambo ra anihond-ane yaho nafuimeyondürî.

⁴ Nga nîmorehî nindowenihi adükarî ngoafîhündî ai yikürübümehindî. Bîdîfirî ai Suda-babîdîmbo-yahindî asu bîdîfirî ai Kraisîndî hoafi sowandîfanî hafanî-rînandeimbî babîdîmbo-yahindî.

⁵ Süngunambo Suda-yafe ndifo asu Suda ahei bogorî-babîdîmbo sübabî hoafîrundühî yahomoya, “Sîhîrî ahafanîmbo

moaruwaimbo-ndîhupîrühî nîmoeinambo
hîfokoandîhu-pîrîmboane,” mehomo.

⁶ Ranîyo ai ra fîfîrîne hena fefoene hena
Rikonia-yafeambe yimbu adükarî ngoafî Ristra
asu Debi ngoafîhü tüküyafîne mburîna rani
hîfîkîmî mahafanî.

⁷ Ranîhü amboanî nîmbafanîmbo aboedî
hoafî wataporîmbo-marînandî.

*Por Barnabas ai Ristrahü asu Debihü aboedî
hoafî hoafîmefanî*

⁸ Ristrahü nindou mamî tînarî moaruwaimbü
mamaru. Ahandî hondî ai rahurai
wakîmarîmîndo-ane, nga ngîrî hoahoangu
ndandî.

⁹ Asu ai Porîndî hoafî himborî-mayua,
ahambo himboarî parirî nüngumbo hoeirira
ahandî anîhondümbofe ranînambo God ai
wangei aboedîndirîmbui.

¹⁰ Ranîmboyu Por ai puküna hoafîyuhü
yahuya, “Sîhafî tînarînambo botîyafî nîmbafî,”
mehindowamboyu horîpîrîhoei piyu
mburambo hoahoangu wakîre marandî.

¹¹ Nindou afîndî ai Por ramareandî ra hoeirîhi
hehi Rikonia-yei hoafînambo puküna hoafîyeihî
seiya, “God bîdîfîrî nindoumbo-yafîne henambo
sîhefîmbo sowana makosafanî,” masei.*

¹² Asu Barnabasîmbo ndürî Sus dükamarîhorî.
Asu Por ai hoafî wataporîmbora
randeimbî-mayua ranîyo asu ahambo
Hemis-ani masahündo.

---

* **14:11:** Ai rarîhi hohoanîmoyeihî Sus ai ahei adükarî bogorî
god-ani asu Hemis ai Susîndî yasîmondîhündî hoafî semündü hu
hoafîyu-randeimb-ani masei.

13 Susîndî adükari rotu worî adükari ngoafi himboranîkimî mafondaro. Ranîyo Susîmbo sesi sîhai-randeimbî ai burmakau anamîndî bîdîfirî asu nîmî ahurî wofî amboa sîfimbî semündü haya adükari ngoafi yipurî nafîtambekîmî sünü tükümeñiyu. Nindou afîndî ai-babîdî Por Barnabasîmbo, “Ai yîhoefî god-anafanî,” sei hehi burmakau hîfokoeñe segopîmbo masei.

14 Nga Kraisîndî hoafi sowandîfanî hafanî-rînandeimbî ai ranî hoafi himborîyafanî hena yowanîmbo hohoanîmo-yafandühî ahafandî hoeari hirîne hena pîpîyafanî hafanî nindou afîndî-yafe mbusümo puküna hoafi-yafandühî safanîya,

15 “Wandafî mamî se, nîmboe ramarîhinda? Ro-ana nindou yangîrî se nahurai-aneñî. Ro sîheimbo aboedî hoafi wataporîmbo-rîhoanda se nîmîndîkoate-moatükunî ra hîñîngîndîhi hehi God Yangîrî Nüñgumbü sowana ñgei. Ai sünü, hîfî, sîrîwara asu muñgu-moatükunî ranambe engoro ra nafîmarandî.

16 Horombo God ai nindou muñguambo hîfîhü hîñîngîreandüra, ahei hohoanîmo süñgu hei marîhündî.

17 Nga ai anüñgu ra nafuimbohünda sîhefîmbo aboedîreamunî arandî. Ai sîheimbo sünambeahîndî hoe koafoare nümbür-ambeahîndî sesi yimüñgu-remîndambe sagadürî arandî. Ai sesi afîndî asu ñgusüfoambe hîhîf-hîhîfî sagadürî arandî,” masafanî.

18 Ai ranî hoafi ra wataporîmbo-marînandî, ñga nindou ai ahafanîmbo burmakau hîfîkoeñe

sîhefembo hohoanîmo-mayei hei, nga ai
kîkîfoefe-ndürîmbohünda tîñîrîfomefanî.

Ai Porîmbo nîmoei pîmarundî

¹⁹ Ranîyo Andiokîhündî-yomo asu
Aikoniamîhündî-yomo Suda bîdirîfî ai sînîmo
nîndou-yei ngusüfoambe botîmarundüra ai
Porîmbo yîfîmbiyuwa yahomo houmbo
nîmoeinamborurü mburu asu ngoafi bîdifîranî
kiafu hüründümo mahomo.

²⁰ Nga Sisasîmbo süngurîhorî-rîhündeimbi ai
sînei wakîrîhorî manîmboeia ai botîfi haya,
asükai adükarî ngoafîna mahu. Ranîyu asu
ngorü sina Barnabas dibombo Debinambo
mahafanî.

²¹⁻²² Ranî ngoafîhü aboedi hoafi ra
bokarîmarî-heneanda asu nîndou afîndî ai
Sisasîmbo süngurîhorî-rîhündei-mbîmboyahi
tükümehîndî. Ranîyo asu ai hîhîrîyafîne Rîstra,
Aikoniam, asu Andiok ranînambo hafanî
süngurîhorî-rîhündeimbi ngînandîfî-nandürühî
safanîya, “Se Godîmbo ndondîhi
anîhondümbö-ndîhorî ndühündî. Tîñîrîfo afîndî
sîhefîmbo tükündîfemboe sîhîrî God ngînîndî
hîfandarandî ranambe homböhünda,”
masafanî.

²³ Asu mamamî ngoafîhü
anîhondümbö-rîhîndeimbî ranaheimbo nîndou
hîfandî-yondürî rambo kafoarîneapurî hena
asu sesî wehîyafandühî Godîmbo
dîdîbafî-mefîneandî. Asu ai Adükarîmbo
anîhondümbö-marîhorî ahandî warîwamî
aheimbo hînîngî-marîneandürî.

Ai hîhirîyafîne Siria-yafe-ambe Andiokînambo mahafanî

²⁴⁻²⁵ Ranîyo ai Pisidia-yafe mbusümo hafanîmbo Pamfîria-yafeambe tüküyafîne Pergahü hoafi-wataporîmbo-rînrü mburîna asu Atarianambo mahafanî.

²⁶ Ateriahü ai sipambe farîyafîne hena Andiokînambo sepîmîndî maho. Ranîhü horombo Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî ai ahafanîmbo Godîndî ratüpurî ratüpurîmbohünda hînrîngî-rîhipîrühî seiya, “God ai sîhafanîmbo hîpoambo-ndeapîrühî mbîfarîhepîr-amboane,” masei. Asu ai ratüpurî ra ratüpurîyafanî moendi-marîneandî.

²⁷ Ai Andiokîhü tüküyafîne hena, anîhondümborîhindeimbîmbo gugurî-marîneandürî. Asu muŋgu-moatükunî God ai ahafandî warî süŋgu ratüpurî-mayu ranahambo hoafîmefanî. Ai hoafîyafandühî safanîya, “God ai ŋgorü nafî nafîmaranda Suda-yafe ndîfo ai-amboanî Godîmbo anîhondümborîmarîhorî,” masafanî.

²⁸ Asu ai afîndî si Sisasîmbo süŋgurîhorî-rîhündeimbî-babîdîmbo mamarîfanî.

15

Serusaremîhü Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî-yafe bogorî ai gugurî-mefundî

¹ Ranîyo asu nîndou bîdîfirî ai Sudianîpoedî Andiokîna kosîmo Suda-yafe ndîfo Sisasîmbo anîhondümborîrûwureimbîmbo

yamundîrûpurühi yahomoya, “Se Mosesîndî hohoanîmo süngufekoate-ndîmondühi sîhamundî fihoeari kefe tîrîhefekoate-ndîmondanî asu ŋgîrî aboedambo-ndafundî,” mehomo.

² Asu Por Barnabas ai Sudiahündî-babîdîmbo hoafîna sîmborî sîmborî-memo. Ranîmboemo anîhondümbö-rundeimbî ai hoafî fîründümondühi yahomoya, “Por, Barnabas asu nindou bîdîfîr-amboanî ai Serusaremînambo mbîhomo-ndamboane. Asu ai hoafî ra Kraisiîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî asu hîfandî-rundeimbî-babîdîmbo dîdîboado-mbîrundamboane,” mehomo.

³ Anîhondümbö-rîhindeimbî ai koamarî-hehipura mahomo. Ai Finisia asu Samaria-yafeambe mbusümondühi homo hoafîyomondürühi yahomoya, “Asu sîhefî ndîfo amboanî Sisasiîmbo anîhondümbö-marîhorî,” mehomonda asu anîhondümbö-rîhindeimbî muŋguambo ai afîndî hîhîf-hîhîfî-mayei.

⁴ Ai homo Serusaremîhü tükümfunda anîhondümbö-rîhindeimbî Kraisiîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî asu hîfandî-rundeimbî ai ahamumbo hîhîfî-marîhüpurî. Asu Por Barnabas ai muŋgua-moatükunî God ai ahafandî warî süngu ratüpurîmayu ranahambo hoafîmefînandürî.

⁵ Nga asu anîhondümbö-rundeimbî Farisihündî bîdîfîrî ai botîyafu hoafîyomondühi yahomoya, “Sîhefî ndîfo ai ahamundî fihoeari karu tîrîmbîhou-ndamboane asu ai Mosesîndî ahînûmbî hohoanîmo süngu-mbîrîhind-amboane,” mehomo.

⁶ Ranîmboemo Kraisiîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî asu hîfandî-rundeimbî ai

hoafi ranahandi nimindi wataporiyoo
didiboado-fembohünda gugurimefundi.

⁷ Ai wataporiyomo homo muḅgumayoo asu
Pita ai nuḅgumbo hoafiyupuruhi yahuya,
“Wandafi mamii, se fifirundi horombo hondü
God ai seambeahindi wambo kafoare
hininḅimareandiri sihefi ndifo ranaheimbo
wandi yasimondinambo aboedi hoafi
hoafiyowanii himboriyohü
anihondumbo-fembohünda.

⁸ God ai muḅguambo nindou-yafe hohoanimo
ra fifireandi. Ai sihefi ndifo ranaheimbo yini
mehu ra nafuimbohünda Yifiafi Aboedi
masagadüri sihefimbo masemunii nou.

⁹ Ai moai sihefimbo ḅgorü süḅgureandühi
aheimbo ḅgorü süḅgurearü, ḅga wani. Ai
anihondumbo-marihinda asu God ai ahei
ḅgusüfoambe ramareandüra sürühehindeimbi
tükümehindi.

¹⁰ ḅga nimboe asu se Godimbo randihu
hoeindihurü yahomo houmboa? Se ḅgiri sihefi
ndifoambo sihamundi fihoeari karu
timbirihound-amboane mbisimondühi
aheiwamii nimboreimbi moatükunii nandundi.
ḅga horombo sihefi amoo asu sihir-amboanii
nimboreimbi moatükunii ra ḅgiri ndahumii ndefi.

¹¹ Suda sihiri ndarihu anihondumbo-arihundi
ana, Sisasindi hipoambonambo
aboedambo-ndahumboyefi, ḅga asu sihefi ndifo
ai-amboanii raninambo
aboedambo-ndahimboyei,” mehu.

¹² Barnabas Por ai Godindi ḅginindi nafuimbo
moatükunii asu hepünifeimbi moatükunii ra God
ai Suda-yafe ndifombo ahafandi warisüḅgu

ramareandî ranahambo ndorîne
 wataporîmbo-marînandî. Asu munğu ai
 wataporî ra hîhîmborî-yomondühî hîmbo
 yangîrî kümarundî.

¹³ Hoafî moendîmayowa asu Sems ai
 hoafîyuhü yahuya, “Wandafî mamî. Se wandî
 hoafî hîmborîyomo.

¹⁴ Saimon ai haponda ndore korîfoare
 hoafîyuhü yahuya, God ai ahandî hîpoambofe
 hohoanîmo nafuiyuhü sîhefî ndîfo bîdîfîrambo
 weangurühî wand-aneî mehu.

¹⁵ Asu Godîndî hoafî
 hoafîyomo-rundeimbî-yomondî hoafî-amboa
 mamî yahurai-ane. Ai yaru hoafî nda sürü
 papîmaründî:

¹⁶ Adükari ai hoafîyuhü yahuya,
 ‘Defitîndî mamîsîrî ai worî nahurai
 birîmefoendî,
 nga süngunambo ro hîhîndahe koda
 asu ahandî mamîsîrî ra asükainda
 botîndîhe-amboyahî
 nindou ai worî birîfoare mbura sîmborî
 worîmbo-arandî nou.

¹⁷⁻¹⁸ Rananîmbo asu nindou amurî ai randîhi
 Adükariîmbo kokondî-horîmboyei.
 Asu munğambo Suda-yafe ndîfo ro
 wand-aneî masahî ranai-amboa
 kokondî-horîmboyei. Hoafî nda horombo
 hondü ndanî-moatükunî tükündîfemboe
 mehu-ane.

Adükari ai yare hoafîmayu ai ranî-moatükunî
 raremarandî,
 asu horombo hondü nindou ai ra
 fîfîrîmarîhindî,’ mehu.” *Amos 9:11-12*

19 Ranîmboyo asu Sems ai hoafiyuhü yahuya, “Ro rarîhe hohoanîmoayahî sîhefî ndîfo ai hîhîrîyahî Godîmbo sowana mahei ranaheimbo sîhîrî ngîrî tîngîrîfo ndahundürî.

20 Wanî, nga sîhîrî aheimbo pasambe ndandîhu hoafînde-fomboane. Kabomombo sesî didîbafîfe sîhefeimbî sesîpoanî, nîmorehî sîsîhîmopoanî asu anamîndîhoandî bîrabîrîyopoanî, nînîhondî amînda-wofîfeimbî asu horî sesîpoanî.

21 Ai ngîrî randîhindî ra nîmboe horombo peyomo houmbo haponda muŋguambo ngoafî adükarambe nindou ai Mosesîndî hoafî bokarîhoemo arundî. Asu muŋguambo ngoafîmbo nîmarîmbo si ranambe Suda-yei rotu worambe ritimîru arundî,” mehu.

Suda-yafe ndîfo anîhondümbö-rîhindeimbî ahei pas-ane nda

22 Ranîmboane asu Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî-yomo hîfandîru-ndeimbî-yomo asu anîhondümbö-rîhindeimbî-yei ai hoafî firîhümündihî seiya, “Sîhîrî-hündî bîdîfîrî ai Por Barnabas babîdîmbo Andiokînambo hombohünda koandîhehu-purîmboane,” masei. Ai Sudas, ahandî ndürî ngorü Barsabas, asu Sairas ahafanîmbo ngafanî sei hînîngî-marîhipîrî. Yimbu ai anîhondümbö-rîhindeimbî-yei bogorî-yafanî.

23 Ahafandî warîhü ai pas mamî koarîhoe-mondühî hoafîyo-mondühî yahomoya: “Ro Kraisîndî hoafî sahumîndefî hefî rîhundeimb-aneffî asu

hifandîrîhu-hundeimb-aneî. Suda-yafe ndîfo anîhondümbö-rîhindeimbî Andiokîhü, Siriahü, Sirisiahü anîboadei, se karîhasî-handürî.

²⁴ Ro himborî-yeifîmboaneî rohündî bîdîfirî ai homo wataporî-memondamboyo sîhei hohoanîmo mamîkarî-marandürî, nga asu ro moai ahamumbo randundî seî.

²⁵ Ranîmboane asu ro hoafî firîhumîndefî mburîhu seîya ro nindou sîheimbo sowana koandîhe-hupurîmboyefî. Ro nindou ra yîhoefî ngunindî Barnabas asu Por-babîdî koamarîhehupîrî.

²⁶ Ai moai ahafandî fimbo hohoanîmo-yafanî, nga ai sîhefî Adükarî Sisas Kraîs ahambo-hündambo ahandî ratüpurî ratüpurî-mayafanî.

²⁷ Ranîmboyefî ro Sudas asu Sairasîmbo koandîhehupîra ngafanî hoafî ro sürü paparîhundî rahurai randîne ahafandî yafambenambo hoafîndamboyafanî.

²⁸ Yîfiáfî Aboedî ai yîhoefî mbusümo nîmarîmbo asu ro mamî mamamberîhu hohoanîmo-yefühî seîya, 'Ro ngîrî ngorü tînjümbî hohoanîmo sîhei wamî nandîhundî,' maseî, nga se ndanî hohoanîmo yangîrî anîmbo randîhimboyei.

²⁹ Se kabomombo sesî dîdîbafîfe sîhefeimbî sesîpoanî, horî sesîpoanî, nînihondî amînda-wofîfeimbî sesîpoan, nîmorehî sîsîhimopoanî asu anîmîndîhoandî bîrabîrî-yopoanî. Se ranî hohoanîmo süngufepoanî. Se ranî-moatükunî ra hînîngarîhindî ana, aboedîndeimboyei. Yîhoefî

hoafi ndear-ane, nga se aboedi niboadei,”
mehomo.

³⁰ Raniyo asu Serusaremihündi
anihondumbo-rihindeimbi ai nindou
yimbuyimbu ra koamari-hehipura
Andioknambo mahanimo. Asu ai
anihondumbo-rihindeimbi gugurunduri mburu
pas ra masabuduri.

³¹ Anihondumbo-rihindeimbi ai pas
ranambeahindi aheimbo nginemindindurimbo
hoafi hoeirihhi hehimbo hihif-hihifi-mayei.

³² Sudas asu Sairas ai Godindi hoafi
hoafiyafani rinandeimbanafani. Raniyo asu
yimbu ai aheimbo afindi nginemindimbo hoafi
hoafiyafinanduri marinanduri.

³³⁻³⁴ Yimbu ai Andiokihü ningo-ningo-yafine
mburina anihondumbo-rihindeimbi ai
ahafanimboya, “God ai aboedi-aboedi
mbireapir-amboane asu ngusüfoambe afurinde
kündeambui,” sei hehi nindou koamari-houpiri
ranahamumbo sowana koamarihehipira
hihiriyafine mahafani.

³⁵ Nga Por asu Barnabas ai Andiokihü
manimbafani. Ranihü yimbu ai nindou
bodonti-babidi Adükarindi hoafi
bokarithe-neanduri yamundi-marineanduri.

Por Barnabas ai yükürübi-mefineandi

³⁶ Süngunambo Por ai Barnabasimbo
hoafiyunduri yahuya, “Sihiri mungu ngoafi
adükari sapo Godindi hoafi horombo
bokamari-hehoandi rani ngoafinambo
anihondumbo-rihindeimbi ai nüngumbayahi
rani ndüfosimbo gagimboane,” mehu.

³⁷ Barnabas ai Sonimboyu Makimboyu randeimbi-mayu ranahambo ai-babidi semündü hombo mehu.

³⁸ Horombo Son Mak ai Pamfiria ngoafihü ahafanimbo hininngimareapiri, nga moai ai-babidi Adükarindi ratüpurî, ratüpurîyu hu. Nga asu Por ai ahambo moai semündü-hombo yifiriyu.

³⁹ Yimbu ai simbori hoafiyafine hena yükürübi-mefineandi. Barnabas ai Mak serümündü haya sipambe fariyafine hena Saiprusinambo mahafani.

⁴⁰ Nga Por ai Sairas serümündü mahafani. Anihondumbo-rihindeimbi ai ahafanimbo hoafiyehi seiya, “Adükari ai shafanimbo moani hipoambo-ndeapirühi mbifarihedir-amboane,” masei.

⁴¹ Yimbu ai Siria, Sirisia-yafeambe hahabodifani wakirineandühi anihondumbo-rihindeimbimbo nginimari-nandifinandüri.

16

Timoti ai Por-dibo mahu

¹ Por ai Derbe ngoafi hu ngasünde haya Ristra ngoafina mahu. Sisanimbo süngurür-randeimbi mamî, ahandi ndürî Timoti ai ranihü mamaru. Ahandi hondi ai Sudahündi anihondumbo-reandeimbiyo, nga asu ahandi afindi animbo Grikihündiyu.

² Ristrahündi asu Aikoniamihündi anihondumbo-rihindeimbi ai Timotimbo ahiniyeihî seiya ai nindou aboed-ani masei.

³ Asu Por ai Timotimbo ahandî süngu semündü-hombo yahu haya hohoanîmo-mayu. Ai Sudahündî ranî hîfîhü manîngomo ranahamumbo hohoanîmoyuhü ahambo serümundü haya ahandî fi hoearî ra karirî timarîherü. Sapo muᅅguambo ai fîfîrundî Timotindî afîndî ra Grikîhündî-mayuwambo.

⁴ Ai ᅅgoafî adükarînambo homo tüküyafu, homo tüküyafu rundühîyo asu horombo Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî asu hîfandî-rundeimbî Serusaremîhü hoafî ranî sünguru masîhoemo ra anîhondümborîhindeimbîmbo masabudürî.

⁵ Asu ranîmboyo Kraisîndî nendî ranai hoafî ranînambo ᅅᅅinîndî anîhondümborîhindühî muᅅguambo si aho ra nindou ai afîndî tüküyahi marîhündî.

Por nindou mamî Masedoniahündî hoeimarirî

⁶ ᅅᅅimî ai Frigia, Garesia-yafeambe homondane, Yifiafî Aboedî ranai ahamumbo nindou Esia hîfambe ranaheimbo Godîndî hoafî hoafîyo-ndürîpoanî meho.

⁷ Ranîyomo ai Bitinia hîfînambo hombo yahomo houmbo Misia-yafe yüpupuikîmî tüküyafundane, asu Sisasîndî Yifiafî ranai ahamumbo ranafî hombo yowanî mehopurî.

⁸ Ranîyomo asu ai Misia nafîyafu hou Troas ᅅgoafînambo mahanîmo.

⁹ Ranîyu asu ranî nîmbokoanî Por ai yafogoadînambo nahurai ranîpoanîmbo moatükunî hoeireandane, nindou mamî Masedoniahündî ai botîfi nüᅅgumbo

hüti-hütirürühi yahuya, “Se ndanafi kosafi yihoeombo farihawamuni,” mehu.

¹⁰ Por ai rani-moatükunî hoeire hayamboyu ro hohoanîmo-yefomboanefî God ai ranaheimbo ahandîmayo hoafi ra hoafîmbohünda koamarîhemunî. Ranîmboane asu nîmehünou ro Masedonia hîfînambo hombo naporîhundühi nafî kokomarîhundî.

Ridia ai Godîndî hoafi süngumareandî

¹¹ Sipambe farîyahu Troas ngoafi hîniñgîrîhu hohu asu Samotres airanînambo hefi asu ñgorü sihü Neapolis ngoafîhü tükümehundî.

¹² Ranîyefî asu ranîhü hîniñgîrîhu hohu hefi, Firipai ngoafîhü tükümehundî. Masedonia-yafe hîfambe Firipai ngoafi adükarî Rom ai hîfandî-marundî. Ranîhü tüküyahu yahunümbî nîmbî manîmboefî.

¹³ Ngoafîmbo nîmarîmbo si tüküfeyoane, asu ro hefi ginîrûmbî ngoafi tebünanî tüküyahu mburîhu, hoekîmî mahefi. Hoe rani fikîmî ranîpoanîmbo fondî Godîmbo didîbafi-fembohünda fondî mbanîngoyo sefi hoahumboyefî mahefi. Ranîhü nîmorehî bidîfirî ai gugurîyahi nîmarei-ane asu ro ai-babîdî wataporîmayefî.

¹⁴ Nîmorehî mamî adükarî ngoafi Taiatairahündî, ahandî ndürî Ridia, ai hoafi ro hoafîmayefî ra hîmborîmayo. Ranai ana Godîmbo didîbafîfe hoafîyorandeimbî asu ai hamburî hoearîfîhî kakî semîndî-randeimb-ane. Adükarî ai ahandî ñgusüfoambe hohoanîmo botîmare-andamboyo Por ai hoafi, hoafîmayu ra anîhondümbö-mareandî.

15 Ai ahandî worambeahîndî-babîdîmbo hîmonî hundürümeyei. Ai hîmonî hundürüyo mbura yîhoefîmbo hoafîyohü yahoya, “Se ro Godîmbo anîhondümbö-marîhinî ra fîfirîndundühî ana, se wandî worambe difomo nîmandomo,” meho. Ai yîhoefîmbo hütî-hütî-maramuna-mboyefî, asu ro ahandî hoafî süngu mahefî.

Por ai Sairas-dîbo Firipai ŋgoafîhü karabusî-mefîneandî

16 Mamîmbo ro Godîmbo didîbafîfembo fondühî hefane, moanî ratüpurîyo-randeimbî nîmorehî mamî yîhoefîmbo nafînî hoeimareamunî. Ŋga moaruwai nendî ahandî fiambe nîmarîmbo nîni-moatükunî süngunambo tüküfemboayo ra hoafîyo-marandî. Ranîmboyo asu nindou ai ahandî hoafî hîmborîmbo ranahambo hîfandîru-rundeimbî ahamumbo kakî adükarî sahüpurî marîhündî.

17 Ranîyo nîmorehî ranai Por-babîdîmbo yîhoefî süngu hohüyo asu ai yare puküna hoafîyowohü yahoya, “Nindou ndanai ana God Nîmoamo Hondü amaru ranahandî ratüpurîyomo-rundeimb-anemo. Rananemo asu God ai sîheimbo aboedambo-fendürîmboayu hoafî ra hoafîyomo rundühanemo,” yaho marandî.

18 Muŋguambo si ai rapomayo hoamboyo asu Por ai ranahambo yîboaruko-yîboarukofi haya, asu ai hîhîrîfi nüngumbo moaruwai nendî amaro ranahambo hoafîyundühî yahuya, “Ro Sisasîndî ndürînambo hoafayahî se nîmorehî ranahambo hîniŋgîndo hawa ŋgafî,” mehundo.

Raniyo asu moaruwai nendi ranai mami ranî simboani hîniŋgire haya maho.

19 Ahambo hîfandîru-rundeimbî ranai ahamundi kakî semîndî nafî awarîmarîhoayo ra fîfîrîmarundî sapo nîmorehî ra ŋgîrî nîni-moatükunî tüküfemboayo ra asükai hoafîndo. Ranîmbo-anemo ai Sairas asu Por ahafanîmbo kîkîhîrüpîndümo mburümbo kiafu hürüpündîmo nindou adükari ahamundi koadürü guguru nîmarîmo rundühî mahomo.

20 Ai ahafanîmbo sowapündümo nindou hoafî hîmborîyomo-rundeimbî ahamumbo soana homo hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou yimbu ndanana Sudahünd-anafanî, ŋga aiyafanî nindou sihefî adükari ŋgoafîhü amarei ranaheimbo moaruwai hohoanîmo botîmarîneandî.

21 Ran-anafanî nindou Romîhündî sihîrî ahînümbî hohoanîmo süngukoatembo-mayo ranahambo yamundarîneandî,” mehomo.

22 Ranîyei asu nindou afîndî ranai ahafanîmbo ranîmbohünda papî-hoafî-marîhüpîrî. Ranîyomo asu hoafî hîmborîyomo-rundeimbî ai ahafandî hoearî yümündühaupürî mburu hoafîyomondühî yahomoya, “Ahafanîmbo wofî bogorînambo harîmbemopîra-mboane,” mehomo.

23 Ranîyomo asu ahafanîmbo wofî bogorî-mayo ranambo puküna buburüpîrî mburu, asu karabusî-marupîrî. Ranîyomo nindou karabus worî hîfandî-randeimbî ahambo hoafîyomondowohü yahomoya, “Se ahafanîmbo wudîpoapondo hîbadapîrî,” mehomo.

24 Ran+iyu nindou ranai hoafi ranahambo
himboriyu mbura ahafan+imbo karabus wori
safambe ragu n+mi ahi yir+ifoneimb+nambo
yit+ingar+hü hüputüpu-rapür+münd+
hin+ing+mareap+ri.

25 Ran+yafani Por Sairas ai n+mbi
mbusümondühi n+mar+fan+imbo herüyafandühi
God+imbo did+ibafi-mef+neando. Asu nindou
bid+if+ri karabus+yafu mamar+mo ranai
ahafan+imbo himbori-memop+ri.

26 Asu nimehünou hif+he af+ndi tüküfehüyo
karabus wori kambohoani ranai fif+m+mayo.
Ran+yo n+mai yipur+ ranai sübüd+hoehüyo
nindou karabus worambe mamar+mo ahamund+
fih+ndi sen makiaro ra fufur+mar+hoayo.

27 Ran+yu asu karabus hifandarandeimb+
ranai bot+fi yipur+ sübüd+hoai menjorowa
hoeire haya nindou ai mbafefou yahu haya
y+h+imboyuhü penau hoandar+ semündü haya
wand+hoar+ hifokoand+hea yahu haya ramefiyu.

28 Nga Por ai heiyuhü yahuya, “E! Se si+hafi fi
yimbündamboyafi! Ro-ana munğu amarefi,”
mehuamboyu.

29 Ran+yu karabus hifandi-randeimb+ ai
nindoumbo hai sowandümo sin+imo yahu
m+ng+yu hoafi+yu mbura n+mai wor+ safambe
pip+iyu hu Por Sairas yafand+ yir+k+mi
hiham+indariyuhü piyu menjuru.

30 Ran+yu ai ahafan+imbo sep+ri+münd+
weindani hüfu n+mar+imbo hoafi+yupurüh+
yahuya, “Rit+fo yimbu, ro n+ni
nün+ngund+heanda God ai wambo
aboedambo-mandeand+ra?” mehuamboyafani.

31 Asu ai sîmborî safaniya, “Se Sisas Adükarî ranahambo anîhondümbö-ndîworanî anîmbo asu God ai sîhambo, sîhafî worambeahîndî-babîdî aboedambo-ndeandürümbui,” masafanî.

32 Asu ranîyo Por Sairas ai karabus hîfandî-randeimbi-mayu ranahambo nindou mamî ranî worambe manîmboei aheimbo kameihî parînerî hena Adükarîndî hoafî hoafîmefînandürî.

33 Ranîyo asu ranî nîmbokoanî karabus hîfandî-randeimbi-mayu ranai ahafanîmbo sepîrîmündî mbura ahafandî masîmei ra popoaimarandî. Ranîyo asu ai ahandî fikîmînîndî-babîdîmbo munğu hundürümayeî.

34 Ranîyu ai ahafanîmbo sepîrîmündî hafu ahandî worambe nîmarümbö sesî sagapîra masowasîfanî. Asu ai ahandî fikîmînîndî-babîdî haponda Godîndî hoafî hîmborîyeî mburîhü anîhondümbö-marîhindî ranîmbohünda hîhîf-hîhîfîmayeî.

35 Ranîyomo siambe hoafî hîmborîyomo-rundeimbi ai prisman bîdîfirî koarîhoupurühî yahomoya, “Hapoana se nindou yimbu ranahafanîmbo hînîngîndowapîra mbîhafanda-mboane,” mehomö.

36 Ranîyu nindou karabusîmbo hîfandî-randeimbi ai Porîmbo hoafîyundühi yahuya, “Hoafî hîmborîyomo-rundeimbi ai ‘hînîngîndowapîra mbîhafanda-mboane,’ mehomonda-mboanahî sînî hoafayahapîrî, nga hapoana se aboeda ngafanî,” mehupîrî.

37 Asu Por ai prismanîmbo hoafîyupurühi

yahuya, “Ro-ana Romîhünd-anehi, nga ai yîhoehîmbo ninîhümboyo hoafi hîmborambe nindou hîmboahü buburûmunî mburu, karabus worambe koamafoarûmunî. Asu ran-anemo haponda ngoafîna yîhoehîmbo dîbo semîndîmunî koehefembo hohoanîmoemo. Refeana wani! Nga ahamundîhoarî anîmbo sîfomo sowandûmomunî koarîhoumuna ngemboyehî,” masafandamboemo.

³⁸ Asu prisman ranai ahafandîmayo hoafi ra hoafi hîmborîyomo-rundeimbîmbo hoafîmemo-puramboemo. Ranîyomo asu Por Sairas ai Romîhünd-anafanî hoafi ra hîmborîyomo mburu yîhîmbo-memo.

³⁹ Ranîyomo asu ai homombo ahafanîmboya, “Karîhapîsî, ro hütîyefî,” yahomo mburu moanambühi sowapündümo mahomo. Asu ranîyomo ahafanîmbo hoafîyomopîrûhi yahomoya, “Se ngoafi nda hînîngîndîne hena ngorü goanîni ngafanî?” mehomo.

⁴⁰ Ranîyafanî ai karabus worî ra hînîngîrîne hena Ridiandî worîna mahafanî. Ranîhü anîhondümborîhindeimbî ai mafandî-hindamboyo asu aheimbo ngusüfoambe kîkîmî-foarîneirî hena mahafanî.

17

Tesaronaika-hündî ai Por Sairasîmbo hürütümarîhüpîrî

¹ Ranîyafanî Por Sairas ai hafanî Amfiporis Aporonia ngoafi kefoene hena hafanî Tesaronaika ngoafîhü tükümeîneandî. Ranîhü Suda-yafe rotu worî mamî mafondaro.

² Ran+yu asu Por ai yaremarandî süngu Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nîmarümbö ngîmîmbo moanî nîmarîmbo si ra ai-babîdîmbo Baibor-ambeahîndî hoafî ranahambo ndorîhi wataporîmbo-marîhündî.

³ Ai aheimbo Godîndîmayo hoafî ranahandî nîmîndî ra wataporîmbo-randühi yahuya, “Nindou God ai ahambo nîmorehî nindowenihîmbo aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hîniîngîmarîrî ra Krais-ani asu ai asübusî afîndî semündü haya yîfîyu mbura asükaiyu botîmefîyu,” mehu. Asükaiyu hoafîyuhü yahuya, “Sisas ndanahambo ro sîheimbo hoafayahî ai Krais-ani,” mehu.

⁴ Nindou bîdîfîrî ranîhündambo ai hoafî ranahambo anîhondümbö-rîhi mburîhü, Por Sairasi-yafandî süngu mahei. Nindou bîdîfîrî Grikîhündî Godîmbo hohoanîmo parîhoreimbî asu nîmorehî afîndî bogorîmbo-yahindeimbî ai-amboa ahafandî süngu mahei.

⁵ Ranîmboyo asu Sudahündî bîdîfîrî ai ngüsüfoambe moaruwai-marapura nindou bîdîfîrî funîru wakîrundeimbî maketambe manîngomo ranahamumbo gugurîmarüpura ai homo nindou afîndî gugurîpurî mburümbö hohoanîmo botîmarîpura ngoafambe ngînîndî hoafemo wakîmarundî. Ranîyomo asu ai Por Sairas kîkîhepîmîndî nindou afîndî burîmemo ranahamumbo sowana sepîmîndî hombohündâ ahafanîmbo kokorupîrühî Sesonîndî worîna pîpîna mahomo.

⁶ Nga ranîyomo ahafanîmbo hoeifepîrîkoate-yomondühi-yomo, ai Sesonîyu

asu anihondümbö-rundeimbî bidifiri-yomo
 ahamumbo nindou bogorimboyafu mamarimo
 ahamumbo sowana kiafu hürüpundümo
 mahomo. Ai homo puküna hoafiyomondühi
 yahomoya, “Nindou ndanai ana munḡuambo
 hifi ranihü moaruwai hohoanimoyomo
 marundi ran-anemo asukai haponda ndanihü
 tüküyafu aningomo.

⁷ Asu Seson ai ahafanimo worinimareapiri.
 Nga nindou munḡu ndanai ana adükarî bogorî
 hondü Sisarindî ahinümbî hohoanimo
 gogonimbo-riheneandühi safaniya, ‘Awi nindou
 adükarî bogorî ḡgorü manḡgu, ḡḡa ahandî
 ndürî Sisas-ani,’ safanî marinandî,” mehomö.

⁸ Raniyomo ḡgoafihündî bogorî-yomo asu
 nindou afindî-yei ranai hoafi ranahambo
 himborîyei hehi afindî hohoanimoyeihî
 ḡḡusüfoambe moaruwai-marandürî.

⁹ Ranimboemo nindou bogorî ai Sesoniyu
 bodimondî-yomo ahamumbo kot pemindomo
 mehomonda asu ai kaki masabupura
 hininḡimarîpura mahomö.

Por Sairas ai Beria ḡgoafihü mamarifanî

¹⁰ Mamî ranî nimbokoanî
 anihondümbö-rihindeimbî ai Beria
 ḡgoafinambo Por Sairas koamarîhehipîra
 mahafanî. Ai hafanî Beria ḡgoafihü tüküyafîne
 mburîna Suda-yafe rotu worî mafengoro
 ranambe kefoene mahüfanî.

¹¹ Beria ḡgoafihü Suda mamarei ahei
 hohoanimo ra Tesaronaikahündî-yafe
 hohoanimo ḡḡasündîmareandî. Beriahündî ai
 Por Sairas-yafandî hoafi himborîyei mburîhü,

asu hoafi ranahambo masahümündi. Ranïyo ai munguambo si maho Bukambeahi hoafi ra hoeirihi marihündi ahafandi hoafi ra anihondümbayo sei hehi.

¹² Ranïyei asu Sudahündi afindi ranai hoafi ranahambo anihondümbö-marihindi. Asu Grikihündi nimorehi ndüreimb bogorimbo-yahindeimb afindi asu nindouwenih afindi ai hoafi ranahambo anihondümbö-marihindi.

¹³ Por ai Beriahündambo Godindi hoafi bokari-marihendür ranahambo Tesaronaikahündi Suda ai himborïyei hehi Beria ngoafihü amboa hei tükümehindi. Ranïyo asu Tesaronaikahündi ai nindou Beriahündi-mayeï ahei ngusüfoambe moaruwai hohoanimo botimarhindür.

¹⁴ Ranïyei asu anihondümbö-rihindeimb ai hohoanimoyeih seiya Porimbo moaruwaimbo ndihorimboyei sei hehi ahambo hoekim koamarihhehora mahanu, nga Sairas Timoti ai Beriahü mamarifani.

¹⁵ Ranïyomo nindou bidifiri ai Por sowaründümo hou ai-babidi Atens ngoafina mahomo. Asu Por ai yahuya, “Sairas Timoti ai nïmai wambo-sowana mbisini-fandamboane,” mehuamboemo asu hoafi ra sowandümo hou hihiriyafu Berianambo mahomo.

Porï ai Atens ngoafihü Godindi hoafi hoafimayu

¹⁶ Por ai Atens ngoafihü Sairas asu Timoti ahafanimbo hifandapürüh nïmarümbo hoeireandane, ngoafi ranihü tikai god sisam afindi burimayo ranimbo ngusüfoambe nimbimayu.

17 Ranīyu Por ai Suda-yafe rotu worambe
 Griki+hündi bīdīfirī asu Suda bīdīfirī
 anīhondūmbo Godīmbo
 hohoanīmoyomo-rundeimbī ahamumbo
 wataporīmbo-marapuri. Ranīyu muṅguambo si
 maho ra nīmorehī nindowenihī maketambe
 gugureyahi nīmareiane, hu ai-babīdī
 nīmarūmbo wataporīyu marandī.

18 Ranīyomo Epikurian asu Stoik
 fīfirundeimbī nindou ranai Por-babīdī
 hoafīnambo sīmborī-sīmborī-memo. Ai yaru
 hoafīyomondūhī yahomoya, “Nindou hoafī
 afīndeimbī ndanai nīnī hoafī, hoafīnda
 yahumboyuwa?” mehomo. Asu bīdīfirī ai
 hoafīyomondūhī yahomoya, “Awi, ai ndīfo-yafe
 sīsamī god mamī ranahambo hoafīmbo
 yahumboani,” mehomo. Nga Por ai Sisas
 yīfīhündī botīmefīyu hoafī ra hoafīmayuwambo
 ranīmboemo asu ai rahurai yaru hoafīmemo.

19 Ranīyomo ai kansīr Areopagus wafuwamī
 mafandundī ahamumbo sowana Porīmbo
 sowarūndūmo mahafomo. Ai homo ahambo
 hoafīyomondūhī yahomoya, “Ro sīmborī hoafī
 nda se nindou aheimbo hoafīyafī arandī ra
 hīmborīmbo sefomboanefī.

20 Asu ro sīhafī hoafī ra hīmborīyefī hohu
 hoafī ranahandī nīmīndī ra fīfirīndīhu
 sefomboanefī,” mehomo.

21 Nga nindou Atens ngoafīhū amarei anei asu
 ṅgorū ngoafīhündī sūhūsi Atens ngoafīhū
 amarei anei ranai moai amurī hohoanīmoyei
 rīhündī, nga wanī. Ai ana hoafī sīmborī ṅgoro
 ranahamboane hoafīyo asu hīmborīyo ranīmbo
 yangīrī hohoanīmoyei.

²² Ranîyu asu Por ai Areopagus wafuwamî kansîr-yomondî mbusümo nünġumbo hoafîyuhü yahuya, “Nindou Atensîhündî, ro hoeirîheandane se-ana muŋguambo god ranaheimbo süŋgufe hohoanîmo-ane hohoanîmo-memo.

²³ Nga ro nafîna habodîhühi sîhei sîsamî god hoeimarîheandürî. Asu sîsamî godimbo sesî sîhefe randeimbî fondî mamî hoeimarîheandî ranîfihî se sürü papîmarîhündî ra yare hoafîyowohü yahoya, ‘Ndanana sîsamî god ro fifîrîfekoate-mayefî ran-ane,’ meho. Nga asu se moai ranî god ra ahambo fifîrîhorî, nga se ahambo moanî hohoanîmoyei marîhündî God ranahambo haponda ro hoafîndahandürî samboanahî.

²⁴ God ai hîfî nafîra mbura asu muŋguambo moatükunî ranîfihî nafîra hînîŋġîmareanda anîŋgo ranai Adükar-ani sünambeahî asu hîfînî. Ranîmboani aiana ŋġîrî nindou ai ahei warînambo worîmbo-rîhündeimbi worî ranambe ana nîmandu, nga wanî.

²⁵ Ai moai rananî moatükunî mbonîmboramündî randî ranîmboane asu ŋġîrî nindou ahei warîna ahambo raranî-moatükunî fandîhehurî. Sapo ai-ani nindoumbo yanġîrî nîŋgombo hohoanîmo, yafui asu muŋguambo ranî-moatükunî ra saimunî arandî.

²⁶ Amoao mamî ranahandambo-hündîyo God ai nindou muŋgua sîrî nafîmarandî muŋguambo hîfîhü nîŋgombohünda. Asu ai ahandîhoarî horombo nindou ranîhü nîŋgombo asu hîfî yüpupui kîkîre hînîŋġîmareandî.

²⁷ God ai yare hînîŋġîre hayambo

hohoanîmoyuhü yahuya, ‘Ranîhü dîboadimbo
anîmbo asu ai wambo ro anîmboahi ra
koko-mbirîhündîr-amboane,’ mehu.

Ranîmbo-hündambo anîmbo nindou ai God nahi
anüngu ranahambo kokondîhorî
hoeindohorî-mboyei. Nga God ai mamamî
sîhefîmbo sowahî anngunîyupoanî.

²⁸ Sîhîrî ai-dîbo yangîrî anîmboefî, ai-dîbo
ahahabodefî asu ai-dîbo-aneî anîboadefî.
Rahurai-ane sîhei herü fîfîrundeimbi bîdîfîrî ai
yaru hoafîyomondühî yahomoya,
‘Sîhîr-amboanî Godîndî nîmor-aneî
anîmboefî,’ mehomo.

²⁹ Sîhîrî Godîndî nîmor-aneî asu ngîrî sîhîrî
randîhu hohoanîmondefühîya, God ai gor, sirfa
kapa, nîmoei ranî sîsamîyu mbîsefî. Asu ngîrî
hohoanîmo-ndefühîya, God moanî sîhefîhoarî
hohoanîmoyefî hohu sîhefî warînambo
nafîmarîhur-ane mbîsefî, nga yowanî. God
ai-ana gor, sirfa kapa, nîmoei ranî
sîsamîyupoanî.

³⁰ Horombo nindou ai Godîmbo
fîfîrîfîkoate-mayeiamboyu rasîmboanî ai moai
aheimbo ngînîndîrandürî. Nga hapondanambe
ai munnguambo nindou munnguambo hîfîhü
ranaheimbo yahuya, ‘Se sîhei hohoanîmo
moaruwai daboadanambo-ndîhi hehi wandî
hohoanîmo süngundîhindî,’ mehu.

³¹ Nga asu ai mamî sihî dîbonîyu
hînîngîmareandî si ranambe ai mbumundî
hohoanîmo süngundeandühî ahei hohoanîmo
ranî sîmogodühî munnguambo nindou
yîbobo-ndeandürîmbui. Nga ai nindou mamî
ranî-moatükunî ra hîfandîmbohünda

hîningîrirîmboani. Nindou ra yîfîmayuwa God ai honġambeahîndî botîmarîrî ranani, ġa ranahambo anîmbo sîhîrî anîhondümbö-ndîhurîmboane,” mehu.

³² Nindou bîdîfirî ai nindou yîfîhündî yangîrifembo hoafî ra hîmborîyomo houmbo-yomo asu ai ahambo sîsîndî hoafîmarurî. ġa bîdîfirî ai hoafîyomondühi yahomoya, “Asükaindefî ranî-moatükunî ranahambo sîhafî hoafî hîmborîndefo,” mehomondo.

³³ Asu Por ai kansîrî-yomondî wataporî yare hîningîreapurî haya mahu.

³⁴ Nindou bîdîfirî ai ahambo süġurîhorühi hoafî ranahambo anîhondümbö-marîhindî. Nindou mamî ahandî ndürî Dionisius Areopagusîhündî ai kansîrîmbofi mamaru. Asu nîmorehî ahandî ndürî Damaris ai-amboanî anîhondümbö-mareanda asu nindou bîdîfirîyei hoafî ranahambo anîhondümbö-marîhindî.

18

Por Korin ġoafîhü amaru

¹ Süġunambo Por ai Atens ġoafî hîningîre haya Korin ġoafîna mahu.

² Ranîhü ai Sudahündî mamî ahandî ndürî Akwira hoeimarîrî. Aiana Pondus-hündîyu. Nindou ranîyu ai ahandî nîmorehî Prisira-dîbo Itari hîfî hîningîrîne hena asu Korinîna mahafe. Nindou mamî Rom ġoafîhü adükarî bogorîmbofi nîmarümbî ahandî ndürî Krodius ai Sudahündî nindou muġgu aheimbo yahuya, “Se Rom ġoafî nda hîningîndîhi hehimbo

ngorü hîfîna-ndahindî,” mehuamboyafe ai Korinînambo mahafe. Ranîyu asu Por ai ahafembo ranîhü hoeifepîrimbo mahu.

³ Nindou yimbu ranai Por-babîdî mamî ranî ratüpurî ra ratüpurîyei rîhündeimbi wamboyu Por ai, ai-dîbo nüngumbo serî worî kakîyei marîhündî.

⁴ Muᅅguambo moanî ngoafîmbo nîmarîmbo si Por ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nüngumbo Sudahündî nindou ranaheimbo wataporîyu marandî. Nindou Sudahündî asu Grikîhündî aheimboya ahei ᅅgusüfoambe botîndîheiranî asu Sisasîmbo anîhondümbombrîhinda yahuhayamboyu hüfu hoafîmendürî.

⁵ Sairas asu Timoti ai Masadonia hîfî ra hîningîrine hena Korin ᅅgoafîna kosafandani Por ai Sudahündî ranaheimbo aboedî hoafî yamundeandürühî manüᅅgu. Ai Suda-mayeî aheimbo anîhondümbom hoafîyundürühî yahuya, “Sisas ana nindou God ai nindou aboedambofembo kafoarirî hîningîmarir-ani,” mehu.

⁶ ᅅga ai ahandî hoafî ra sahümündi pirîhi mburîhü asu ahambo tîrîfoarîhorî hoafîmehündo. Ranîyu asu Por ai ahandî hoearî fihîndî düdübudî püpürüfî-foareandühî sîmborî hoafîyundürühî yahuya, “Se hoafî ra hîmborîkoate-yehî awararîhehindî ana, ro hütirîharüpoanî, ᅅga sîheihoar-anei. ᅅga haponda ndühündâ ro-ana sîheimbo hîningîndîhearü hehea asu nindou sîhefî ndîfo sowana, ᅅgamboyahî,” mehu.

⁷ Ranîyu asu ai rotu worî ra hîningîre haya

worî akîmî Titius Sastusîndî worîna mahu. Nindou ranai ana Suda-yafe ndîfoyu, nga asu Godîndî hoafî süngure randeimbîyu.

⁸ Suda-yafe rotu worî hîfanda-randeimbî ahandî ndürî Krispusîyu asu ahandî fikîmîndî-yei ai Adükarîmbo anîhondümbö-marîhorî. Asu nindou afîndî Korin ngaofîhündî ranai Porîndî hoafî ra hîmborîyei mburîhü anîhondümbö-marîhinda aheimbo hundürümarandürî.

⁹ Por ai mamî nîmbokoanî ranîpoanîmbo moatükunî yafogoadînambo nahurai hoeireandane, God ai hoafîyundühi yahuya, “Se yîhîmbo-ndamboyafî, nga hoafîndafî ndandî.

¹⁰ Nga ro se-dîbo nîmboamboanahî ranîmboane asu sîhambo nindou ngorü ai ngîrî moaruwaimbo-ndeanîni. Nga wandî nendî afîndî ai adükarî ngaofî ndanîhü nîmandeimboyei,” mehu.

¹¹ Ranîmboyu Por ai mamî hîmbanî asu 6 amoamo ranîhü nüngumbo Godîndî hoafî aheimbo yamundeandürî marandî.

¹² Gario ai Akaia-yomondî gafman bogorîmbofi nüngambeahîyo asu Suda ai mamîhüyafu mburümbö Porîmbo ngîndîmarurî. Ranîyomo ai ahambo sowaründümo hoafî dîdîboadofe worîna mahomo.

¹³ Ai yahomoya, “Nindou ndanai ana nîmorehî nindouwenihî aheimbo Godîmbo hohoanîmombo ra ranîpoanîmbo yamunde-andürühani asu ai ahînümbî hohoanîmo hîfînambo-mareandî,” mehomo.

14 Por ai sîmborî ahamumbo hoafi+yupurîmbo yahuhayamboyusî, nga Gario ai Sudambo hoafi+yupurühî yahuya, “Nindou ndanai sîhefî gafmanî-yafe hohoanîmo ra hîfî+namboreandühî moaruwai hohoanîmombei-mbonana ro sîhamundî hoafi ra hîmborîya.

15 Nga Suda se-ana sîhamundî hoafi, ndürî asu sîhamundî hohoanîmo ranîmboanemo se wambo sîfomo düdufundîrî, nga ambe, ranî-moatükunî ana sîhamundîhoarî ngomo dîdîboadondundî. Ro-ana yahurai hoafi hîmborîyo mburîmbo yîbobofembo-yahîpoanî, nga wanî,” mehu.

16 Ranîyu asu ai ahamumbo hoafi dîdîboadofe worî ranambeahîndî koamarîhepurî.

17 Ranîyomo nindou bîdîfîrî ai nindou ahandî ndürî Sostenis, Suda-yomondî rotu worî hîfanda-randeimbî bogorî, ranahambo kîkîhîrundümo mburu hoafi dîdîboadofe worî ranî hanğîfoanî harîmemondo. Nga asu Gario ai moai ranî-moatükunî ranahambo afîndî hohoanîmoyu, nga wanî.

Por Andiok ngaafîna hîhîrîfi mahüfu

18 Por ai Korin ngaafîhü afîndî si nünggu mbura asu ai anîhondümborîhindeimbî aheimbo hînîngîreandürî haya Senkrianambo mahu. Ranîyo Prisira asu Akwira ai Porîndî sünggu mahafe. Horombo Por ai Godîmbo hoafi+yunduhü yahuya ro mamî moatükunî randîheamboyahî mehu. Ranîmbo nafuimbohünda ai ahandî mbîro ra tüpurîmarandî. Ranîyei asu ai Sirianambo sipambe farîyahi hehi mahei.

19 Ai hei Efesus ŋgoafihü tüküyahi mburihümboyei asu ranihü Prisira Akwira hinŋireapiri haya ai yangiri Suda-yafe rotu wori ranambe kefuai hüfu nŋgumbo Godindî hoafi ai-babidimbo wataporimayu.

20 Raniyomo asu ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Awi se ndanihü gedühi nimbafi,” mehomondo, ŋga “Ŋgirindahî,” mehu.

21 Asükaiyu ahamumbo hinŋifepurimbo yangiri hoafiyupurühi yahuya, “God ai yifirayu ana, awi ro asükainda hihirindahe didimboyahi,” mehu. Raniyu asu ai sipambe farifi mbura Efesus ŋgoafi hinŋire haya mahu.

22 Ranio asu sip ai ho Sisaria ŋgoafihü tüküme Feyo-wamboyu asu Por ai kusifoai haya hafu Serusarem ŋgoafihü anihondumbo-rihindeimbimbo hihifirirü haya Andiokinambo mahanu.

Aporos ai Godindî hoafi Efesus ŋgoafihü hoafimayu

23 Raniyu asu Por ai Andiok ŋgoafihü gedühi nŋngu mburamboyu Garesia asu Frisia-yafeambe ŋgoafi daburi wakireandühi ranihü Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi amarei aheimbo kikiimi-foefendürimbo mahu.

24 Nindou mamî, ahandî ndürî Aporos Sudahündî, Areksandria ŋgoafihündî Efesus ŋgoafihü manŋngu. Nindou ai-ana hoafi aboedi hoafiyu-randeimbi asu Godindî hoafi ra aboedi hamindî ndore fifireandeimbiyu.

25 Horombo ahambo Adükarimbo süngufi
 hombo ranî hohoanimo ra
 yamundi-marîhor-ane. Ranîyu asu ai
 ŋgusüfoambe botîreirühi nîmorehi nindowenihi
 ranaheimbo hoafi aboedi sagadürühi Sisas ai
 nindou God koamafoarirî ranahambo
 wudîpoapore hoafiyundürî marandi. Ŋga ai
 moai Sisasîndî hoafi aboedi mungua fifîreandi,
 ŋga Son hundürü-marandürî ranahambo
 yangîrî fifîrîmareandi.

26 Asu ai hüfu Suda-yafe rotu worambe kefuai
 nüŋgumbo yîhîmbokoate piyu haya Godîndî
 hoafi hoafîmayundürî. Prisira asu Akwira ai
 ahandî hoafi hîmborîyafe hena ahambo
 sowarîndîfe hüfe ahafe worambe Godîmbo
 süngufimbo hohoanimo ra ndorîne
 hoafîmefînando.

27 Ranîyu asükai Aporos ai Akaia-yafe hîfîna
 ŋga yahu haya ramefiyu-wamboyei,
 Efesusîhündî ai ahambo farîhehorî hehi Aporos
 ai tükündîfiyuanî ndahorîmîndei sei hehi
 Godîndî hoafi süngurîhi-ndeimbîmbo pas sürü
 papîmarîhündî. Ranîyu Aporos ai hu Akaia
 hîfambe tüküfi mbura asu nindou ranîhünda
 God ai aheimbo hîpoambo-mareandüra
 anîhondümbö-marîhindî ranaheimbo
 afîndîmbo aboedi mafarîhendürî.

28 Ai Suda-babîdî sîmborî-sîmborîyuhî ndore
 hoafiyuhü ahei hoafi hîfînambo-mareandi
 nîmorehi nindowenihi-yafe hîmboahü. Ai
 Godîndî Bukambe hoafi ranînambo Sisas ra God
 ai nindou aboedambo-fendürîmbo kafoarirî
 hîniŋgîmarir-ani yahu hoafiyuhü
 nafuimayundürî.

19

Por ai Efesus ngoafihü ratüpurîmayu

¹ Aporos ai Korin ngoafihü nünquambe Por ai hifi wafuambe ngoafi adaburo ra hoahoangu hu Efesus ngoafihü tüküfi Sonimbo süngururü-rundeimbi hoeimareapuri.

² Asu ai ahamumbo dudufipurühi yahuya, “Se Godimbo anihondumbo-riwurani ahandi Yifiafi Aboedi sïhamundi wami kosowai waniyo?” mehuamboemo. Asu ai simbori ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Yifiafi Aboedi ra ro moai himboriyefi,” mehomondoamboyu.

³ Ai yahuya, “Nini süngure hayamboyu sïhamumbo hundürü-marapura?” mehuamboemo. Asu ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Sonindi sünguyo hundürü-maramuni,” mehomondamboyu.

⁴ Por ai hoafiyuhü yahuya, “Sonindi hundürü ranana nindou ai moaruwai hohoanimo daboadanambofe hefembo aboedi hohoanimo süngufembo-hündamboane. Raniyu asu ai nindou Israerihündi ranaheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Se nindou wandi süngu tükefiyu ranahambo anihondumbo-ndihori. Nindou ranana Sisas-ani, mehu.

⁵ Sonimbo süngururü-rundeimbi ai hoafi ra himboriyomo houmbo Adükari Sisasindi ndürinambo hundürü-memo.

⁶ Raniyu Por ai ahamundiwami warî manande-apuramboemo Yifiafi Aboedi ranai ahamundi wami kosiwohü ranipoanimbo

hoafînambo wataporî-yomondühi Godîndî
 hoafî hoafîyomo-rundeimbi nahurai
 hoafîmemo.

⁷ Ramefundî ranana 12 nindou-yomo.

⁸ Ngîmî amoamo Por ai Suda-yafe rotu worî
 ranambe kefuai hüfu nüŋgumbo yîhîmbokoate
 hoafîyu marandî. Ai aheimboya, God ŋgînîndî
 hîfandarandî ranahambo
 anîhondümbo-mbîrîhinda yahuhayamboyu
 wataporîmborarü marandî.

⁹ Ngâ nindou bîdîfirî ai ahei hohoanîmo
 tapîhamî-randürühi anîhondümbofe-koateyeihî
 Sisasîndî nafî ranahambo nindou hîmboahü
 moaruwai hoafîmayei. Ranîyu asu Por ai
 aheimbo ranîhü hînîŋgîrearü haya, Sisasîmbo
 süngururü-rundeimbîmbo sepurümündî haya hu
 Tiranusîndî yamundîfe worambe muŋguambo si
 wataporîmbora marandî.

¹⁰ Ranî-moatükunî ra yimbu hîmbanî yare
 marandamboyei Sudahündî asu Grikîhündî
 muŋguambo Esia hîfîhü amarei, ai Adükarîndî
 hoafî ra hîmborîmayei.

Skefandî nindouwenihî nîmorî

¹¹ God ai ranîpoanîmbo hepünîfeimbi
 moatükunî Porîndî warîsüŋgu yare marandî.

¹² Ranîyo nindou bîdîfirî ai yikunîmî
 gedühefe hoearî asu güdîfe hoearî ra Porîndî fî
 sündiandeimbi sahümündî hei nindou
 aŋgünümboyeimbi aheiwamî manandîhinda
 ahei aŋgünü ranai muŋguyowohü moaruwai
 nendî ranai hînîŋgî-rîhindürî hehi mahei.

13 Nga Sudahündî bîdîfîrî ai hoahoangomo wakîrundühi moaruwai nendî nindou fiambeahîndî ranîpoanîmbo ngînîndîna raguanaboru marundî. Ai moaruwai nendî hefoefembohünda Sisasîndî ndürîna yaru hoeimarundî. Ai yaru hoafîyomondühi yahomoya, “Por Sisasîndî hoafî hoafîyu marandî ranahandî ndürî ranînambo ro sîheimbo anîhondümbonefî hoafayefî, nga se nindou ranaheimbo hînîngîrîhindürî,” mehomo.

14 Nindou mamî Sudahündî Godîmbo sesi sîhai-randeimbî bogorî ahandî ndürî Skefa. Ahandî nîmorî 7-yomo ai ranî-moatükunî ra ratüpurîyomo marundî.

15 Nga asu mamî sihî moaruwai nendî ranai hoafîyopurühi yahoya, “Ro Sisasîmbo fîfîrîhîni asu Porîmbo fîfîrîhîni, nga se dîdemoa?” mehopurî.

16 Ranîyu asu nindou mamî ahandî fiambe moaruwai nendî nîmarümbî-mayu ranai ahamundî wamî horîpîrîhoei piyuhü bubuhaimepura ai horî kapehü ahandî worambeahîndî safî yangîrî mafefoundî.

17 Nindou munğu Sudahündî asu Grikîhündî Efesus ngoafîhü mamarei ranai hoafî ra hîmborîyei hehi, yîhîmboyeihî Adükarî Sisasîmbo adükar-ani masei.

18 Ranîyei asu Sisasîmbo anîhondümborîhoreimbî ai nindou hîmboahü tüküyahi moaruwai moatükunî ratüpurîyei marîhündî ranahambo weindahî hoafîmayei.

19 Hîmoarokoru-rundeimbî bîdîfîrî ranai ahei buk ranîpoanîmbo hîmoarokombo hoafî

ranambe engoro ra mamambe-mamamberühi sahümündi hei nindou-yei himboahü fufusimarhindî. Horombo buk masahümündi kakî ra tapuiyei heimbo 50,000 kakîfihîyo masahümündi.

²⁰ Ranî hohoanîmo ranînamboyo Adükarîndî hoafî ranai ngînîndî tüküfehü munquambo hîfî yanğorî wakîmareandî.

Efesus ai Porîmbo himbosî papîmarîhorî

²¹ Ranî-moatükunî ranai ramefeyo-wamboyu Por ai hohoanîmoyuhü yahuya, ro Masedonia asu Grik hîfî, ngasündî-heapîrî mbundîha sipambe fandahe hehea Serusaremînambo, ngamboyahî mehu. Ai yahuya, “Ranî nafî boatei nga heheambo anîmbo, asu nga Rom ngoafî hoeindîhea,” mehu.

²² Ranîyu ahambo farîhenerî-rînandeimbî, Timoti asu Irastusîmbo Masedonianambo koarîhepîra ai-boatei mahafanda, asu ai Esia hîfîhü akîdou gedühî safî manüngu.

²³ Ranî-sîmboanî Efesus ngoafîhü Sisasîndî hohoanîmo ranahambo hümbö hoafînambo sîmborî-sîmborîmayei.

²⁴ Nindou mamî Demetrius ai sirfanambo munquambo sîsamî nafîra randeimb-ani. Ranîyu ranî-moatükunî-nambo tikai god sîsamî Atemisîndî rotu worî nafîramarandî. Asu sîsamî nafîru rundeimbî ai ranîfihî kakî afîndî sowandümo marundî.*

---

* **19:24:** Artemis ai tikai god sîsamî nîmoreh-ane. Ahandî rotu worî adükarî Efesus ngoafîhü mafondaro, nga munqu ai worî ranahambo aboedî saf-ane masei.

25 Ranîyu Demitrius ai sîsamî
 nafîru-rundeimbi-yomo asu nindou amurî
 muŋgu sîmogodî ratüpurî,
 ratüpurî-yomorundeimbi ahamumbo
 gugureapurî haya hoafi-yupurühi yahuya, “Wai,
 se fîfirarundi sîhefî ratüpurî ndanamboane
 kaki ra tükefeyo.

26 Sîhamundihoarî se hoeirundi asu
 himborîyomo nîne-moatükunî Por
 ratüpurîmayu ra. Ai yare hoafi-yuhü yahuya,
 ‘Sîsamî god warînambo
 ratüpurîyo-weimbîhündî ana god
 hondüyopoanî,’ yahu arandî. Nindou afîndî
 ranaheimbo gugurearü haya hohoanîmo ŋgorü
 süŋguarearü marandî ra Efesus hîfîhündî
 yangîrî randürîpoanî, ŋga bîdîfirî muŋgu Esia
 hîfîhündî kameihî randürî.

27 Porîndî hoafi ranambo ana sîhefî kaki
 semîndîmbo ratüpurî ra moaruwai-ane
 mbîseimboyei. Ranî yangîrîyopoanî, ŋga sîsamî
 god rehi Atemisîndî worî ra nindou-yei
 himboahü moaruwai himbondîmboe. Asu
 ahandî ndürî adükarî ra hîfînambo-ndeamboe.
 Sapo nindou afîndî Esia hîfîhü asu muŋguamho
 hîfîhü ahambo dîdîbafîyahîndo arîhündî,”
 mehu.

28 Ranî hoafi ra himborîyei hehi nindou ranai
 ŋgînîndîyeihî puküna seiya “Efesusî-yafe
 Atemis ana Adükar-ane!” masei.

29 Ranîyo hoafi ra adükarî ŋgoafi Efesusühî
 mahoamboyo nindou ranai muŋgumbo hoafi
 warapomaye. Ranîyomo bîdîfirî ai
 Masedoniahündî Gaius asu Aristakusîmbo kiafu
 hürîpîndîmo ahei gugurîhi nîmarei

rîhündanambo mahomo. Nindou yimbu ra
Por-babîdî hahabodîfanî rînandeimbîyafanî.

³⁰ Ranîyu Por ai nindou afîndî ahei mbusümo
nga mehuamboemo asu süngururü-rundeimbî
bidîfirî ai ranambe hombo yowanî mehomondo.

³¹ Porîndî ngunîndî Esia hîfîhündî, gafman
bogorî ai-amboanî hoafîyomo koarîhoemondühî
yahomoya, “Ambe, se gugurîfe
wataporîyorambo ranambe hopoanî,” mehomo.

³² Nindou afîndî ai mamîkarî hohoanîmoyeihî
nîningu-yefühîyefî masei. Bidîfirî ai
ngorü-moatükunî hoafîyeiane, asu bidîfirî ai
ngorü-moatükunîmbo hoafîmayei. Nga nindou
afîndî nîmboeyei munğu mafandîhindî ra ai
moai fîfirîhindî.

³³ Ranîyomo Sudahündî bidîfirî ai
Areksandambo ahei hîmboahü nînendîhorî hei
hîningîmarîhora manüngu. Ranîyo nindou
bidîfirî ai hoeirüwurü houmbo moaruwai
hohoanîmo nîmîndîhümbai mehomo. Ranîyu
Sudambo fehefendürîmbo hündâ ai warî
nîmoamo-mareandî hoafî kîkîmbîrîhümündia
yahu haya.

³⁴ Nga ai Sudahündî-mayuwa ahambo
fîfirîhorî ranîyeyî puküna yimbu awa mamî
afîndî hoafîyeyihî seiya, “Efesus-yafe Atemis ana
adükar-ane,” masei.

³⁵ Ranîyu asu Efesus-yafe kuskus ai ahei hoafî
gobadîhendürühî yahuya, “Efesusîhündî se
hîmborîyeyî. Munğuambo ai fîfirîhindî nîmoei
sîsamî Atemis sünambeahîndî piyo haya makoso
asu ahandî hoafîyorambo worî Efesus ngoafî ra
ai hîfandarandî.

³⁶ Nindou mamî ai-amboanî ngîrî hoafî ndanahambo tîkai-ane mbüsu. Nga ranîmbo-hündambo-anîmbo se sîhei hoafî ra kîkîndîhümündî. Nga se awî ranahambo hohoanîmokoate-yîrûnîmbo randîhimboyei.

³⁷ Asu se nindou yimbu ndanahafanîmbo sahüpîrîmündî masühüsi. Nga asu ai moai nîni-moatükunî sîsamî godîndî worambeahî hümbuhünîyafanî asu worî moaruwaimbo-rîneandî. Asu moai ai nîmorehî god sîhefî ranahambo tîrîfoefe hoafî, hoafîyafanî.

³⁸ Nga asu Demitrius ai ahandî mamî ratüpurîyomo-rundeimbî babîdîmbo ahamundî hoafî engoro ranana awî ngorü-sîmboanî ranîpoanîmbo anîmbo fîfîrîfemboane. Asu bogorî gafman ai nîmarîmo-mboanemo, nga ai anîmbo hoafî ranahambo fîfîrîndumboemo.

³⁹ Nga sîhamundî hoafî ra yagodowanî ana, mamî wataporambe anîmbo ranahambo anîhondü wataporîmbo-mboane.

⁴⁰ Haponda sîhîrî hoafî afîndî ndahumî-ndemboyefî, nîmboe sîhîrî ndanî sîhî sîmborî hoafîmayefî ranîmbohündâ. Ranahandî nîmîndîhündî ana moai hoafî yangoro, nga moanîyefî sîmborî hoafîmayefî. Nga sîhefî gugurîfe moaruwai ranahambo düduwehimunî ana, asu anîkîrî sîmborî hoafîmandefî, ” mehu.

⁴¹ Ai yare hoafîyundürî mburamboyu asu koamarîheira bukürümehîndî.

Por ai Masedonia asu Grik hîfîna mahu

¹ Süngunambo hoafi afîndî-afîndîmayei ranai ho sîsîhî-mareandamboyu, Por ai Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi gugureandürî haya ηgusüfoambe ηgînrîramîndürî mbura asürâhînrî-mareandürî. Ranîyu asu ai yare hînrîngîrearü haya Masedonia hîfîna mahu.

²⁻³ Ranîyu ai ranî hîfambe huhü Sisasîmbo süngurîhindeimbi afîndî ranaheimbo ηgusüfoambe ηgînrîndî kürîhi hohöanîmo-mbeyeia yahuhaya hoafîmeindürî. Ranîyu asu Masedonia hîfî hînrîngîre haya Grik hîfîhü tüküfi ηgîmî amoamo manüngu. Ranîyu süngunambo ai Siria hîfîna sipambe hombo hohöanîmo-mayuwamboemo, Suda ai ahambo hîfoköefimbo yahomo houmbo hoafi fîmaründümo. Ranîmboyu asu asükai hîhîrîfe hefe Masedonianambo hombo hohöanîmo-mayu.

⁴ Asu Sopater, Pirasîndî nîmorî, Beria ηgoafîhündî ai Por-dîbo mahüfu. Ranîyo Tesarönaikahündî Aristarkus Sekundus yafanî, Gaius, Derbe-hündîyu, Timotiyu asu Tikikus, Trofîmus Esia hîfîhündî-yafanî ai müngu Por-babîdî mahîfomo.

⁵ Müngu ai-boatei hîfomo Troas ηgoafîhü nîmarîmo yîhoefîmbo hîmbomemo.

⁶ Ranîyefî Suda ai Bret yisîkoate sesîmbo si ranai müngumayowamboyo Firipai ηgoafîhündî sipambe farîyahu hohu hondahüfeimbi siyefî mburîhu hefî Troas ηgoafîhü ahamumbo sowahî tükümehündî. Ranîyefî Troas ηgoafîhü 7 si mamarefî.

Por ai Yutikusimbo yifihündi botimariri

⁷ Ranıyefi asu Sande Adükarındi sesi, sesimbohünda gugurımehundi. Ranıyu Por ai sümbo nafi himbowambo nindou afındi ranaheimbo gedühi wataporıyu humbo nımbı mbusümondühi tüküme fiyu.

⁸ Wori ro nımarefi wataporıyefeimbi ranambe nımoamo yibadıwamı ram afındi siyowohü hanğıfoanı burımayo.

⁹ Nindou hoarifi mamı ahandi ndüri Yutikus ranai nafıtambe karıhoemo hınıngımarundi ranıwamı mamaru. Por ai hoafımayu hoanğumboyu Yutikus ai yapombo hoafınambo kümeru. Ranıwamı yapombofi nımarühündamboyu fımaramüdü yangırı hanü ngımı yibadı ngasüde haya hıfını pımayu. Bıdıfırı ai hanımo sowaründımondane, ai nımoko meņguru.

¹⁰ Ranıyu Por ai hanü ahandi fı kameihı amofi hanühüyu wagıdırumündühi hoafıyundürühi yahuya, “Se awi ngusüfo kıkıboadıhindühi afındi hohoanımo-ndeimboyei, nga nindou ndanana yangır-ani,” mehu.

¹¹ Refi mburamboyu asükaiyu nımoamo farıfi hafu bret hıfırıre mbura masahüsi. Ai aheimbo gedühi wataporıambo-randürı mbura süngunambo siambe hüfıhamındi masüfuwamboyu hınıngırearü haya mahu.

¹² Yutikus ai yifihündi yangırıme fiyu-wamboyei asu ai ahambo ngoafına sahorımındeı hei ngusüfoambe aboedi kürıhi hehimbo mamarei.

Por Troas ngoafi hinîngire haya Miretusinambo mahu

¹³ Nga ro-boatei sipambe fariyahu hohu Asos ngoafihü Porimbo fihimündî hefe hombohünda mahefi. Ai hifi nafî huhü hoafiyumunühi randafundî mehumunamboyefî ahambo nafinî fihimîndimbo mahefi.

¹⁴ Ranîyu asu Por ai yîhoefimbo Asos ngoafihü süfu mbureamunî haya, asu sipambe sahurimîndefî hohu, Mitirini ngoafinambo mahefi.

¹⁵ Ranîyefî sipambe fariyahu hohu Mitirini ngoafihündî hefimbo siambe Kios airanîkîmî tükümehundî. Apoefî simayowamboyefî asu siambe Samos airan tüküyahu mburîhu asükai ngorü sihî Meretus ngoafihü tükümehundî.

¹⁶ Por ai Efesus ngoafi ngasündîfe hefe Esia hîfîhü gedühi hîfo nîngombo moei yahuhayamboyu hohoanîmomayu. Ai nîmehünou Serusaremînambo hîfo ahei hîhîfi-hîhîfimbo si Pendikos tüküfemboayo ra hoeifemboyu hohoanîmomayu.

Por ai nindou bogorî Efesusihündî ahamumbo asürahîre hinîngîmareapurî

¹⁷ Por ai Miretus ngoafihü tüküfi nîmarümboyu Efesus ngoafinambo hoafi koamarîhendî Kraisîndî nendîmbo hîfandu-rundeimbîmbo ai sîfomonda hoeindîheapurî yahuhaya.

¹⁸ Ai sîfomo tüküfundamboyu hoafiyupurühi yahuya, “Ro boatei tüküyahe Esia hîfîhü nîmboambo asu munguambo si se-babîdî anîmboahî nîni-moatükunîyo ramarîheandî ra sîhamundîhoarî se fîfîrumboanemo.

19 Rani-simboani Suda ai wambo moaruwaimbo-fendiriimbo hoafi fimarindümonda, raniyo asu afindi hohoanimoayahühi aranimo yangirimayahi. Ro wandi fi hifinambo-riheandühi Adükariñdi ratüpurî rani yangiri sahamindi manimboahi.

20 Se fifirundi ro sihamumbo farihfefurimbo aboedi hoafi bokarihfefembo moai awi sahi, nga nindou afindi himboahü asu sihamundi mamani worambe yamundiheapuri marihand-ane.

21 Ro Suda, Grik yiboboambo ahini hoafiyahindurühi sahiya, 'Se shei hohoanimo moaruwai hiniñgindihi hehi Godimbo hohoanimondei asu Sisas shefi Adükari ranahambo anihondumbo-ndihori,' sa marihandi.

22 Nga hapoana Yifiafi Aboedi ranai wambo koamarihendira Serusareminambo ahühi, nga ro ranihü ngühanini-moatükuni wambo tüküfemboayo ra ro moai fifirihendi.

23 Nga ro rarihe fifirihendi, Yifiafi Aboedi ai mamani ngoafihü tüküyaheandan wambo hoafiyondirihü yahoya, 'Se hibadambo ngafi, nga karabusindafo nimbori afindi ndowandifi ndamboyafi,' yaho arandi.

24 Nga ro moai wandi fimbo adükari moatükun-ane sahi. Nga Adükari Sisas ai wambo ratüpurî asendi ra tñirifoyo ho moendifembo saheheamboanahi hohoanimoayahi. Wandi ratüpur-ane nda, God ai nindou moani hipoamboreandüri arandi raninambo aboedi hoafi ranahambo anihondumbo hoafindamboyahü.

25 Horombo ro sîhamundi mbusümo hahabodühi God nginindi hifandarandi ranahambo hoafiya marihandi. Nga haponda ro fifirihendi süngunambo ana se munguambo ngiri wandi ngusumboari asükaindimmo hoeindundi.

26 Ranamboanahi haponda ro sîhamumbo anihondumbo hoafehapuri. Sîhamundi mbusümo nindou mamî ai awararîhoayu ana, ro hütirühünipoani.

27 Ro moai Godindi hohoanimo munguambo sîhamumbo ranahambo hoafimbohünda mbosiyahi.

28 Se sîhamundihoari asu munguambo Godindi nendi amboa wudipoapondu hibadündürî. Yifiafi Aboedi ai aheimbo hibadiyondürirambo kafaore hinîngîmareapuri. Se Godindi nendi hibadundündürî sipsip hifandîra-randeimbi nou. Nga aheimbo ahandî horîna pemîyu haya masemündündürî.

29 Ro fifirîheamboanahi, sîhamumbo hinîngîrîheapuri hehea ahahi ana, wosîhoafi hoafeimbi nendi ai nîmambeahindi yafori nahurai tükündahi sîhamundi mbusümo nîmboeimbo sipsip ra moaruwaimbo-ndîhindürîmboyei.

30 Asu nindou bodîmondî sîheiambeahindi anîmbo bogorîmbondafu nîngomboemo. Ai anîmbo Sisasindi süngurîhi-ndeimbi mbo ahamundi süngu hombohünda tikai hoafi yamundüra asu ai ahamundi süngu ngeimboyei.

31 Ranambo-hündambo anîmbo se hibadumbo

nîngomo! Nga se ranîmbo ndondu fifîrîndundi. Ngîmî hîmbanî maho ra nîmbî-nîmbîsi ro aranî kapehü moai mamamî sîhamumbo ahînî hoafîmbo mbosîyahî.

³² Asu haponda ro sîhamumbo Godîndî warîwamî hînîngarîheapurî asu se ahandî hîpoambofe hoafî ranahambo hohoanîmondîmo. Hoafî rananîmbo sîhamumbo ngînîndamîndî-purîmboe asu muŋguambo aboedî-moatükunî God ai nindou wandanei mehu ranaheimbo dagadürümbui.

³³ Ro-ana moai nindou ŋgoründî gor, kaki, hoearî napo ranîmbo hohoanîrîhe rîhandî.

³⁴ Se sîhamundîhoarî yaru fifîrundî, ro wandîhoarî wandî warînambo ratüpurîmayahî ra nîne-moatükunî ro mbonîmbo-rîhamîndîhühî wandî fi farîhehe-rîhandîhümbö asu nindou ro-dîbo nîngomondeimbi ranahamumbo farîheheapurî marîhandî.

³⁵ Ro raranî ratüpurî, ratüpurîyahühî sîhamumbo rarîhe nafuimehapurî nindou düdi ai fi ngînîndîkoate ranaheimbo fandîhe-hurîmboane. Adükarî Sisas ai yare hoafîyuhü yahuya, 'Nindou ai ŋgorümbö raranî napo segodombo hîhîfî-hîhîfayu ana, asu nindou ai napo semîndîmbo hîhîfî-hîhîfî ŋgasündeamboane,' mehu ranahambo sîhîrî ndondîhu fifîrîndîhumboane," Por ra mehu.

³⁶ Por ai ahamumbo ranî hoafî ra hoafîyupurî mburamboyu, asu nindou bogorî-memo ranî-babîdîmbo yimîndîho pusîre nîmarümbö Godîmbo didîbafîmefiyu.

³⁷ Ranîyomo asu ai munḡuambo
arasîrani-yomondühi-yomo Porîmbo
mburündümo houmbo wakîkîhîmarüwuri.

³⁸ Ranîyu Por ai hoafîyupurühi yahuya,
“Hapondani ana se ḡîrî kaîndîmo wandî
ḡusümboarî hoeîndundî,” mehuamboyo,
asu ai ranîmbo ḡusüfo afîndî kürundühi
hîpoambo-marüwuri. Ranîyomo asu ai ahambo
sip sowanambo koakomarürî hanîmo.

21

Por ai Serusaremînambo mahu

¹ Ranîhü Efesusîhündî hîfandî-rundeimbî
hîniḡîrîhupurî mburîhu sipambe farîyahu
hohu refe ho refe ho rakoate Kos airanîna
mahefî. Ranîhünda simayowa Rodes airanîna
hefî mburîhu asükai hefî adükari ḡoafî
Patarahü tükümehundî.

² Ranîhü tüküyahundane, sip mamî ranai
Finisia hîfîna hombo yahohaya
ramefeyo-wamboye fî hoeirîhu hohu ranambe
farîyahu hohu mahefî.

³ Mamî hefî Saiprus airan hoeirîhu hohu warî
kadüdanî hefî hohu Siria hîfînambo mahefî.
Ranîyefî asu hefî Tair ḡoafîhü tükümehundî sip
ai ranîhü napo mbahîbadî-foefembomayowa.

⁴ Ranîhü hefî nîdou Adükariambo
süḡurîhindeimbî mamareia hoeirîhurî hohu
asu ai-babîdî 7 si manîmboefî. Yifiafî Aboedî
ranai aheimbo ḡusüfoambe botîmareandüra
Porîmbo hoafîyeihî seiya, “Se yowanî
Serusaremînambo hîfopoanî,” masahündo.

5 Ndeara ranihü nimbœfi mburihumboyefi
 asu ranihünda botiyahu hohu mahefi.
 Raniyomo asu Adükarimbo sünguru-reimbi ai
 ahamundi nimorehi nimoakidibou-babidi
 adükari ngoafi tebünani sahümündihümunü hei
 gudihü tüküyahu yiri yimbu pupusirihu
 nimatefimbo ai-babidi Godimbo didibafimefi.
 6 Raniyefi simbori hihifüryefi mburihu asu
 ro sipambe fariyahu hohu mahefa ai asukai
 hihiriyahi ngoafina mahüsi.

*Sisaria ngoafihü Godindi hoafi hoafiyu randeimbü
 nindou Agabus ai Porimbo hoafi masagado*

7 Sipambe fariyahu hohu hefi Tair ngoafi
 hiningirihu hohu hefi Toremes ngoafihü
 tükümehundi. Raniyefi ranihü
 anihondumbo-rihindeimbü wandafi mamü
 aheimbo hoeirihündürü hohu asu ranihü mamü
 si mamarefi.

8 Asukai ngorü sihü Toremes ngoafi
 hiningirihu hohu hefi Sisaria ngoafihü
 tükümehundi. Asu nindou mamü Firip aboedi
 hoafi hoafiyu-randeimbü wörambe fariyahu
 mapœfi. Nindou ranai ana farihündürü
 rundeimbü 7 ranambeahüdü mbusümonüdüyu
 hayamboyu.

9 Nindou ranai ana nimorehi nimori
 yimbuyimbu anamüdühü-fekoate Godüdü
 hoafi hoafiyü rihündeimbü-yü afüdüdüyu.

10 Ro Sisaria ngoafihü yahunümbü nimbü
 nimatefanüyo asu Godüdü hoafi
 hoafiyu-randeimbü mamü ahandü ndürü Agabus
 ai Sudia hifi hiningire haya Sisaria
 ngoafinambo makusu.

¹¹ Ranîyu ai yîhoefîmbo sowahî kusü tüküfi haya Porîndî-mayo hoearî kîkîhîrîhefembo ret ra semündü haya ahandî yitînarî watînarî ra ahandîhoarî hüputüpo-marîhoayu. Ai hoafîyuhü yahuya “Yifiafi Aboedi ai yare hoafîmayo, ‘Ndahurai nindou Sudahündî Serusaremîhü mamari mo ranai ana hoearî kîkîhîrîhefembo aharambüri ndanahambo hüputüpugawuri mbundu Suda-yafe ndîfombo dabupurîmboemo ahambo moaruwaimbo-fimbohünda,’ mehu,” mehu.

¹² Nîmorehî nindouwenihî ranî ngoafîhündî-babîdî ranî hoafî ra hîmborîyefî hohumboyefî asu Porîmbo Serusarem ngoafîna se hafopoanî sefî hohu kîkîfoefimbî hoafî hoafîmehundo.

¹³ Ranîyu asu Por ai simborî hoafîyuhü yahuya, “Se nîmboe arani-aranîyeihî wandî hohoanîmo moaruwaimbo-arîhinda? Ro moai karabusîmbo yangîrî hohoanîmoyahî, nga ro Serusarem ngoafîhü Adükari Sisasîndî süngu yîfîmbo wanjei samboanahî hohoanîmoayahî,” mehu.

¹⁴ Nga ro ngîrî Porîndî hohoanîmo ngorü-süngundîhundî sefî hohumboyefî asu hoafî ranahambo ambe masefî. Ranîyefî hoafîyefühî sefîya, “Adükari ndî hohoanîmonambo yangîr-anîmbo ranî moatükunî ra tükümbîfeyo-wamboane,” masefî.

Por ai Serusarem ngoafîhü hafu tüküme fiyu

¹⁵ Yahunümbî nîmbîyefî mburîhu asükai yîhoefî napo fufurîhumîndefî hohu Serusaremînambo mahahifî.

16 Raniyei asu süngur+hindeimbi nindou Sisariahündi ai ro-bab+di mahüsi. Ai yi+hoefimbo nindou mam+ Saiprus+hündi horombo ai boatei Sisasimbo süngurireimbi ahandi ndür+ Nason ahandi wor+nambo sowandūmun+ houmbo mahefi ahandi worambe niᅅgombohūnda.

17 Hefi Serusarem ᅅgoafi+hü tükūmehu-ndamboyei süngur+hindeimbi ai yi+hoefimbo hoeir+himun+ hehi hi+hi+fi-hi+hi+fi+mayeri.

18 Ngorü sihi Por ai ro-bab+di Semsimbo hoeifimbohūnda hefane, asu hi+fandi-rundeimbi muᅅgu rani+hü mamarimo.

19 Por ai ahamumbo hi+hi+fi+rapur+ mbura muᅅgua-moatükun+ God ai ahandi war+ süᅅgu Suda-yafe ndi+foyei mbusūmo ramareandi ranahambo ndore watapor+imbo-marandi.

20 Raniyomo ai hoafi ra hi+mbor+yomo hou God+imbo aboed-ani mehomo. Asu ai ahambo hoafi+yomondowohü yahomoya, “Wandafi, se fi+fi+rowandi. Sudahündi nindou af+indi tausen ai Sisasimbo an+hondumbo-r+hor+imboanei. Nga muᅅgua an+hondumbo-r+hindeimbi ranai Moses+ndi ah+nümbi hohoanimo ra süᅅgufembohūnda titaboarayeri.

21 Nga nindou bi+di+fi+ri ai si+hambohūnda hoafi+yahündürühi seiya, ‘Por ai Suda bi+di+fi+ri Griki-yomondi hi+fi+hü an+boadei aheimbo hoafi+yundürühü yahuya, “Moses+ndi hohoanimo ra se süᅅgund+hindühi asu ni+moaki+di+bou-yomondi hoeari kand+hi ti+r+ndi+hehimboyei. Yaboateihündi hohoanimo ranana se süᅅgundühümboyei,” mehu,’ masei.

22 Se sühöfimboanafî hoafi ra ai hîmborî-ndeimboyei. Nga sîhambo moaruwaimbofembo hohoanîmo-ndeiyeiya, asu sîhîrî nüngumanda-hunda?

23 Nga ro sîhambo mamî hoafi hoafîndahunînanî anîmbo asu se ranî-süngundîwandî. Yîhoefî-memo nindou yimbuyimbu Godîmbo mamî moatükunî refemboane yahomo houmbo-anemo anîngomo.

24 Se ai-babîdî ngafühî anîmbo asu ahamundî fi Godîndî hîmboahü aboedî tüküfembo hohoanîmo ra randundî. Asu ahamumbohünda kakî dabapura ai ahamundî mbîrînanî ra kîkîmbîru-ndamboane. Ai randundanî rananîmbo asu Suda ai sîhambo nîne hoafîmemo ra nindou-yei hîmboahü tîkai nahurai hîmbondîmboe. Rananîmbo ai-amboanîya awi Por amboanî ahînümbî hohoanîmo ranahambo süngureandeimb-ani mbîseimboyei.

25 Suda-yafe ndîfo anîhondümbö-rîhindeimbî ranaheimbo pas sürü papîrîhu koarîhehundühî hoafîmayefî sapo horombo ro Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo ranahambo masîhehundî ranîmbohünda. Pas ranambe se sîsamî godîmbo sesî didîbafîfe sîhefeimbî sesîpoanî, se horî sesîpoanî, se nînîhondî amîndawoffeimbî sesîpoanî asu se nîmorehî sîsîhîmoyo nindouwenihî bîrabîrî-yorapoanî, masefî, ” mehomo.

26 Ranîyu Por ai ngorü sihî nindou ranahamumbo sepurîmündü haya hanü fi aboedî tüküfembo moatükunî ra ai-babîdî ramareandî. Ranîyu ai Godîndî worambe

kamefuendi. Rani si fi aboedi tüküfembo
 hohoanimo ra moendindowani animbo asu
 mamami Godimbo sesi segodimbo ranahambo
 Por ai sesi s'hou-rundeimbimbo hoafimepurî.

*Godindi worambe Porimbo Suda ai
 kikihi-maründümo*

²⁷ Fi aboedi tüküfembo moatükuni
 moendimayowamboyo 7 si ra muᅅgumbo
 yangiri-yoambeyahi Suda bidifiri ai Esia
 hifihündi Porimbo Godindi worambe
 hoeimarüwuri. Raniyomo asu ai nindou afindi
 ranahamumbo ᅅgusüfoambe botimaripura
 Porimbo kikihi-maründümo.

²⁸ Ai puküna hoafiyomondühi yahomoya,
 “Israerihündi nindou, se far'haumuni! Nindou
 ndan-ani muᅅguambo hifi ra hoahoanguhü
 nindou muᅅguambo s'hiri Israerihündi asu
 s'hefi ahinümbi hohoanimo asu Godindi wori
 ndanahambo hifinambore arandi. Rani
 yangiri-yopoani, ᅅga haponda ai nindou
 Grikihündi s'hefi Godindi wori ndanambe
 sepürümündü kefue raraorandühi wori nda
 moaruwaimbo-reamboani,” mehomo.

²⁹ Grik hifihündi Efesus ᅅgoafihündi Trofimus
 ai Por-dibo Serusarem ᅅgoafihü manüᅅguwa
 hoeirüwuri houmboemo ai yaru
 hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou y'hoefi
 ndifohündi ndanana Por ai Godindi wori
 ranambe serümündü kambeifuai,” yahomo
 houmbo hoafimemo.

³⁰ Raniyo hoafi ra Serusarem ᅅgoafihü
 mahowa himboriyomo houmbo muᅅgu fandu
 mburu pipina mahomo. Raniyomo asu ai
 Porimbo kikihiründümo houmbo Godindi

worambeahîndî weindana kiafu
hüründümondühî nîmai worî yipurî ra
pamarundî.

³¹ Ranîyei nindou afîndî ranai Por
hîfokoefimbo sei hehimbo hohoanîmomayeî.
Ranîyo hoafi afîndî afîndîmayeiya, Rom ami
bogorî hondü Serusaremîhü amaru ranai
tiñîrîfo tükefeyo yahu fîfirîmareandî.

³² Ranîyo asu nîmehünou ami bogorî hondü ai
ahandî ratüpurîyomo-rundeimbî bogorî-yomo
asu ami bîdîfirî-yomo ahamumbo sepurümundü
haya ahamumbo sowana pîpîmemo hanîmo.
Nindou afîndî ranai ami bogorî asu ami
hoeirüpurî houmboemo Porîmbo
bubumarüwurî hündî kîkîmaründümo.

³³ Ranîyu ami bogorî ai Por sowana hüfu
kîkîhîrümündî mbura hoafi-yuhü sen
yimbunambo hüputüpugawurî mehu. Ranîyu ai
düdufihî yahuya, “Nindou nda düdia? Asu ai
nîni-moatükunî moaruwai rareanda?”
mehuamboyo.

³⁴ Ranîyomo asu bîdîfirî ai ñgorü hoafi
hoafi-yomo asu bîdîfirî ai ñgorü-moatükunî
hoafi-yomondühî hoafi afîndî afîndîmemo. Ai
mamîpo hoafîkoate ñgorü kiafu ñgorü kiafu
raraomarundamboyu ami bogorî ai
fîfirîfekoateyuhü ahandî amimbo yahuya,
“Ndowaründümo ami worîna gafomo
keboundî,” mehupurî.

³⁵ Por ai yîpîñî saboagoambe tüküfiyuane,
nindou afîndî ranai ahambo bubumbo
mehomonda ami ai hoeiru houmbo
warîhü-warîhüru sowaründümo mahafomo.

³⁶ Ranîyomo asu nindou afîndî Porîndî sünġu mahomo ranai puküna hoafîyomondühi yahomoya, “Ahambo hîfokoarüwurî,” mehomomo.

Por ai Sudambo ahandî anîhondümböfe ranahambo hoafîmendürî

³⁷ Ami ai ndeara Porîmbo ahamundî worî safanambo sowaründümo hafomo kefoefembo yangîrî-memondamboyu asu Por ai ami bogorî hondümbö hoafîyundowohü yahuya, “Ro awi sîhambo mamî hoafî hoafîndahanîni samboanahî,” mehuamboyu. Asu ami bogorî ai düdufindowohü yahuya, “Se Grik hoafîyafî-randühiyafî?”

³⁸ Hamanda Isipîhündî mamî ai gafman-babîdî yîfiarî botîmareandî. Ai 4,000 yîfiarîyomo-rundeimbî sepurîmündü nîmî wohî furîkoate-reandühi mahu. Se-mbayafînawe masahî, ŋga wanî. Nîmboe se Grik hoafî fîfîrowandî,” mehundowamboyu.

³⁹ Asu Por ai sîmborî hoafîyundühi yahuya, “Ro-ana Sudahünd-anahî. Ro-ana Tarsus ŋgoafî Sirisia hîfîhünd-anahî. Ŋga wandî ŋgoafî ana ndürî adükarî yangorümb-ane. Ŋga karîhasî awî ro nindou ndanaheimbo hoafînda samboanahî,” mehuamboyu.

⁴⁰ Asu ami-yomondî bogorî ai hoafîyafîpurî mehuamboyu Por ai yîpîŋîwamî botîfi nünġumbo nindou ranahamumbo warîna pakamafoareapurî. Muŋgu ai hoafî kîbodîrî-maründümo-ndamboyu Por ai Hibru ahamundî hoafînambo hoafîmepurî.

22

¹ Por ai yahuya, “Wandî wandafîmamî, asu apemamî se himboriyomo ro wandî fimbo hoafî hoafombo samboanahî,” mehu.

² Por ai Hiburu ahamundî hoafînambo wataporî-mayuamboemo asu ai hoafî kibodîründümo houmbo manîngomo-ndamboyu asu ai ahamumbo hoafîyupurühî yahuya,

³ “Ro-ana Sudahündî asu Tarsus ngoafîhü Sirisia hîfambe tükümeheandî, nga asu Serusarem ngoafî ndanîhü adükarîmayahî. Ranîyahî ro Gamerier-dîbo nîmboambo ai wambo sihefî boagirî-yomondî ahînümbî hohoanîmo ra yamundî-mareandîra ro wudîpoaporîhe fifîrîmarîheandî. Ranîyahî ro Godîndî hohoanîmo süngufembo tîrîrîfomayahî haponda se tîrîrîfoayei nou.

⁴ Nindou bîdîfirî Adükarîndî Nafî süngurîhindeimbî aheimbo ro moaruwaimbo-marîheandîra bîdîfirî ai yîfîmayei. Ro bîdîfirî aheimbo senînambo hüputüpurîhehearü mburîha karabusîna sahamîndîharü mahahî.

⁵ Sesi sîhai-randeimbî adükarî bogorîyu asu kansîr muŋgu ai ro nindou moaruwaimbo-marîheandî hoafî ra anîhond-ane mbîsîmo hoafîndîmboemo. Sudahündî Damaskus ngoafîhü amarei ra aheimbo ai pas sürü papîru koamarî-hoemonda sahamîndî Damaskusînambo mahahî. Ranîyahî ro nindou Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî ranîhü amarei ranaheimbo hüputüpurîhefendürî semündîndürî Serusaremîna ho karabusî-fendürîmbohünda

mahahi.

⁶ Ro ha ndeara Damaskus ngoafikimî hüfinimbo tüküyaheandane nimehünou sünambeahindî si adükari ranai kosi wambo boakimafoareandîrî.

⁷ Raniyahi ro hifinî piya yangora himboriyahane hoafi mamî ranai hoafiyohü yahoya ‘Sor, Sor, se nimboe wambo moaruwai-mborowandîrî aranda?’ mehondîrî.

⁸ Asu ro düduyaheandühi sahiya, ‘Adükari, se didiyafa?’ ‘Ro Sisas Nasaretihünd-anahi, nga asu se wambo süngurîhi-ndeimbimbo moaruwaimbo-arîwandürî ana, wambo amboa moaruwaimbo rowandîrüh-anafi,’ mehundîrî.

⁹ Raniyomo asu wandî wandafi mamî ai si ra hoeimarundî, nga asu ai nindou düdi wambo hoafimayundîrî ranahandî hoafi moai himboriyomo.

¹⁰ Asu ro düduyaheandühi sahiya, ‘Adükari, ro nüngumandahea?’ masahamboyu. Asu ai hoafiyundîrühî yahuya, ‘Se botindafo hawa Damaskus+nambo ngafi, nga ranîhü animbo God ai sihambo muŋgu-moatükunî ratüpurîndafi mehu ra nindou ranîhü amaru ranai hoafîndünînimbui,’ mehundîrî.

¹¹ Si ranai ngîninindî hamîndiyo haya himboamupui-randühi muŋgu-moatükunî hoefekoate-mehamboemo nindou ro-dîbo masînimbo ranai wambo warîhü kîkîhi-rundümondîrî houmbo Damaskus+nambo mahefi.

¹² Ranîhü nindou mamî ahandî ndürî Ananias Suda sihefi Godimbo ahînrürühî Mosesîndî ahînûmbî hohoanîmo ra ndore

süngureandeimbi manüngu. Nindou ranahambo
Sudahündi Damaskusihü animboei ranai
aboed-ani masei.

¹³ Nindou ranai wandi fikimi süfu nüngumbo
hoafiyundi-rühi yahuya, 'Wandafi Sor, se
asükaindafi ndondo himboarindafi!' mehundi-i.
Asu hoafi ra niñgowambe asükaiya aboedi
himboariyahühi ahambo hoeimarihini.

¹⁴ Raniyu asu Ananias ai yahuya, 'Sihafi
amoao-yafe God ai sishambo, ahandi yifiri
süngufembo horombo hondü kafaore
hininñimareanini. Nindou mbumundi hamindi
Sisas ranahambo hoeifihü asu nine hoafi ahandi
yahamonindi tükefeyo ra himborimbohünda
kafaore hininñimareanini.

¹⁵ Seanimbo munguambo nindou ranaheimbo
Adükarimbohünda weindahü hoafindafindüri
nine-moatükuni se hoeiro asu himboriyafi
marandi ranahambo.

¹⁶ Asu se haponda nimboe gedühi
hifandaranda? Botiyafo hawa hundüründafühi
asu ahandi ndürinambo hoafinda-findoani
sifahü moaruwai hohoanimo ra
popoaimbihenda-mboane,' ” mehu.

God ai Porimbo koamarheira Suda-yafe ndifo sowana mahu

¹⁷⁻¹⁸ Por ai hoafiyuhü yahuya, "Asükaiya ro
Serusaremnambo ha ranihü Godindi wori
ranambe didibafi-yaheandühi nimboahanü
yafogoadnambo nahurai ranambe Sisasimbo
hoeimarihini. Ranio ai wambo yare
hoafiyundi-rühü yahuya, 'Nimai se Serusarem
ngoafi hininñiro hawa hafi, nga nindou ndani

ŋgoafîhündî ranai ana se wambohünda
hoafayafî ra ŋgîrî hîmborîndei, mehundîrî.

19 Asu ro sîmborî hoafîyahühî sahiya,
'Adükari, horombo ro Suda-yafe rotu worî afîndî
mafeburo ranambe kefoehe hühühi nindou
sîhambo anîhondümborîhinînei-mbîmbo
karabusî-rîherü hehea hariyahandürî
marîhandî ra ai fîfîrîhindî,' masahi.

20 Sîhambo wataporîmbora randeimbi Stifen
hîfokoarüwuri sîmboani ro fikîmî nîmboambo
wandî ŋgusüfoambe aboed-ane masahi.
Ranîyahî asu nindou ahambo hîfokoamarüwuri
ranahamundî hoandari hoear ra sahamîndî
manîmboahi.

21 Ranîyo asu adükari ai hoafîyundîrühî
yahuya, 'Hafîsî, ŋga ro sîhambo anŋunî
Suda-yafe ndîfo sowana koandîhe-heanîna
ŋgamboyafî,' " mehu.

Rom ami-yomondî bogorî Porîmbo mafarîherü

22 Nindou afîndî ranai ahandî hoafî
hîhîmborîyei heimbo asu 'Suda-yafe ndîfo' ra
hoafîmayu-wamboyei puküna hoafîyeihü seiya,
"E, ahambo hîfokoefimboani, ŋga nindou
ndahurai ana ŋgîrî yangîrî nünŋu!" masei.

23 Ranîyei ai puküna hoafî karîhehindühî ahei
hoearî-mayo ra wurakamo-rîhündühî hîfî
hasüfî nîmoamo karühümündî pimarîhindî.

24 Ranîmboyu asu ami bogorî ai amimbo
hoafîyupurühî yahuya, "Por ndowaründümo
gafomo sîhamundî worambe koaboadüwuri.
Suda ai ahambo puküna hoafîmemondo
nîmîndî ra fîfîrîfembohünda ahambo
bubundürühî düdündafundo," mehu.

25 Nga asu ai ahambo bubumbohünda
 kîkîhîruründümo mburumbo
 hüputüpo-marîhawu-ramboyu asu Por ai ami
 bogorî ngorü akîmî manüngu ranahambo
 hoafîyundühi yahuya, “Romîhündî mamî
 ahandî hoafî dîboadîfekoate-ayuambe ahambo
 bubumbo ra ahînümbî hohoanîmo yanğoroai
 wanîyo?” mehuamboyo.

26 Asu ami bogorî ai hoafî ra hîmborîyu haya
 hu ahamundî bogorî hondü hîfanda randeimbî
 ranahambo hoafîyundühi yahuya, “Se ngîrî
 rasüngundîworî. Nindou ndanana
 Romîhünd-ani,” mehu.

27 Ranîyu asu ami bogorî hondü ai Porîmbo
 hüfu hoafîyundühi yahuya, “Se wambo
 hoafîyafîndîrî, se Romîhündî hondüyafî?”
 mehuamboyo. Asu Por ai sîmborî hoafîyundühi
 yahuya, “Yînî, ro rananahî,” mehundo.

28 Ranîyu asu ami bogorî hondü ai hoafîyuhü
 yahuya, “Ro kakî afîndî pirîheandühiyahî asu
 Romî-hündîmboyahe tükümeheandî,” mehu. Asu
 Por ai yahuya, “Nga wambo wandî me ai
 wakîmaramîndî-ndîramboyahî ro
 Romî-hündîmboyahe manîmboahî,” mehu.

29 Ranîyomo asu nindou bîdîfirî ahambo
 düdufîhi bubumbo yanğîrî-memo ai hoafî ra
 hîmborîyomo houmbo nîmai hînngîrîwuwî
 süsühümefundî. Ranîyu asu ami bogorî hondü ai
 ahambo hoeirira mayowa nindou ranai
 Romîhündî-mayuwa ai senîna
 hüputîpo-marîhawurî ranahambo ai-amboanî
 yîhîmbo-mayu.

30 Porimbo Suda ai papi-hoafimarürü nīmīndi ra ami-yomondi bogori hondü ai wudi-poapondihe fifindīhea mehu. Ranimboyu asu ai rasinambo Porimbo seninambo hūputūpu-marīhawurū ra fufurīherū haya Godimbo sesi sīhou-rundeimbi bogori-yomo asu Suda-yafe kansir-yomo ai babidi gugurife wataporimbo hoafimepurī. Ranīyu asu ai Porimbo ahamundi hīmboahū nīngombohūnda serūmündü mahu.

23

Por ai Suda-yomondi kansirimbo hoafimepurī

¹ Por ai kansirimbo hūbudureapurūhi yahuya, “Wandi wandafi mamī, ro Godīndi hīmboahū moai nīnī moaruwai yarīheandi. Ro nīne wandi ngusūfoambe aboed-ane masahi ranīyo yarīhe marīhandi,” mehu.

² Ai hoafīmayuwamboyu asu sesi sīhai-randeimbi adūkarī bogori Ananias ai nindou Porīndi fikīmī manīngomo ahamumbo Porimbo yafambe hoearūhi harimbo hoafimepurī.

³ Asu Por ai ahambo hoafiyundūhi yahuya, “Se-ana yimbu hohoanīmoeimb-anafi. Nga asu God ai harīndūnūnīmbui. Se ndanīhū amarīfi ra ahīnūmbi hohoanīmo sūngufehū wambo hoafi dīboadofembo safīmboanafi, nga se-ana ahīnūmbi hohoanīmo ra sowandīfi pirowandūhi wambo harimbo hoafimefīpurī,” mehuamboyu.

⁴ Nindou Porīndi fikīmī manīngomo ranai hoafiyomondowohū yahomoya, “Awi se-ana Godimbo sīhai-randeimbi adūkarī bogori

ranahambo moaruwai hoafiyafindowohanafi,”
mehomondo.

⁵ Asu sɨmborɨ ai yahuya, “Wandɨ wandafɨ
mamɨ, nindou ranai Godɨmbo sɨhai-randeimbɨ
adükarɨ bogorɨ-mayu ra ro moai fɨfɨrɨhinɨ.
Godɨndɨ Buk ai hoafiyowohü yahoya, ‘Nindou
sɨhei bogorɨ ranahambo se moaruwai
hoafɨndamboyaɨ,’ meho ra fɨfɨrɨheandɨ,” mehu.

⁶ Por ai fɨfɨreandɨ kansɨr bɨdɨfɨrɨ ai
Sadyusi-yomo asu bɨdɨfɨrɨ ai Farisi-yomo.
Ranɨmboyu ai ahamumbo puküna
hoafiyupurühɨ yahuya, “Wandɨ wandafɨ mamɨ,
ro-ana Farisi ambeahɨnd-anahɨ asu wandɨ
ape-amboanɨ Farisi-ambeahɨnd-ani. Ro
anɨhondümbö fɨfɨrɨheamboanahɨ nindou
yɨfɨyeimbɨhündɨ ranai ana asükaindeɨ
botɨndahi-mboyei ranɨ hoaf-ane nda hoafayahɨ.
Ranɨmbo-hündamboane wambo hoafɨ engoro,”
mehu.

⁷ Ranɨyo Por ai ranɨ hoafɨ ra
hoafɨmayuwambo Sadyusi Farisi ai
ahamundɨhoarɨ sɨmborɨ hoafɨyomo-ndühɨyomo
yɨbobomarundɨ.

⁸ Nga Sadyusi ai hoafɨyomondühɨ yahomoya
nindou yɨfɨhündɨ botɨfe asu sünambeahɨndɨ
nendɨ ai yɨfiaɨkoate-anei yahomo marundɨ. Nga
Farisi ai muᅅguambo hoafɨ ranahambo
anɨhondümboru marundɨ.

⁹ Ranɨyo asu Sudahündɨ ranai pukünambo
hoafɨyomo wakɨmarundɨ. Asu
Farisi-ambeahɨndɨ ahɨnümbɨ hohoanɨmo
yamundu-rundeimbɨ ai botɨyafu nɨᅅgomombo
puküna sɨmborɨ hoafɨyomondühɨ yahomoya,
“Nindou ndanahambo ana ro hoeirɨhuranɨ moai

ahandi nîni hoafi yanğoro. Ao, yifiafi mamîmbayo asu sünambeahîndî nendîmbayo ahambo hoafîmendo ra anîhondüyohüpo,” mehomo.

¹⁰ Sîmborî hoafi ranai moanî afîndî hamîndî tüküme Feyo-wamboyu asu ami bogorî hondü ranai Porîmboya hîfokoandüwuri-mboemo yahuhaya yîhîmbomayu. Ranîyu asu ai ahandî amimbo se hanîmo Porîmbo ahamundi warambeahîndî hüründümo houmbo sîhamundî worîna hafomo mehu.

¹¹ Nğorü nîmbokoanî Adükarî ai Porîmbo sowahî tüküfi nünğumbo hoafîyundowohü yahuya, “Se nğînîndî nîmbafî! Serusarem nğoafîhü ndanîhü se wambohünda anîhondümbö hoafîmayafî, nğa asu Rom nğoafîhü amboanî rahurai anîmbo hoafîndafî,” mehu.

Suda ai Porîmbo hîfokoeffimbo hoafi fîmaründümo

¹² Ranîyomo asu siambe Suda bîdîfirî ai gugurîyafu hoafi fîmaründümo. Ranîyomo ai dabarîyafundühi yahomoya, nğîrî sesi dagudifî hoe ndîmîndefî ndîhundî, nğa Porîmbo hîfokoandîhurî hohumbo anîmbo randîhumboyefî mehomo.

¹³ Nîndou bodîmondî 40 nğasünde-andeimbî-yomo hoafi ra fîründümo masîhoemo.

¹⁴ Ranîyomo ai Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorî asu Suda-yomondî bogorî sowahî hafomo hoafîyomondühi yahomoya, “Ro-ana Porîmbo hîfokoandîhurî hohumbo anîmbo sesi

dagudimboyefî sefî anîhondümbö
dabarîmehündî.

15 Ranîmbo-hündambo anîmbo se-anemo asu
kansîr-anemo se ami bogorî hondü ranahambo
sîhamumbo sowana Porîmbo
semündü-kosîmbohünda hoafî koandîhoemo.
Rananîmboya kudüwanî ahandî hoafî engoro ra
wudîpoapondîhu fîfîrîndîhumboane mbîsîmo.
Nga ro-ana munğuambo moatükunî
nafîrîhumîndefo-mboanefî, nga ndühî
tüküfekoate-yuwambe anîmbo nafînî ahambo
hîfokoa-ndîhurîmboyefî,” mehomo.

16 Nga Porîndî amîngîrî ai hoafî fîmaründümo
ra hîmborîyu haya ami-yomondî worambe farîfî
hu Porîmbo ranî hoafî ra hoafîmeindo.

17 Ranîyu asu Por ai ami bogorî ngorü
hoafîmeinduwa makusuwambo
hoafîyundüwohü yahuya, “Nîdou hoarîfî nda
sowarîndîfî ami bogorî hondü sowana hafî. Ai
bîdîfîrî moatükunî ahambo hoafendombo
yahumboani,” mehundo.

18 Ranîyu asu ami-yomondî bogorî ranai
Porîndî amîngîrî serümündü haya hahüfanî
bogorî hondü-mayu ranahambo sowahî
tüküyafîne hoafîyundühî yahundoya, “Sapo
karabusîhündî Por ranai wambo hoafîyu
koamarîhendîra nîdou hoarîfî nda sîhambo
sowana sahümîndî asîhühî. Ai sîhambo mamî
hoafî hoafîyonînî-mbohünda,” mehundo.

19 Ranîyo asu ami bogorî hondü ranai nîdou
ranahambo wamburümündî haya aipoanîmbo
hafanî düdufindühî yahuya, “Nînî hoafîmboyafî
hoafîyondîrîmbo masafa?” mehundo.

20 Asu Porîndî amîngîrî ai hoafiyundühi yahuya, “Suda ai sîhambo tikandu houmbo anîmboya sümbu se Por kansîrimbo sowana semündü hanî ahamumbo sowahî ahandî hoafî engoro ra wudîpoapofe fifîrîfembo hûnda mbîsîmboemo.

21 Se hoafî ranahambo anîhondümbö-ndowamboya, nga sapo nindou bodîmondî 40 ngasündeandeimbî nafîni worarîndu houmbo hîbadümböemo Porîmbo hîfokoe-fimbohûnda. Ai yahomoya awi ngîrî sesî dagudifî hoe ndîmîndefî ndîhundî, nga ahambo hîfokoandîhurî hohumbo anîmbo randîhumboyefî mehomo. Ai-ana ndeara muŋgu-moatükunî nafîrundümo houmbo-anemo asu sîhamboane türu hîfandarundî se yîni mbîsafanî anîmbo yahomo houmbo,” mehundowamboyu.

22 Ranîyu asu ami-yomondî bogorî hondü ranai hoafiyundühi yahuya, “Se nindou ngörümbo hoafîndafühîya wamboya ahambo rarîhe hoafîmehandö mbîsamboyafî, nga yowanî.” Rayahundo mburamboyu asu ai nindou hoarîfi-mayu ranahambo koamarîheira mahu.

Porîmbo Feriks sowana koamarîhawurî

23 Ami bogorî hondü ai ahandî hoarehî bogorî-mefanî ahafanîmbo hoafîyupîrühî yahuya, “Ami 200 pisao sowandümondeimbî, asu 70 nindou hos wamî nîmarîmondeimbî ngörü, 200 nindou yifiarî sowandümondeimbî ra gugurîndîneapurî mbundîna muŋgu-moatükunî nafîndündümo dîgau houmbo anîmbo asu

Sisaria ŋgoafina nimoakidibou boabofeafeambe gadimo.

24 Hos bidifiri Por ai raniwami hanimbohünda kokoboadu hinŋgindu mbundümbö animbo asu ahambo ndonduri Rom bogori nindou Feriks sowana hibaduri gadimo," mehu.

25 Raniyu asu ami-yomondi bogori ranai pas ra ndare sürü papirandühiya.

26 Karisasi, Ro Krodius Riasias-anahi gafmani-yomondi bogori adükari Feriksimbo pas nda sürü papirhandi:

27 Suda ai nindou ndanahambo mburündümo houmbo ndeara akimi hifokoefimbo yangrimemo. Nga asu ro himborimayahi ananiya ai ana Romihündi mayuwamboyahi asu ro wandi ami-babidimbo ahambo ahamundi warambeahindi hümarihhuri.

28 Ai nimboruri ahambo papi-hoafaruri saheheamboyahi asu ro ahamundi kansir sowana sahümindü mahanihi.

29 Ro hoeirheandani ana ai ahamundi ahinümbi hohoanimo ranimboyö moani hoangrüruri houmbo papi-hoafimaruri. Nga moai nini hoafi ahambo hifokoefi asu karabusifi rambo papi-hoafi ranambe tüküfeyo, nga wani.

30 Suda ai Porimbo hifokoefimbo hoafi dibo masihoemo ra ro himborimayahi. Ranimboanahi asu sihambo sowana ro ahambo nimai koiarihina akusu. Nindou düdi ahambo papi-hoafimaruri ranahamumbo sihambo sowahi tüküyafu hoafi didiboado-mbirundamboane sahehea hoafimehapuri.

31 Raniyomo asu ami ai ahamundi

ratüpurîwambo refembo yahomo houmbo
 Porîmbo sowaründümo ranî nîmbokoanî
 Andipatris ŋgoafîna mahanîmo.

³² Ngorü sihî ami hîfînafî mahanîmo ranai
 ahamundî worîna hîhîrîyafu Serusaremînambo
 hafomondühi-yomo asu hosîwamî
 homo-rundeimbî ahamumbo koamarî-haupura
 Porîmbo Sisaria ŋgoafînambo sowaründümo
 mahanîmo.

³³ Ai sowaründümo hanîmo Sisaria ŋgoafîhü
 tüküyafu gafmanî-yomondî nindou bogorî
 Feriksîmbo pas sabudowohü asu Porîmbo
 ahambo sowahî pamarüwuri.

³⁴⁻³⁵ Feriks ai pas ra hoeireandani
 mayowamboyu asu Porîmbo se nîni
 hîfîhündiyafî yahu haya düdumefindo. Por ai
 Sirisia hîfîhündî-mayu ranîmbo ai fîfire
 hayamboyu asu ai hoafîyuhü yahuya, “Awi ro
 sîhafî hoafî hîmborî-ndamboyahî nindou
 sîhambo papî-hoafîmaranîni ranai
 kodîmondanî,” mehu. Ranîyu asu Herotîndî
 worî adûkarî ranambe Porîmbo koafoefi
 mburumbo hîfandümbö hoafîmayu.

24

Suda ai Porîmbo papî-hoafîmarürî

¹ Hondahüfeimbî si mungumayowa asu
 Godîmbo sîhai-randeimbî bogorî adûkarî
 ahandî ndürî Ananaias ai nindou bogorîmbo
 yafundeimbî-yomo asu Terturus Romî-yafe
 ahînümbî hohoanîmo fîfireandeimbî nindou
 ra-babîdî Sisaria ŋgoafîna mahanîmo.
 Ranîyomo asu ai tüküyafu gafman bogorî hondü

Feriks ahandi himboahü Porimbo
papi-hoafimaruri.

² Ranıyo Porimbo mborai yahundowanı süfu
tükümeftıyuwa asu Terturus ai ahambo
papi-hoafırürühi yahuya, “Feriks nindou
adükari, se hıfandamunambe ana, ro moai
yifari-yifariyefi rıhundi, nga aboedi hamındı
manıamboefi. Ranıyo asu sıhafi-mayo
hohoanımo aboedi ranambo ndanı hıfıhü ro
sımbori hohoanımo süngurıhu marıhundi.

³ Ranımbı-hündamboane mınguambo ngoafi
mınguambo sı yıhoefi ngusüfoambe aboedi
fufurıfoare-amunühi asu sıhambo
hıhıfarıhunıni.

⁴ Awi ro sıhambo gedühi kıkıhemındımbı
moeisahı, nga yıhoefımbı
hıpoambo-ndowamunühi yıhoefi hoafi akıdou
nda hımborındafı sefomboanefi.

⁵ Ro hoeirıhuranı nindou ndanana afındımbı
moaruwai hohoanımoyu randeımb-anı asu
mınguambo hıfı Suda-yomondi mbusümo ai
harı hoafi botıre-arandı. Por ai nindou bıdıfıri
aipoanımbı hohoanımoyei rıhüdeımbı Sısas
Nasaretıhündı süngurıhurı-rıhüdeımb-aneftı
seı arıhündı ahei bogorıyu.

⁶⁻⁷ Ranıyu asu Godındı worı ranamboanı
moaruwaimbo-ndıheya yahuhaya
hohoanımo-mayuwa asu ro ahambo
kıkıhımarı-hurımındefi. Ro ahambo yıhoefi
ahınümbı hohoanımo ranambo yıbobofembo
maseftı, nga ami bogorı hondü Rısias ai kusü
ahandı ngınındı-nambo yıhoefi
warambeahındı hümarümündü.

⁸ Ranıyu Rısias ai hoafıyuhü yahuya, ‘Ahambo

papî-hoafîmbo nindou ranai sîhafî hîmboahü tükümbîyafu-ndamboane,' mehu. Asu nindou ranahambo düduarîworî ana, se sîhafîhoarî munḡu-moatükunî ro ahambo papî-hoafî-marîhurî ra anîhondümbö fîfirîndowamboayafî," mehu.

⁹ Munḡuambo Suda ai Terturus-babîdî Porîmbo papî-hoafîrurühî yahomoya, "Ranî-moatükunî ra e, anîhond-ane," mehomo.

Por ai Feriksîndî hîmboahü hoafîmayu

¹⁰ Ranîyu asu Feriks ai Porîmbo hoafîyafî yahumbo warînambo yangîrî koamarîherü. Ranîyu asu Por ai hoafîyuhü yahuya, "Se afîndî hîmbanî ndanî hîfîhü yîboboro-randeimbi manîmbafî ra ro fîfirîhe-amboanahî. Ranîmboanahî ro ahamumbo sîmborî hoafomböhünda moai yîhîmboyahî.

¹¹ Se düdu-düduayafî ana, fîfirîndowamboayafî, nga 12 si maho ra ro Godîmbo hohoanîmomböhünda Serusaremînambo hahühane.

¹² Ro-ana moai nindou nḡorü-dîbo Godîndî worambe sîmborî hoafîyahî. Asu ro moai Suda-yafe rotu worambe adükarî nḡoafîhü amboanî harî hohoanîmo botîrîheandî. Ro raweheanda asu Suda ai moai hoeirundîrî, nga wanî.

¹³ Haponda ai wambo papî-hoafaründîrî ra nḡîrî aboedî hoafîndomondanî fîfirîndowandühî anîhond-ane mbîsafî.

¹⁴ Nga ro nda anîhond-ane asahî. Ro yîhoeffî amoaoyafe Godîmbo hohoanîmoyahando arîhandî nafî ra Suda ai nḡorüpoanîmboane

asei. Asu muŋguambo hoafi ah+nūmbi
hohoanimoambe engoro ranane asu God+ndi
hoafi hoafi+yomo-rundeimbi sürü pap+maründi
an+hondümbō-ar+heandi.

¹⁵ Rananahi asu ro an+hondümbō-r+heandühi
God ai moaruwai asu aboedi hohoanimoymeimbi
yifimayei muŋguambo botifendü-r+imboayu rani
si ranahambo hifandar+handi nindou ranai
hifandarundi nou.

¹⁶ Ran+amboanahi asu ro muŋguambo si wandi
ngusüfoambe aboedi hohoanimo God asu
nindou-yafe himboahü aboedi mb+marowa
sahehea ti+rifoayahi.

¹⁷ Ro af+ndi h+mbani maho ra habod+mboyahi
asu süngunambo wandi s+rambeah+ndi Suda
aheimbo saiwan+ God+ambo saimbohündambo
Serusaremina mahahühi.

¹⁸ Ro rar+he hehea wandi fi aboedi
tüküme Feyowa God+ndi worambe God+ambo
s+heheandane, Suda ai wambo hoeimarundi+ri.
Nga asu rani-s+amboani rani+hü nindou af+ndi
moai ro-dibo niŋgombo hoafi gobad+rundi, nga
wani.

¹⁹ Nga asu Esia hifihündi Suda bi+difiri ai
man+ngomo. Ai-boatei wambo
papi-hoafimarundi+ri. Nga nindou ranai
ahamumbo sowahi wandi hoafi engoro-ana, ai
s+hambo sowahi ndühi sifomo wambo
papi-hoafi-mb+ründ+ramboane.

²⁰ Ai refekoate-ayomo ana, asu nindou ndanai
ro Suda-yomondi kansir ahamundi himboahü
ni+amboambo nine moaruwai ramar+heandi ra
hoeiarundi+ri ana, asu ai ndühi tükündafu s+hafi
himboahü hoaf+ndi-n+n+amboemosi.

21 Mami hoafi yangiri mbenjorimbai?
 Horombo ro kansir ahamundi mbusümo
 nimboambo rarihe puküna hoafiyahühi sahiya,
 'Yifiyeimbi aiana botindahimboyei sa
 anihondümbö-aritheandi masahi
 ranimboanemo ai sihafî himboahü hoafemo
 ranana?' masahi," mehu.

22 Feriks ai Adükarimbo
 anihondümbö-rihoreimbi-yafe hohoanimo ra
 aboedi fifireandi, nga ranimboyu asu Sudambo
 awi hibadu ningomo mehupuri. Asu ai Suda
 ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, "Awi ami
 bogori hondü Risias ai kudüwanî animbo asu ro
 sihamundi hoafi ra didiboado-ndiheamboyahi,"
 mehupuri.

23 Ranïyu asu ami bogorimbo hoafiyundühi
 yahuya, "Se ahambo hibadirihü awi
 hiningirou-hiningiroundiri. Asu Porindi
 ngunindi ai ahambo nîne akidou moatükunî
 farihelimbo ra se yowanî mbisamboyafi," mehu.

*Feriks ai Porimbo yimbu himbanî
 karabusî-fimbohünda hüputüpo-martherü*

24 Yahunümbi nimbïyo hayamboyowane,
 Feriks ai ahandî nimorehi Drusira-dïbo
 makosafe. Ahandî nimorehi ranai ana Suda
 sirambeahindiyo. Ranïyu asu Feriks ai Porimbo
 mborai yahundo hürüherü haya Porindi Sisas
 Kraisimbo anihondümbofe hoafi
 himbori-mayundo.

25 Ranïyu Por ai mbumundi hohoanimo,
 nindou ai ahandî hohoanimo ra ndonde
 hibadandi hoafi, asu God ai süngunambo
 sihefimbo yibobonde-amunümbui hoafi ra

hoafîmayuwa asu Feriks ai hoafî ranahambo yîhîmbomayu. Raniyu asu Feriks ai hoafîyundühi yahuya, “Andai ngafi, nga awi süngunambo ranîpoanîmbo ambe-yaŋgîrûhi sîhambo mborai mbîsahanîmboyahi,” mehundo.

²⁶ Nga asu Feriks ai mamî moatükunîmbo kameihîyu hîmboyu marandî. Ai ndanananiya Por ai kakî ndembui yahuhayamboyu asu afîndîmbo ahambo mborai yahundo haya wataporîmborürî marandî.

²⁷ Süngunambo yimbu hîmbanî ranai howane, asu nindou mamî ahandî ndürî Posius Festus ai Feriksîndî fondî masemündu. Raniyu asu Feriks ai Sudambo hoafî nafîreapurühi Por karabusambe hîniŋgîmarirî.

25

Por ai Rom adükari bogori Sisar papi-hoafî hîmborîmbo hoafîmayu

¹ Festus ai Sudia-yafe adükari bogorîmbofi haya hu ranîhü tükümeŋiyu. Asu ŋgîmî nîmbî howane, ranî-sîmboanî Festus ai Sisaria ŋgoafî hîniŋgîre haya hafu Serusarem ŋgoafîhü tüküfi manüŋgu.

² Raniyo ranîhü Godîmbo sîhou-rundeimbî bogori-yomo asu Suda bogori bîdîfîri-yomo ranai ahambo sowana Porîmbo papi-hoafîyumbo hoafî sowandümo mahomo.

³ Ai Festusîmbo düdu-düduyomo-ndühi yahomoya, “Se yîhoefîmbo fandîhawamunî hawambo anîmbo Porîmbo koandîhaworanî Serusaremînambo mbîsüfu-wamboane,”

mehomo. Ai ramehomo ra nafinî worarife nîmarîhefe Porîmbo hîfokoefimbo yahomo houmboemo.

⁴ Ranîyu asu Festus ai ahamumbo sîmborî hoafiyupurühi yahuya, “Por ana Sisaria ngoafîhü karabusambe mbanüngu. Nga ro-amboanî ngîrî amîtata Sisaria ngoafînambo hîhîrîndahe gadîhî.

⁵ Rananîmbo asu sîhamundî bogorî nindou bîdîfirî ranai ro-babîdî mbîhanîmo-ndamboane. Asu nindou ranai moaruwai hohoanîmonduanî ana, ai ahambo ranîhü papî-hoafîmbîru-ramboanesî,” mehu.

⁶ Festus ai, ai-babîdî 8 simbaiyo asu 10 simbaiyo nîmarü mbura asükaiyu Sisaria ngoafînambo hîhîrîfî mahanu. Ranîyu asu ranî sinambo papî-hoafî dîdîboadofe worî ranambe nîmarümbö Porîmbo papî-hoafîmbohünda ndowaründümo tükündafundî mehu.

⁷ Ranîyo asu Por ai ahambo sowahî tükümeñiyu-wamboemo Suda Serusarem ngoafî hîñîngîru houmbo makosomo ranai botîyafu ahandî fikîmî wakîru nîngomombo ahambo papî-hoafîmarurî. Ai moaruwai moatükunî ramareandî yahomo houmbo hoafî ranahambo anîhond-ane yahombo moai nîñî Festusîmbo nafuiyomo, nga wanî.

⁸ Ranîyu asu Por ai sîmborî ahamumbo güre-güererapurühi yahuya, “Ro moai nîñî moaruwai moatükunî nünüñgurîheandî. Suda-yomondî ahîñümbî hohoanîmo, Godîndî adükarî worî asu Romî-yafe bogorî adükarî Sisarîmbo amboanî muñguambo ro moai nîñî

moaruwai nününgurîheandi, nga wani,”
mehuamboyu.

⁹ Ranîyu asu Festus ai Suda-memo
hîhîf-hîhîfi-yopurîmbohünda Porîmbo
düdufindowohü yahuya, “Awi se
Serusaremînambo hafombo safomboayafi?
Refe-anasi ro sîhafî papî-hoafi engoro ra gagü
Serusarem ngoafîhü fîfîrîndîheamboane,”
mehunduwamboyu.

¹⁰ Nga asu Por ai hoafîyuhü yahuya,
“Haponda hoafî dîdîboadofe worî ndanambe
anîmboahî nda ai Romî-yafe bogor adükarî
Sisarîndî wor-ane. Worî ndanambe anîmbo
wandî hoafî nda ndanîhü dîdîboadofemboane.
Nga se wudîpoaporo fîfîrowandai ro moai Suda
ahamumbo nînî-moaruwai nününgurîheapurî.

¹¹ Asu ro ahînümbî hohoanîmo ra
hîfînambo-rîheandühî nînî-moatükunî
rawarîheandî ana, ai wambo hîfokoandundîra
yîfîmbo aboed-ane anasi. Nga ro moai
fefeofembo hoafîyahî. Nga asu ai wambo
papî-hoafarundîrî ranî-moatükunî ai tîkai
yangîrayo ana, asu dîdai wambo ahamundî
warîhüdeandîrî, nga wani. Nga awi ro
Sisarîmbo hoafîndahanî anîmbo ai wandî hoafî
nda hîmborîmbiyu-wamboane,” mehu.

¹² Asu Festus ai kansîr-babîdî wataporî-yomo
mburu hoafîyuhü yahuya, “Se Sisarîmbo ai
sîhafî hoafî ra hîmborîmbiyu-wamboane
masafî ranîmbohünda se ahambo sowana
ngafî,” mehundo.

*Festus ai Agripambo Porîndî hoafîmbo
düdumefiyu*

13 Raniyo asu yahunümbi nîmbi howane, Suda-yafe adükari bogori ahandi ndüri Agripa ai ahandi rehi Bernaisi-dibo Sisarianambo makosafe Festusimbo wakifoefimbohünda.

14 Afîndi si Agripa ahoro ho ai rani ngoafihü nîmbafe hafembo mefeyamboyu asu Festus ai adükari bogori Agripambo Porîndi hoafi ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Nindou mamî ndanihü mbanüngu horombo Feriks ai karabusambe hinîngimariri.

15 Horombo ro Serusarem ngoafihü tüküyahe nîmarihane, Godimbo sihou-rundeimbi bogori asu Suda-yafe bogori ai Porimbo papi-hoafirurühi-yomo asu ai wamboya se ahambo wagiriyafisi, nga karabusi-ndafoandi mbisafîndo mehomondiri.

16 Raniyahî asu ro ahamumbo hoafiyahapurühi sahiya, ‘Rom-yafe hohoanimo süngu ro-ana moai moaruwai hohoanimo ratüpurî ra nindou ngorumbo moani-hoangirihu hohu nîmbori sehu rihundi. Nindou ranai ahambo hoafi engoro ana, ai sapo düdi nîmori ai ahambo papi-hoafimarüri ahamundi himboahü nînguanî animbo asu ahambo nafi sihefendowanî ai nîni-moatükunimboyo hoafi-memondo ranahambo ahandihoari güre-güerandühimbo fifire hoafimbiyu-wamboane,’ masahi.

17 Ranimboanahî asu ai tüküme funda ro moai afuri hîhinîngi-rîheandi. Nga rasinambo siambe hoafi didiboadofe wori ranambe nîmarimboyahî nindou ranahambo sowaründümo sifomo masahapurî.

18 Nga asu nindou sapo ai ahambo

papî-hoafîyumbo-memo ranai botîyafu
manîngomo, nga asu ai moai ahambo moaruwai
moatükunîmbo papî-hoafîrurî. Asu ro ahambo
ranî-moatükunî ranîmbo randüwurîmboemo
masahî, nga wanî.

¹⁹ Nga ai-ana Porîmbo hoafînambo yangîriyo
ahamundi Godîmbo süngufi asu nindou mamî
ahandi ndürî Sisas yîfîmayu ranahambohünda
raraomarurî. Nga Por ai yahuya, Sisas ai moai
yîfîyu, nga yangîrî mbanüngu mehu.

²⁰ Ro hoafî ranahandi nimîndîhündî ra
fîfîrîndîhe türüboadîhea saheheamboyahîsî,
nga asu wambo hohoanîmo ranai
mamîkar-andîrühîyo ro moai fîfîrîheandi.
Ranîmboyahî asu ro Porîmbo
Serusaremînambo gagüfanî anîmbo ranîhü
sîhafî hoafî ra yîbobo-mbîrundamboane
sahehea düdumeheando.

²¹ Ranîyu asu Por ai hoafîyuhü yahuya,
'Ro-ana moeisahî, nga awi moanî
ratüpurîndahîhü nîmboahanî Sisar ai anîmbo
hoafî wandî ra dîdîboado-mbîreand-amboane,'
mehu. Ranîmboane ahambo awi karabusambe
kîkîhîrîmündî mbura sünguna Sisar sowana
Romînambo koandîheira mbühuwa
samboanahî," mehu.

²² Agripa ai Festusîmbo yahuya, "Ro
wandîhoarî Porîndî hoafî ra hîmborî-ndahando
samboanahî," mehindowamboyu. Asu sîmborî
Festus ai hoafîyundühî yahuya, "Refe-anasî,
sümbu anîmbo hoafî ra hîmborîndafîndo,"
mehundo.

²³ Ranîyo asu siambe Agripa ai Bernaisî-dîbo
yihuru saharî-saharîyafe hena mahüfe.

Raniyafe ai ami-yomondi bogori-yomo asu
 nindou rani ngoafihündi
 bogorimbo-yafundeimb-babidi hoafi
 didiboadofe wori ranambe kefoehi mahüsi.
 Raniyu asu Festus ai hoafimayuwa Porimbo
 sowaründümo mahifomo.

²⁴ Raniyu asu Festus ai hoafiyuhü yahuya,
 “Adükari bogori Agripa-ani asu nindou se
 munğu ro-babidi aningomo ran-anemo se
 munğuambo nindou ndanahambo hoeirüwuri.
 Nindou ranahambo afindi Sudahündi ai ana
 Serusaremihü asu ndanihü amboani wandi
 himboahü ahambo papi-hoafirihorühi puküna
 hoafiyehi seiya, ‘Ahambo hifokoandiwori, nga
 ai-ana ngiri asükaindu yangiri nünğu!’ masei.

²⁵ Asu ro hoeiri-heandani ana ai moai
 ninimoatükun moaruwai ratüpuriyuwan
 wambo ahambo hifokoa-mandüwuri-yopoani.
 Nga ahandihoari Rom adükari bogori hondü
 Sisarimbo yahuya, ai animbo wandi hoafi nda
 didiboado-mbireand-amboane, mehu.
 Ranimboanahi ro ahambo koarhefiyuwan
 hombo hoafi nda didiboadorihe asiheheandi.

²⁶ Nga ro hoeiriheandani moai ahandi hoafi ra
 aboedi fifirihendi, ranimbo-hündambo animbo
 asu ro sihefi bogori adükarimbo sowana pas
 nda sürü papindih koandiheheamboyahi.
 Bogori Agripa, ranimboanahi se-anafi asu
 nindou munğuamboanei siheimbo sowana
 nindou nda sahümind koarhehina asünu.
 Sihiri ahandi hoafi bidifiri ndondihu
 himborindefi mbundihumbo animbo asu ro
 bidifiri papi-hoafi pasambe Sisar sowanambo
 sürü papindihamboane.

²⁷ Asu ro nindou karabusihündi koarìhehinühì nìne hoafi nindou ranahambo papi-hoafarìhorì ra pasambe pefe koehefekoate-ayahì ana, wandì himboahü aboedi hamìndiyopoani,” mehu.

26

Por ai Agripandi himboahü hoafimayu

¹ Ranìyu asu Agripa ai Porìmbo hoafiyundühì yahuya, “Hapoanani se sìhafì fimbo hoafi ra hoafiyafìsì,” mehuwamboyu. Ranìyu asu Por ai ahandì warì nìmoamoreandühì ahandì fimbo yare hoafiyuhü yahuya,

² “Bogorì adükarì Agripa, ro hohoanìmoyahanì aboedi saf-ane sìhafì himboahü Suda ai wambo papi-hoafi-maründirì ranahambo weindahì hoafìndamboyahì.

³ Ndanana awi anìhond-ane, ranì-moatükunì ra nìmboe se Suda yìhoefì Godìmbo hohoanìmo sìmborì hoafiyefì arìhundì ra wudìpoaporo fìfìrowandì. Ranìmbo anìmbo asu se wandì hoafi nda afurìndo nìmandìfì himborìndafì.

⁴ Horombo ro akìdouyahambe peya hehea hahambo haponda ndani sìmboani tükeheandi ra Suda ai ro hohoanìmo sünguarìheandi ra fìfìrundì. Horombo ro wandì hìfìhüyo asu Serusarem ñgoafìhü nìmboahambe peyomo houmbo ai wandì hohoanìmo fìfìrundì.

⁵ Farisi-yafe hohoanìmo ranana ai tünjümbì safìyo hayamboyo asu Suda yìhoefì hohoanìmo ranahambo ñgasünde-andeimbìyo. Ro ranì hohoanìmo süngumarìhandì. Ai fìfìrundìrì-mboanemo, ñga asu ai

hoafîndîmondühi ana, ra anîhond-ane
mbeyahomo-ndamboane.

⁶ Nga haponda ro ndanîhü manîmboaha ai
wambo papî-hoafaründîrî. Ndanahandî
nîmîndî nda yahurai-ane: God ai yîhoefî amoao
mamî ranaheimboya sîheimbo aboedî-aboedî
ndîheandürî-mboyahî mehu ranîmbo
anîhondümborîhe heheamboanahî hîfandîhî
anîmboahî.

⁷ Yîhoefî 12 sîrî ranai Godîmbo nîmboambo
sîrühî didîbafîyahîndo rîhündühî
ranî-moatükunî ranahambo yangîrîyei ai
anîhondümborîhi hehi hîfandîmarîhündî. Nga
Bogorî, ro-amboanî hoafî ranahamboane
anîhondümborîhe hehea hîfandarîhandî. Nga
ranahandî nîmîndîhündîyo Suda ai wambo
papîmaründîrî.

⁸ Nîmboe bîdîfîrî se ngîrî ro-ana God ai
yîfîyeimbî nendî botareandürî ranahambo
anîhondümborîndîhündî aseia? God ai
aboedî-aboedî-ndemunühî yîfîhündî
botînde-amunîmbui.

⁹ Horombo ro wandîhoarî rarîhe
hohoanîmoyahühî sahîya awî ro Sisas
Nasaretîhündî ahandî ndürî hîfînambofîmbo
afîndî ratüpurî ratüpurînda masahîyosî.

¹⁰ Ranîyo asu ranî-moatükunî ra Serusarem
ngoaîhü ramarîheandî. Ranîyahî ro Godîmbo
sîhou-rundeimbî bogorî-yomondî ngînîndî
sahamîndî hehea asu Godîndî nendî aheimbo
karabusî-marîheandürî. Ranîyahî asu ro
nindou bîdîfîrî-babîdîyahe hehea aheimbo
hîfokoefendürîmbo sahehea refemboane
masahî.

11 Asu ro aheimbo afîndîmbo Suda-yafe rotu worî munğuambo ranambe tîñîrîfo afîndî sahandürî marîhandî. Ro aheimbo ramarîheandürî ra Adükarîmbo moaruwai-moaruwaimbofe hoafi, hoafîmbeyahündowa saheheamboyahî ramarîheandürî. Ro ngusüfoambe ngîñîndî-rîhandürühî aheimbo ngoafi adükarî anğunî mananğo ranîhü amboanî ha kokofoa-rîheandürî marîhandî.”

Por ai Sisasîmbo anîhondümbö-marîrî ranahambo hoafîmayu

12 “Ranîyo Godîmbo sîhou-rundeimbi bogori ai wambo yîñî yahomo houmbo ngîñîndî masaundîra Damaskus adükarî ngoafînambo mahahî.

13 Nîndou Bogorî Adükarî, ro hüfîñîmbo nafi mbusümo hahühî si mamî sünambeahîndî makosowa hoeimarîheandî. Si ranai ana hüfîhamîndî siayu ranahambo ngasünde-andeimbîyo. Ranîyo asu si ranai nîndou ro-babîdî nafîsüngu mahefî yîhoefîmbo kosi boakîma-foareamunî.

14 Ranîyefî asu ro munğuambo hîfîñî pütapîyefî korîyefîmbo ro hîmborîyahane, hoafi mamî ai yare hoafîyowohü Hibru-yafe hoafînambo yahoya, ‘Sor! Sor! Nîmboe se wambo moaruwai-mboarowandîra? Se ana yîhîmîndî moatükunîmbo yîtarowandî ranîmboane asu sîhafîhoarî asübusîmboayafî,’ mehoamboyahî.

15 Asu ro duduyaheandühî sahîya, ‘Adükarî, se dîdîyafa?’ masahamboyu. Asu sîmborî Adükarî

ai hoafiyundirühi yahuya, ‘Ro Sisas-anahi, nga asu se-ana wamboane moaruwaimbo-arowandiri.

¹⁶ Se botiyafo nimbafi. Ro tükümeheandi nda sihambo wandi ratüpurî-mbohünda kafoefe hinîngîfenînanî wandi ratüpurî semîndîmboyahi. Ro sihambo nîne-moatükunî haponda nafuimehanîni, asu süngunambo nafuinda-hanîni-mboyahi ranî-moatükunî ranahambo nindou bidîfirambo anîhond-ane mbîsafî.

¹⁷ Ro ngîri hinîngî-ndîheanînanî, sihafî nendî Suda anei asu ahei ndîfo anei ranai moaruwaimbo-ndîhinîni. Nga ro aheimbo sowanamboanahi koarari-heheanîni.

¹⁸ Rananimbo se ahei himboari birîdîhawandüra nîmbî ra hinîngîrîhi hehi si ranî-sowana mbeyahindamboane. Asu Satanîndî ngînîndî ra hinîngîrîhi hehi God sowana mbeyahindamboane. Rananimbo asu wambo anîhondümbö-ndîhindîranî ahei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbîsahanî asu nindou God ai wand-aneî mehündürî ranî-babîdîmbo nîmandeimboyei, ‘Adükari ai ramehundîri,” mehu.

Por ai ahandî ratüpurîmbo hoafîmayu

¹⁹ Por ai asükai hoafiyuhü yahuya, “Bogori Agripa, ro sünambeahîndî moatükunî tüküme Feyo ra hoeirîhe heheambowambo asu ro ngîri hoafî himborînda hinîngî-ndîheandi.

²⁰ Nga Damaskus ngoafîhü boateî hoafiyahandürî heheamboyahî asu Serusarem ngoafîhü, Sudia-yafe hîfambe, Suda-yafe ndîfo aheimbo amboanî hoafîmehandürî. Ro sahîya,

‘Se sîhei moaruwai hohoanîmo hîniŋgîndîhi hehi God sowana ŋgei. Asu se sîhei moaruwai hohoanîmo hîniŋgîfembo nafuimbohünda aboedî hohoanîmo süngundîhindî,’ masahî.

²¹ Ranîmbo-hündamboyo Suda ai wambo Godîndî worambe kîkîhîründümondîrî mburu hîfokoe-fendîrîmbo mehomo.

²² Nga God ai mafarîhendîra aboedî nîmboambo nindou moanînd-anei asu bogorîmbo-yafundeimb-anemo mamamî sîheimbo hoafi nda hoafehandürî. Ro ŋgorüpoanîmbo hoafi rîhandîpoanî hoafayahî, nga Godîndî hoafi, hoafiyomo-rundeimbi asu Moses ai hoafîmemo ranahanda-mbohünd-ane hoafayahî.

²³ Ai yaru hoafiyomondühî yahomoya, ‘Krais ranai yîfîndu mbunda asu muŋguambo nindou ai botîfekoate-yeiambe ai-boatei botîndüfimbui. Rananîmbo Suda anei asu ahei ndîfo ran-anei aheimbo aboedî hoafi ra wataporîmbo-ndandürümbui,’ mehomo,” mehu.

Por ai Agripambo anîhondümbö-ndowandî mehu

²⁴ Por ai ranî hoafi ra ahandî fimbo güre-güererandühî hoafîmayu huwamboyo asu Festus ai ahambo hoafiyundühî yahuya, “Por, se-ana mamîkarî hohoanîmoayafî. Se sîhafî fîfîrîfe afîndî yamundîmara hafî, ranînamboane sîhambo mamîkarî hohoanîmoaranîni,” mehuamboyo.

²⁵ Asu Por ai sîmborî hoafiyundühî yahuya, “Adükari Festus, ro-ana moai mamîkarî hohoanîmoyahî. Ro wudîpoaporîhe fîfîrîhe heheamboanahî anîhondümbö hoafayahî.

26 Bogorî Adükari Agripa ai ndani-moatükuni ra munju fifireamboani, nga ahambo yihimbokoate-nimboambo hoafayahando. Ro fifirihelandi ai moai rani-moatükuni ra mamamboani bodifoareandi, nga nini-moatükuni Sisasimbo tüküme feyo ra moai dibo tüküfeyo.

27 Bogorî Adükari Agripa, se Godindi hoafi, hoafiyomo-rundeimbi yomondi hoafi anihondumbo-rowandai? Awi ro fifirihamboanahi, se-ana rambefoandi!” mehuamboyu.

28 Asu Agripa ai Porimbo hoafiyundühi yahuya, “E, nimboea, hapondani yangiri hamindi se wambo rando hoafindafindira Sisasimbo anihondumbo-rihendeimbi tükümandaheyo?” mehu.

29 Raniyu asu Por ai simbori hoafiyuhü yahuya, “Bodifohüyo asu hoandarühüyo ranambo aboed-ane. Nga ro yarthe Godimbo didibafeheandi. Se-anafi asu nindou munju düdi ai haponda wandi hoafi hihimborayei munjuambo se ro nahurai tükündahindi samboanahi. Nga asu sheimbo seninambo nahurai himondi-hefendüra se karabusambe nimarimbo ro moei asahi,” mehuamboemo.

30-31 Asu raniyomo bogorî adükari Agripa, gafmani-yomondi bogorî Festus, Bernaisi asu nindou bidifiri ai-babidi mamarei ranai bobotiyahi hehimbo ngörü-goanin heihü ai rarihi hoafiyehi seiya, “Nindou ndanai ana moai nini moaruwai ratüpurî mamambo rareandi, nga ranimboane ai ngiri yifindu asu karabusindüfiyu,” masei.

³² Ranîyu asu Agripa ai Festusimbo hoafiyundühi yahuya, “Nindou ndanai Sisarimbo hoafiyowanî ahandî papi-hoafi hîmborîkoate-yumbonana se ahambo moanî koarîhawuranî hu,” mehu.

27

Porimbo Romînambo hombohünda sipambe hîniŋgîmarüwuri

¹ Ro Itari hîfinambo sipambe hombo hoafi ra fîmarîndümo. Ranîyo Romîhündî ami-yomondî bogorî Surius ai Por asu karabus nindou bîdîfirî ahamumbo Itarinambo hîfandîmarapurî hu. Surius ai Romî-yomondî bogorî adükarîndî ami bîdîfir-ambeahînd-ani.

² Ro sip mamî Adramitium ŋgoafîhündî-mayo ranai ndeara Esia hîfambe hîmbomayo ranambe kefohu hohu mahefi. Nindou mamî ahandî ndürî Aristarkus Tesaronaikahündî Masedonia hîfambeahîndî ranai-amboanî ro-babîdîmbo mahu.

³ Siambe hefi Saidon ŋgoafîhü tükümehündî. Ranîyo asu ranîhü Surius ai Porimbo aboedî ndore hohoanîmo-yundowohü yahuya, “Se ŋgafi sîhafi ŋgunindî sîhambo fehefenînimbo hoeindowapurî,” mehundo.

⁴ Asu ranîhünda botîyahu hohu sipambe hefane werînambo semîndîmuni koamarîhemuna Saiprus airanîkîmî mahefi.

⁵ Asu ro Sirisia hîfi asu Pamfria hîfikîmî sîrîwara hanŋîfo süŋgu hefi Risia hîfambe Maira ŋgoafîhü tükümehündî.

⁶ Ranîhü ami-yomondi bogori ranai ŋgorü sipî Areksandriahündî Itari hîfînambo hîmbomayo ra fîfîre hayamboyu asu ai yîhoefîmbo sip ranambe koamarîhemunî.

⁷ Asu sip ranai werî afîndîwambo moanî hîniŋgîrou mahowa ranambe yahunümbî siyefî hohu, moanî afîndî tîŋîrîfombü hîniŋgîrou safî Nîdus ŋgoafîkîmî tükümehundî. Ŋga ranafî hombo werî ranai gümareamunambo tîŋîrîfoyefühî asu Krit airan Sarmone bîdîfîranî raguanî hundünî wakîmehundî.

⁸ Asu ro sirîwara hîmborî süŋgu moanî hürütümbo hefî hohoe mamî ahandî ndürî Hohoe Aboedî sei arîhündî Rasea ŋgoafîkîmî ranîhü tükümehundî.

⁹ Ro moanî gedühî nîmarefî hefî hefîmbo asu Suda ai sesî wehîmbo si ranai ho hayambo wambo sirîwara ranai afîndî-afîndî mayowambo sipambe hambomayo ra moaruwai hamîndîyo. Ranîmboyu asu Por ai ahamumbo ahînî hoafîmayupurî.

¹⁰ Ai yahuya, “Wai, ro rarîhe fîfîrîheandî sîhîrî moanî haponda botîyahu ahefî ana, moaruwai hamîndî tükündîfemboe asu ŋgîrî napo sip yanŋîrîndo, ŋga sîhîrî-amboa kapeihü anîmbondemboyefî,” mehu.

¹¹ Ŋga asu ami-yomondi bogori ranai moai Porîndî hoafî ranahambo anîhondümbo-reandî, ŋga sip semündü-hurandeimbî nîndou-mayu asu sip aharambüri ranahafandî hohoanîmo süŋgumareandî.

¹² Aboedî hohoe ranana ai werî afîndîyowambe ra aboedîyopoanî sip ho pairî

rambo. Ranîyomo asu nindou afîndî sipambe
mamarîmo ranai ranîhündâ botîfe hefe
sirîwara süngu ho Finiks hohoeambe
nîmarîmbo hohoanîmo-memo. Finiks hohoe
Krit airanîhane apuiaro. Ranîhü anîmbo ai werî
afîndambe aboedî nîmandeimboyei.

Sirîwara ambe hoewerî afîndî tüküme feyo

¹³ Refe hayamboyowane, süngunambo werî
akîdou ranai hoarînafî nîpoedî werîmayo.
Ranîyomo asu nindou ranai yaru
hoafîyomondühîya awi ndandîfeyowanî ana,
aboedî safî ngemboyefî mehomo. Ranîyomo ai
sipîmbo kîkîhîyîmîndî nîngombo moatükunî
ahandî ndürî anğa ra hüründümo foaru houmbo
ai Krit airanî hîmborîkîmî mahomo.

¹⁴ Nğa asu homondane, moai amîtata ngî nîndî
hamîndî werî ahandî ndürî ‘Ndîhoanîpoedî
Werî’ ranai Krit airanî ranafîpoedî masîno.

¹⁵ Ranîyo asu werambe sipî semîndî
hîmbomayo ra ngîrîndîmo. Nğa ro moanî
rarîhu hî nîngîrîhundane, werî ai sipî ra semîndî
maho.

¹⁶ Ranîyefî asu ro rebanafî airanî akîdou
mamî ahandî ndürî Kauda hundünî
werîkoate-yowanî wakîmehundî. Ranîhü ro
sapo botî akîdou sipambeahîndî makiaro
ranahambo hürütümbö tîjîrîfoyefühî kiahu
hühîmarîhundî.

¹⁷ Ranîyomo asu botî akîdou ranahambo
sipambe hüründümo nandu
hüputüpumaründümo. Asu wofî ngî nîndî
bîdîfîrî sipî hoarehî safoaru hanîmo mburu
hühîru hî nîngîmarundî. Sipî ranai Ribia-yafe

hîfikîmî gudi karîhoeimbî ranî süngu ngomboe yahomo houmbo yîhîmbo-yomondühi ser sipîfihî makiaro ra hîfînamaru hanîmo. Sip ra werînambo yangîrî funamîndî mbîho yahomo houmbo.

¹⁸ Moanî afîndî hamîndî hoewerî ranai yare matiyaro-wamboemo, asu ngorü sinambo bîdîfirî napo sip ranambeahîndî hîmonî fufumafoarundî.

¹⁹ Asükai ngorü sina ai sip ranahandî napo ra masafoarundî.

²⁰ Afîndî si maho ra moai ro akîdou-amboanî hüfîhamîndî mupui hoeirîhundî. Nga werî ranai moanî afîndî ngînîndî hamîndî tümero ho. Ranîyefî asu ro ngîrî aboedambo-ndahundî sefî hohu hohoanîmomefî.

²¹ Nindou sipambe mamarîmo ranai sesi, sesîkoate-moanî gedühi heimbo süngunambo Por ai botîfi hangîfoanî nüngumbo hoafîyuhü yahuya, “Awi se wandî hoafî ra hîmborîmbei-mbonana ngîrî Krit airan ra hîningîrîhi hei. Asu ranîmbe-mbonana ngîrî munquambo napo ra yare yahurai moaruwaimbo reandühi yeimbîrîhundî, nga wanî.

²² Nga asu ro haponda sîheimbo nda hoafehandürî, awi hapoana ngusüfoambe afurîndîhi kündîhindî! Nindou se-ana ngîrî mamî ai-amboanî yîfîndu, nga sip ranai yangîrî anîmbo awarîndîhoemboe.

²³ Ro Godîndî nindouya hehea asu ahambo hohoanîmoya rîhandeimbî mayahambo nîmbokoanî ahandî sünambeahîndî nendî wambo-so tüküme fiyu.

24 Ai wambo hoafiyuhü yahuya, ‘Por, awi se yihimbo-ndamboyafî! Nga se Romi-yomondi bogorî hondü Sisarîndî himboahü mbînimbafamboane. God ai sîhambo aboedî hohoanîmo-yunînühi nindou se-babîdîmbo sipambe ahei ranai ngîrî moaruwaimbo-ndahindî,’ mehu.

25 Ranîmbo-hündambo anîmbo awi nindou nda se ngusüfoambe afurîndîhi kündîhindî! Ro Godîmbo anîhondümborîhinîmboanahî, nga ranî-moatükunî ra sünambeahîndî nendî hoafîmayundîrî yahurai hamîndî anîmbo tükündîfemboe.

26 Nga awi sîhirî hoe mbusümondühî ngorü airanî amaro ranî himborîkîmî ngefî tirîmondi-humboyefî,” mehu.

27 Ndeara 14 nîmbiyefî hohu hoewer-ambeahîndî Edriak Sîrîwara ambe mahefî. Nîmbî mbusümondühî nindou sip sowandümo homondeimbî-memo ranai yaru hohoanîmo-yomondühüya, ndeara gudianî tüküyahu-ndühanefî mehomo.

28 Ranîyomo asu ai wofî hoandarî ranîfihî nîmboreimbî moatükunî paru himondi-marundümo ra himonî sîmongoru hoeirundane, asu hoe hohoe ranai 40 mita sîmongorîfihî hanî kaimayo. Asükaiyomo akîdou sühiyafu homo mburumbo safoaru sîmongorundane, 30 mita sîmongorühü hanî kaimayo.

29 Sip ranai nîmoei yahafî himonî nînouayo ranîfihî ngö pandarîmboe yahomo houmbo yihimbo-yomondühî-yomo, asu ai sip

kîkîhîyîmîndî moatükunî anğa yimbuyimbu ra sipambeahîndî daboadanîpoedî safoarundühî simbeyowa yahomo houmbo didîbafîmemo.

³⁰ Ranîyomo asu nindou bîdîfirî sip sowandümo homo-rundeimbi-memo ranai sipambeahîndî fefoefe hefe aboedambofembo yahomo houmbo nafi kokomarundî. Ranîyomo ai botî akîdou sipambe mafoero ra sowandümo houmbo sip hanğîfoanî anğa safoefe tîtanîmemo.

³¹ Nğa asu Por ai ami-yomondî bogorî-mayu asu ami bîdîfirî ranahamumbo hoafîyupurühî yahuya, “Asu nindou ndanai sipambe refe nîmarîkoate-ayomo ana, asu se nğîrî aboeda gudianî nğomo tükündafundî,” mehupurî.

³² Ranîyomo asu ami ai wofî botîfihî makiaro ra kîkîmarunda bot ranai hîmonî pîmayo.

³³ Ndeara simbo yanğîrîmayo-wamboyu Por ai aheimbo sesî sahüsi yahuhaya hoafîmendürî. Ai yare hoafîyundürühî yahuya, “Se 14 nîmbî ra afîndî hohoanîmoyeihî hîfandîmarîhü hei-ane. Asu ranambe se moai nînî sesî akîdou-amboanî kîkîfoarîhindî.

³⁴ Haponda ro sîheimbo hütî hoafehandürî, nğa se yanğîrî nîngombohünda sesî bîdîfirî dagüdi. Asu nğîrî sîhei akîdou moatükun-amboa moaruwaindo, nğa se moanî aboedî nîboadeimboyei.”

³⁵ Por ai ranî hoafî ra hoafîyu mbura sünguna bret bîdîfirî fufuramündü haya ahei hîmboahü Godîmbo hîhîfirürî mbura karamündî haya masesu.

³⁶ Ranîyei asu muŋguambo nindou-mayei

ranai aheimbo ŋgusūfoambe aboedi ndore
kūreandürühi asu ai-amboani sesi ra sahümündi
hehi masahüsi.

³⁷ Nindou muŋguambo ro sip ranambe
mamarefi ra 276 nindou-yefi.

³⁸ Ndeara muŋguambo nindou ai sesi, sesi
si-mogodühi sahüsi nafiri+hümündihi
ni-boadeimbo sip ranai ni-mborikoate
yi-moembireandi yahomo houmbo wit bidifiri
ra siriwara ambe fufumafoarundi.

Sip ra ho gudifih pareandühi butaki-marhoayo

³⁹ Ndeara sifoai peyoane, asu ai moai hifi
gudikimi ra ndoru hoeirundühi fifirundi. Nga
asu ai wafoho kare sihendani gudi aboedi
pimaramindo rani yangiri hoeiru houmbo awi
sihiri ranambe animbo sip semindi homboane
yahomo houmbo hohoan+momemo.

⁴⁰ Ran+yomo asu ai anga ranahandi wofi ra
kibodiru mburu siriwara ambe
fufumafoarundi. Rarundühi ni-ŋgomomboemo
asu ai maru wofi sapo sip nimindi kikihemindi
horambomayo ranifih himondimemindo ra
fufurimarhoemo. Ran+yomo asu ai seri
hangifoani botimaru hafomo sipimbo semindi
mbihowa yahomo houmbo. Ran+yefi asu ro
gudiani mahafi.

⁴¹ Nga asu sip ranai gudiani hifo himoni
gudiambe kikihiyoya haya mamaro. Ran+yo sip
hangifoyowan ranai kikihiyowohü asu
dabodani ranai weriyafuinambo
butakimarhoayo.

⁴² Ran+yomo asu ami ai karabus nindou
ranahamumboya, hifokoandihupuran animbo

mami ai-amboani boboriyo
 aboedambofekoate-mbeyomonda yahomo
 houmbo, hoafi fifirimarundi.

⁴³ Nga asu ami-yomondi bogori ranai Porimbo
 aboedambofimbo yahuhaya
 hohoanimo-mayundo. Raniyu asu ai ami
 ranahamumbo refe hohoanimo ana yowan
 yahuhaya refepoani mehupuri. Ai ahamumbo
 hoafiyupuruhiya, nindou munguambo dudi ai
 boboriyu-randeimb ranai boatei
 sipambeahindi himoni horipindohoai pindu
 haya gudiani boborindu ngu tukundufiyu,”
 mehupuri.

⁴⁴ Rananimbo asu amuri ai nimi goesuri asu
 sip butaki-rhoeimbi-mayo ranifih
 kikihi-ndundumo houmbo funi-funindu ngomo
 mehupuri. Ai rawoyafu houmboemo
 boboriyomo homo gudiani mungua aboedi
 tukumefundi.

28

Por ai Marta airanihu manungu

¹ Asu ro aboeda gudiani tukuyahu
 hoeirihu-nduhiyefi awi nda Marta airani sei
 arihund-ane, masefi.

² Nindou ranihundambo mayei ranai
 yihoefimbo aboedi-boedimarihimuni.
 Hoeyowohumbo ngisihari-mayowamboyei, asu
 ai hai pupirihunduh yihoefimbo munguambo se
 mborai suhusi haihehuyei, masei.

³ Por ai hai didari fufuramundu hai-mayo
 raniwami daburifiyuwane, amoasiri ai

ranambeahindī hai hūfīnambo tükūmefeyo.
Raniyo ai Porindī warīfihī ṅgamondamindī haya
makiaro.

⁴ Nindou ranīhündambo-māyei ranai
hoeirīhindane, amoasirī ranai Porindī warīhū
ṅgamondamindī haya makiaro-wamboyeyi, ai
aheihōarī sīmborī ndūwuri-yahindūhī seiya,
“Awi nindou ndanai nindou hīfokoare
randeimb-ani. Ai sīrīwara ambe moai yīfīyu,
ṅga asu mbumundī hōhoanīmo ranai moai
ahambo yangīrī nīṅgombo hōhoanīmoyo,”
masei.

⁵ ṅga asu Por ai amoasirī ranahambo
kīkimarīhōayuwa haiambe kīkefoai pīmayo,
ṅga Porimbo moai nīnī-moatūkunī
akīdou-amboanī tükūfeyo.

⁶ Ai ahambo watīṅarī fimandīyo asu moanī
nīmai yīfī pīmandūyo sei hehi hīfandīmarīhorī.
Ai ahambo gedūhī hīfandūhī heimboyeianī
ahambo nīnī-moatūkunī moaruwai
tükūfendokoate-mayowa, asu sūṅguna ṅgorū
sūṅgurīhi hōhoanīmoyeihī seiya, “Awi ai-ana
god-ani,” masahūndo.

⁷ Asu nindou mamī hīfī ranīhūnda bogorī
ahandī ndūrī Pubrius ahandī hīfī ra ṅgoafīkīmī
manīṅgo. Raniyu nindou ranai yīhōefīmbo
aboedī hamīndī mborai-mboraiḡi semūndūmunī
ahandī worīnī-mareamuna asu ro ahambo-so
ṅgīmī si manīmboefī.

⁸ Raniyo asu ranīhū Pubriusindī afīndī ranai
furīmboyuhū aṅgūnūmbo fondīhū mapu.
Ahandī fī ranai hūfī afīndī tükūfe asu
furīmboyuhū ahandī fondanī mapu. Raniyo asu
Por ai kefuai hūfu warī ahandīwamī nande

mbura didibafîfihî anğünü ra aboedîmarirî.

⁹ Por ai ranî-moatükunî ra ramareandamboyo asu munğambo anğünümbî nindou hîfî ranîhündambo-mayei ranai masîneia ahei anğünü ra aboedîmareandürî.

¹⁰ Ranîyei ro sipambe hombo masefa ai yîhoefîmbo bidîfirî moatükunî ro mbonîmbo-marîhumîndefî ra fufumasehümünî.

Por ai Romînambo mahu

¹¹ Asu ro ηğîmî amoamo ranîhü nîmboefîmbo süngunambo sip mamî airanî ranîhü hoewerî afîndîmayowa mamaro ranambe kamefoehundî. Sip ranana Areksandria-yafe sipîyo. Asu sip hanğîfoyowamî Mboafî god sîsamî ra mapaiaro. Ranîyefî ro sipambe kefoehu hohu ranî hîfî ra hînîηğîrîhu hohu mahefî.

¹² Ranîyo asu hefî hefîmbo Sirakyus ηgoafîhü tüküyahu ranîhü ηğîmî si mamarefî.

¹³ Asükai ranîhünda botiyahu hohu hefî hefîmbo Regium ηgoafîhü tükümehundî. Mamî ηgorü si ranambo werî ranai hoarinîpoedî werîmayo asu yimbu siyefî mburîhu hefî Puteori ηgoafîhü tükümehundî.

¹⁴ Ranîhü ro anîhondümbî-rîhindeimbî manîmboeia hoeimarîhundürî. Ranîyei ai yîhoefîmbo ai-babîdîmbo ranîhü mamî wik nîηgombo hoafîmayeia manîmboefî. Nîmboefî mburîhu asu sünguna Rom ηgoafîhü hefî tükümehundî.

¹⁵ Romîhündî anîhondümbî-rîhindeimbî ai ro ranî ηgoafîhü tüküyahumboanefî hoafî ra hîmborîyei hehimbo, asu ai Apîusîndî Maket

sowahi nindou aporambo wori ŋgimi fondarühi
 sinei mbumarihimuni. Raniyu Por ai aheimbo
 hoeireandüri haya, Godimbo hihifirürühi
 ŋgusüfoambe afure kümareandi.

Por ai Romihü Godindi hoafi bokamarihendi

¹⁶ Hifi Rom ŋgoafambe tüküyahundane,
 ranihünda gafman nindou ranai Porimboya se
 sihaf-amboani wori mamı ranambe nimbafani
 ami mamı ai sihambo
 hifandi-mbiraninamboane mehomondo.

¹⁷ Ngimi si ra howane, asu Por ai Suda-yei
 bogori-memo ranahamumbo
 wataporimbohünda mborai yahupuri haya
 hümarihepuri. Ai muŋgu mafandunda,
 hoafiyupurühi yahuya, “Wandafi mamı. Ro
 moai ninı akıdou-amboani rarıheandi sihefi
 nindou asu sihefi amoaı mamı-yomondi
 ahinümbi hohoanımo ranahambo
 hifinambo-fembohünda. Nga Suda ai moanı
 wambo Serusaremihü kıkıhıründümondiri
 mburu Romı-yomondi warihümaründiri.

¹⁸ Raniyomo Rom ai wandı papı-hoafi
 himborı-yomonda ro moai ninı-moatükunı
 rarıheanda hoeirundi wambo
 hifokoe-fe-ndiri-mbohünda. Raniyo ai wambo
 aboedambo koarıhefe-ndiri-mbo mehomo.

¹⁹ Nga asu Suda ai ranı hoafi ra
 himborıkoate-memonda asu ro hoafimbo moai
 ŋgorü nafi yaŋgoro. Raniyahı ro Rom adükari
 bogori Sisar ai wandı hoafi ra awi
 himborımbiyu masahi. Rani-moatükunı
 rameheandi ra ro moai akıdou-amboanı nindou
 ro-mayeı ranaheimbo papı-hoafirıhandüri, nga
 moanı hamındıyo rameheandi.

20 Ranî hoafi ranîmboyahî ro sîhamumbo mborai-sa hûmarîheheapurî hoeifepurühî wataporîmbo-yopurîmbo sambo. Ro anîhondümborîhe heheamboanahî hîmboayahî sapo nîne-moatükunî Israer munḡuambo hîmboayei ranahambo. Ranî-moatükunî ranahandî nîmîndîhünd-ane sen haponda wambo hüputüpu-rîhendîrîmboayo,” mehupurî.

21 Ranîyomo asu ai ahambo sîmborî hoafi-yomo-ndowohü yahomoya, “Ro moai Sudia-yafe-mayo pasi sîhambohünda akîdou-amboanî sahumîndefî. Asu moai yîhoeî wandafi mamî Suda ai ranîhündambo sîhambo hoafi-mbo hündî hoafi sowandümo sîfomo. Asu moai sîhambo moaruwai hoafi-yoweimbî hündî hoafi ra tüküfe raraorandî, ḡḡa wanî.

22 ḡḡa awi ro sîhafi hohoanîmo ra hoafi-yafanî hîmborîmbo sefomboanefî. Ranî-moatükunî ra nîmboe sapo ro fîfîrîhundî munḡuambo nindou Sîsas ai Godîndî nîmor-ani seimbî aipoanîmbo-mehindî ranai se nîmbafambeahîndî ranahambo moaruwaimbofe hoafi-mayei,” mehomondo.

23 Ranîyomo asu ranî-sîmboanî fandîhumboane yahomo houmbo, nindou afîndî ranai Por nîmarühî mafandundî. Ranîyu Por ai God ḡḡinîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmbo-marandî. Ranîyo nindou ranai Sîsasîmbo anîhondümborîmbo-mbîrîwuramboane yahu haya Mosesîndî-mayo ahînûmbî hohoanîmo asu Godîndî hoafi hoafi-yomo-rundeimbî yomondî-mayo hoafi sîrû pefe masîhefeyo ranahandî nîmîndî ra

wataporimbo-marandi. Rani-moatükuni ra
moani hapoadumbo siambe piyu haya
wataporimbora hu-hu-humbo nimbokoani
kikimaramundu.

²⁴ Ran+yomo asu nindou-memo ranai bidifiri
ahandi hoafi ra anihondümborundi, nga asu
bidifiri ai awi moai ranahambo
anihondümborundi.

²⁵ Por ai mam+ hoafi ra hoafiyu
hayamboyuwane, asu süngunambo ai bobotiyafu
houmbo ahamund+hoar+ hoafi ranahambo
simbor+ hoafiyomo houmbo bukürüme fundi.
Sapo Por ai yare hoafiyuhü yahuya, “Yifiafi
Aboedi ranai God+ndi hoafi hoafiyu-randeimbi
Aisaia ranahandi yafambe süngure haya asu
sihamund+ amoa mam+ ranahamumbo
an+hondü hoafimayu!

²⁶ Aisaia ai yare hoafiyuhü yahuya,
‘Se ngafi nindou ndanaheimbo hoafindafinduri.
Se himbor+ yangri+ h+himbor+po-ndeimboyei,
nga asu ngiri+ firir+ndihi türüboad+hindi.
Se himboapondei ngeimboyei,
nga asu ngiri+ hoeind+hindi.

²⁷ Nimboe sapo nindou ndanahei hohoanimo
ranai tap+ham+yondürühi
ahei himboambe ra güre pap+reanduri
asu ahei himboar+ ra dik+reanduri raraora
hayambo wambo.

Refekoate-ndeiani, nindou rani-maye ranai awi
ahei himboar+nambo hoeir+hi,
ahei himboambe ranambo himbor+yei
asu ahei hohoanimo ranai
korifoareandürühi

ai wambo sowana hehüpo ro aheimbo
 aboedi-aboedi fendürimbo-hünda,' *Aisaia*
6:9-10
 mehu," mehu.

²⁸⁻²⁹ Ranïyu asu Por ai ndeara bîdîfirana
 hoafi-yuhü yahuya, "Awi se ranï-moatükunî
 ranahambo hohoanïmo türüboadühi
 fifirîndîhindî. Sapo God ai nindou
 aboedambofembo hoafi ra Suda-yafe ndïfo
 ranaheimbo-so maho-ane, nga asu ai-amboanî
 hoafi ranahambo himborî-ndeimboyeisî!"
 mehu.

³⁰ Por ai worî mamî ahandî pemïyu haya
 ranambe yimbu himbanî manüngu. Ranïyu asu
 ai nindou didïyei ahambo-so tüküyahindanî
 mborai-mborai fi semündündürî
 didîboado-reandürî marandî.

³¹ Ai rarearühî God ngînîndî hîfandarandî
 ranahambo aheimbo
 yîhîmbokoate-wataporîmbo-randürühî Sisas
 Kraîs Adükarî-mayu ranahambo
 yamundeandürî marandî, nga nindou
 mamambo moai yowanî yahundo.

Godindï Hoafi
The New Testament in the Angor language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angor long Niugini

Copyright © 2001 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Angor

Contributor: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-01-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source files dated 12 Dec 2025
c500d379-d0cf-5c22-9613-91d7bcc63af3